

พระราชานุญาต
พระราชทานในดวงใจ

วารสาร
โพธิyalay

รักพ่อไม่เคยพอเพียง

เพราะเหตุใด
ไม่คลอนแคลน
แม้เวลา
ในหัวใจ

เพราะเหตุแห่ง
มิเว้นว่าง
มากมายเกิน
ทรงอยู่เคียง

จะมองไป
อันเกิดก่อ
เพียบพร้อมด้วย
ไทยสุชี

มาบัดนี้
ลูกเจ็บทรวง
น้ำตาริน
ก็บีบั้น

ความรัก
เลื้อมลง
ผันผ่าน
ยังรักพ่อ

ความดี
ต่อเนื่อง
คำกล่าวถ้อย
ข้างประชา

ทางไหน
สร้างสม
พระบุญญา
เพราะภูมิ

พ่อมาลับ
ร้าวรวดใจ
ร่วงราย
ยังรักพ่อ

สิงหนักแน่น
ที่ตรงไหน
นานเท่าใด
ไม่พอเพียง

ที่พ่อสร้าง
เฟื่องชื่อเสียง
จะร้อยเรียง
ทุกนาที

เห็นรักพ่อ
อุดมศรี
บารมี
'ภูมิพล'

กลับคืนสรวง
ไปทุกหน
ตั้งสายชล
ไม่พอเพียง

เปิดเล่ม

ฉบับที่ ๒๙ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

วารสารโพธิyalayฉบับนี้ เป็นฉบับที่เราจัดทำเป็นพิเศษอีกครั้งหนึ่ง ในวาระพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ “พ่อหลวง” ของเรา เป็นฉบับสุดท้ายที่จัดทำถวาย เป็นอนุสรณ์ถึงพระองค์ท่าน หลังจากที่ได้อัดทำมาแล้ว ๓ ฉบับ คือ แผ่นดินร่ำไห้ อาลัยพ่อหลวง (ตุลาคม ปี ๕๙) ฉบับ จักสืบสานพระราชปณิธาน (พฤศจิกายน ปี ๕๙) ฉบับ สายธารพระกรุณา (ธันวาคม ปี ๕๙) และฉบับนี้ พระราชาในดวงใจ ฉบับสุดท้ายของหนังสือชุดนี้

เดือนตุลาคม ปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ จึงเป็นเดือนสำคัญที่มีเหตุการณ์ที่โลกจะต้องจารึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ ว่างานถวายพระเพลิงพระบรมศพในหลวงรัชกาลที่ ๙ เป็นงานที่สำคัญและยิ่งใหญ่ที่สุดที่ประเทศไทยเคยมีมา พสกนิกรไทยทั้งประเทศร่วมใจกันแต่งชุดดำ และมุ่งหน้ามาที่ท้องสนามหลวงเพื่อเข้าร่วมงาน มาก่อนล่วงหน้าเป็นวัน มานอนกลางดินกินกลางทราย เพื่อรอให้ได้คิวเข้าไปในบริเวณงาน เพื่อเป็นประจักษ์พยานในการส่งเสด็จพระราชผู้เป็นดวงใจ แม้ฝนจะตกแดดจะออก ลมจะพัด ร้อนหนาวอย่างไรไม่สนใจ ขอให้ได้อยู่ ณ ที่นั้น ด้วยความมุ่งมั่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้ใดมาไม่ได้ก็ไปวางดอกไม้จันทน์ เข้าคิวยามเป็นก็โลโก้ไม่นึกหวั่นไหวหรือท้อถอย ดังมีภาพประทับใจปรากฏขึ้นในสื่อโซเชียลว่า แม้แต่หญิงสาวท้องแก่คนหนึ่ง ก็ไปยืนเข้าคิวรอถวายดอกไม้จันทน์ในจังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ ฝนตกลงมาจนเธอและลูกน้อยเปียกปอน แต่เธอก็ไม่คิดจะกลับ เธอลูบท้องคล้ายกับบอกลูกน้อยว่าให้ทนอีกนิด ไหนๆ มาแล้ว ขอให้ทำให้สำเร็จ ขอให้ได้วางดอกไม้จันทน์ถวายพ่อหลวง และก็เป็นเช่นนั้นจริง ภายหลังสื่อได้ตามหาเธอผู้นั้นจนพบตัว ว่าเธออายุ ๓๑ ปี ยืนยันว่าเป็นภาพของตน พร้อมลูกคนแรกของเธอ และเธอพูดอย่างนั้นกับลูกน้อยจริงๆ ว่า ขอให้อดทนอีกนิด เราต้องทำให้สำเร็จ ปรากฏว่าเธอใช้เวลารอครึ่งชั่วโมง จึงได้วางดอกไม้จันทน์

หญิงสาวอีกนางหนึ่งเป็นจิตอาสาช่วยงานอยู่ที่พระราชวังดุสิตทั้งวัน พอใกล้เวลาถวายพระเพลิงจริง เธอสู้นทนเดินมาจากพระราชวังดุสิต มายังท้องสนามหลวง ด้วยความประสงค์จะไปส่งเสด็จ เธอกะเวลาและเดินมาเรื่อยๆ ที่น่าประทับใจมากคือ เธอไม่ได้มีขาที่แข็งแรงเหมือนคนอื่น ขาเธอบกพร่องข้างหนึ่ง จากอุบัติเหตุทางรถยนต์เมื่อหลายสิบปีก่อน และยังมึนผลทำให้

เธอปวดขาข้างนั้นอยู่เสมอ แต่ความต้องการไปส่งเสด็จทำให้เธอไม่ย่อท้อ ในที่สุดเธอก็เดินไปถึงโรงแรมรัตนโกสินทร์ และไม่สามารถไปต่อได้ เนื่องจากไม่มีพื้นที่ที่จะเข้าไปได้อีกแล้ว เธอยืนมองควันไฟที่พวยพุ่งจากพระเมรุมาศ ในใจก็อธิษฐานกราบขอส่งเสด็จพ่อหลวงด้วยความจงรักภักดีอย่างที่สุด

พระจริยวัตรของพ่อหลวง ทำให้คนจำนวนมากเชื่อว่าพระองค์คือพระโพธิสัตว์ที่เสด็จจากสวรรค์ลงมาয়โลกมนุษย์ มาบำเพ็ญบารมีเพื่อการตรัสรู้ในกาลข้างหน้า คำพูดนี้ไม่ได้เกินเลยแต่อย่างใด หากพิจารณาด้วยเหตุผลก็จะเห็นว่าเป็นเช่นนั้นอย่างไม่ต้องสงสัย ใครเลยจะให้คนอื่นได้มากเท่านี้ รวบรวมว่าทุกความคิดคำนึงของพระองค์มีแต่คิดที่จะให้ให้พสกนิกรของพระองค์มีความร่มเย็นผาสุก ทุกวันที่ผ่านไปคือโครงการต่างๆ ที่รังสรรค์มาเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่พสกนิกร ความรักความเมตตาที่ทรงให้ มีมากมายจนไม่อาจบรรยายได้หมด ไม่แต่เฉพาะพสกนิกรที่เป็นคน แม้แต่สัตว์ต่างๆ ภายในพระราชอาณาจักร ก็ทรงใส่ใจแผ่กว้างไปอย่างไม่สิ้นสุด

มีรายการทีวีรายการหนึ่งไปสัมภาษณ์สัตวแพทย์ท่านหนึ่ง เขาเล่าว่า พระเจ้าอยู่หัวทรงรักคุณทองแดงสุนัขทรงเลี้ยงมาก และอยากให้คุณทองแดง ซึ่งมีบุญได้เป็นสุนัขทรงเลี้ยง มีโอกาสช่วยเพื่อนบ้าง ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเรื่องคุณทองแดง และทำเสื้อมีหน้าคุณทองแดงเป็นลายประดับเล็กๆ ที่มุกอกด้านซ้าย ปรากฏว่าชายดิบดีชายดี ทรงนำเงินที่ได้จากการนี้บริจาคให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นำไปสร้างสระว่ายน้ำสุวรรณหาด เพื่อรักษาสุนัขที่ป่วยด้วยโรคข้อสะโพกเสื่อม เดินไม่ได้ ได้มีโอกาสออกกำลังกาย รักษาโรค และทรงบริจาคเครื่องมือแพทย์สำหรับการรักษาสุนัขป่วยอีกหลายรายการ ดิบดีพายีว่า “พระราชทาน” เจ้าของสุนัขบางรายมาใช้บริการ ถึงกับยกมือไหว้เครื่องนั้น รู้สึกซาบซึ้งในพระเมตตาที่กว้างไกลไปถึงสรรพสัตว์

ด้วยเหตุนี้ โพธิyalayฉบับนี้ จึงได้คัดเลือกพระบรมฉายาลักษณ์ของพระองค์ท่าน ที่ถ่ายร่วมกับสัตว์เลี้ยงในพระองค์ มาตีพิมพ์ไว้เป็นอนุสรณ์ถึงพระเมตตาอันหาที่สุดมิได้จริงๆ

เมื่องานถวายพระเพลิงสิ้นสุดไปแล้ว เราไม่แน่ใจว่า จะมีโอกาสถวายความจงรักภักดี และความระลึกถึงพระองค์

ท่านได้อย่างนี้อีก เราจึงจัดทำวารสารฉบับนี้ให้เป็นฉบับพิเศษอีกครั้ง โดยเพิ่มหน้าเพิ่มเนื้อหาจาก ๔๘ หน้า เป็น ๖๘ หน้า ประกอบด้วยบทความที่คัดสรรมาเป็นพิเศษเพื่อการนี้โดยเฉพาะ เพื่อให้ผู้อ่านวารสารของเราได้เก็บไว้เป็นอนุสรณ์เตือนใจถึงพระราชผู้เป็นดวงใจของเราทุกคน เก็บไว้ยืนานานให้ลูกหลานต่อไป

เรื่องเด่นของฉบับนี้คือ บทสัมภาษณ์พระอาจารย์มหาประพนธ์ ฐมมาลังกาโร รองเจ้าอาวาสวัดจากแดง บรรณาธิการอำนวยการวารสารโพธิyalัย เรื่อง “ตามรอยศาสตร์พระราชา” มุมมองนี้มีความพิเศษที่แตกต่าง เพราะแทรกแง่คิดในทางธรรมะอยู่มากมาย ให้ความประทับใจในความรักที่มีต่อพ่อหลวงเพิ่มทวีไม่มีที่สิ้นสุด

สุดท้ายนี้ วารสารโพธิyalัย ในฐานะสื่อเล็กๆ ในทางธรรมะ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ด้วยความดีงามดังเช่นพระโพธิสัตว์ทั้งหลายของพ่อหลวง จะคงอยู่ในความทรงจำของเรา เป็นแบบอย่าง ที่เราได้เห็นเป็นรูปธรรมมาโดยตลอดเป็นที่พึ่งที่ระลึกให้เราเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท หากเราทำได้เช่นนั้นกันทุกคน หากพระองค์ทรงหยั่งทราบด้วยญาณวิถิตู คงจักพอพระราชหฤทัยอย่างที่สุด เพราะหากลูกๆ ของพ่อเป็นคนดี เป็นที่หวังได้ว่าประเทศชาติจะดำรงคงอยู่ต่อไปอีกนานแสนนาน โดยมีพลังแห่งแผ่นดินคือพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เป็นแรงบันดาลใจไปชั่วกัลปาวสาน

คณะผู้จัดทำ

ประธานที่ปรึกษา

พระครูธรรมธรสมนัต นนทิกโก
อัครมหาบัณฑิต

บรรณาธิการอำนวยการ

พระมหาประพนธ์ ฐมมาลังกาโร

บรรณาธิการบริหาร

พินิตา อัจฉรินทร์เพ็ญ

panitaang@gmail.com

รองบรรณาธิการ

ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ

Acharak7153@gmail.com

ประสานงาน

พระครูประคุณสรกิจ

(พระมหาการุณย์ กุศลนนโท)

pk.krun21@gmail.com

กองบรรณาธิการ

คณะสงฆ์วัดจากแดง

สำนักงาน : วัดจากแดง

๑๖ หมู่ ๖ ถ.เพชรหึงษ์

ช.เพชรหึงษ์ ๑๐

ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง

จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐

โทรศัพท์. ๐๒-๔๖๔-๑๑๒๒

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ธันวาคม ๒๕๖๐

จำนวน ๑๓,๐๐๐ เล่ม

ปก

พระราชาในดวงใจ

ภาพปก

ศิลปิน สุวิทย์ ใจป้อม

เครดิตภาพ

เขมา เขมะ, Pimukt nakab,

ทพ.แสงชัย โสภณสกุลสุข

และขอขอบคุณเจ้าของภาพ

จากทาง Internet ทุกท่าน

ศิลปกรรม

สหมิตรกรู๊ปพิมพ์

อุปกรณ์อุปกรณ์คอมพิวเตอร์

โดยคุณพัชรพิมล ยังประภากร

ประธานกรรมการสินค้าแบรนด์

‘สุวิมล’

จัดพิมพ์โดย

สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง

โทร. ๐๒ ๙๐๓ ๘๒๕๗-๙

- ❖ ตามรอยศาสตร์พระราชา.....๓
- ❖ ธรรมของพระราชา.....๑๑
- ❖ ตูสิตาลัยธรรม.....๑๙
- ❖ สวรรค์แนวพุทธ.....๓๔
- ❖ กวีนิพนธ์ : พระสมภารบารมีเป็นที่สุด.....๔๒
- ❖ ความรักของ ร.๙.....๔๓
- ❖ พระธรรมเทศนา สมเด็จพระสังฆราช ฯ.....๔๗
- ❖ พระบรมราโชวาทเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา.....๕๐
- ❖ เรื่องเล่าจากผู้ถวายงาน.....๕๓
- ❖ กวีนิพนธ์ : ลอยกระทงปีนี้ไม่มีพ่อหลวง.....๕๖
- ❖ สืบสานพระราชปณิธาน๕๗
- ❖ พระโพธิสัตว์กับพระเมตตาต่อปวงสัตว์.....๖๕
- ❖ กวีนิพนธ์ : ความรักของพระโพธิสัตว์ฯ.....๖๗
- ❖ รายชื่อหนังสือแจกในงานถวายพระเพลิง ฯ.....๖๘

หากท่านผู้อ่านมีความประสงค์จะติดต่อกองบรรณาธิการวารสารโพธิyalัย หรือต้องการแสดงความเห็น ทิชม หรือคำแนะนำใดๆ กรุณาติดต่อได้ที่อีเมลล์ pk.krun21@gmail.com (พระครูประคุณสรกิจ หรือพระมหาการุณย์ กุศลนนโท)

วารสารโพธิyalัยจัดพิมพ์ด้วยปัจจัยบริจาคของท่านผู้มีจิตศรัทธา โดยเลือกใช้กระดาษคุณภาพของผู้อ่านเปี่ยมด้วยคุณค่าทางปัญญาที่คัดสรรเพื่อแจกเป็นธรรมทานและบริจาคไปตามห้องสมุด หากท่านอ่านจบแล้วต้องการแบ่งปันธรรมทาน โปรดส่งต่อให้ท่านอื่นที่เห็นคุณค่า หรือมอบให้ สถาบัน ห้องสมุด วัด หรือสถานปฏิบัติธรรมต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางปัญญากว้างขวางต่อไป

ท่านสามารถติดตามอ่านวารสารโพธิyalัยทุกฉบับย้อนหลังได้ทาง เว็บไซต์วัดจากแดง www.watchakdaeng.com, เว็บไซต์ธรรมกัลยาณธรรม www.kanlayanatam.com, Line Official id : @kanlayanatam และ Facebook Page : Kanlayanatam

ขออนุโมทนาบุญผู้ร่วมจัดพิมพ์วารสารฉบับนี้

๑. ชมรมกัลยาณธรรม
๒. คุณจิรวรรณ ศิริจิตร และครอบครัว
๓. คุณสุวพร หทัยสุทธิธรรม และครอบครัว
๔. คุณพ่อวัชร - คุณแม่ทองสุข โสภารักษ์พงศ์
๕. คุณณรงค์ฤทธิ์ อุภิมภ์ และครอบครัว

ตามรอย ศาสตร์พระราชา

วารสารโพธิยาลัยฉบับเดือนตุลาคม ฉบับสุดท้ายในชุดพิเศษที่ตั้งใจจัดทำถวายพ่อหลวงรัชกาลที่ ๙ ชื่อฉบับ “พระราชาในดวงใจ” กองบรรณาธิการจึงไม่พลาดโอกาสที่จะน้อมรำลึกถึงพระมหากษัตริย์นักพัฒนา ซึ่งบรรณาธิการอำนวยการวารสารโพธิยาลัย ท่านพระอาจารย์มหาประนอม ธมฺมาลงกาโร รอง

เจ้าอาวาสวัดจากแดง ได้กรุณาให้สัมภาษณ์ถึงพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่านได้อย่างเห็นภาพในมุมมองที่ลึกซึ้งทั้งมิติทางเทคโนโลยีและทางธรรม ตอกย้ำความจงรักภักดีที่มีเปี่ยมล้นในทุกดวงใจของปวงพสกนิกรชาวไทย

ปจฺฉา : ในฐานะพระสงฆ์นักเผยแผ่ที่เข้มแข็งมานาน และพระอาจารย์ก็เป็นหนึ่งชีวิตภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารรัชกาลที่ ๙ หากย้อนระลึกไปตั้งแต่จำความได้จนถึงวันที่พระองค์เสด็จสวรรคตแล้ว พระอาจารย์มีความประทับใจ และความทรงจำเกี่ยวกับในหลวงรัชกาลที่ ๙ อย่างไรบ้างเจ้าค่ะ

วิสาขนา : เรื่องความประทับใจก็มีหลายเรื่อง คงเล่าให้ฟังได้ไม่หมด แต่หากพูดถึงในเขตสมุทรปราการนี้ ก็เช่นเรื่องการสร้างสะพานภูมิพล เรื่องคลองลัดโพธิ์ เรื่องพื้นที่สีเขียวคุ้งบางกะเจ้า ที่ทรงนั่งเฮลิคอปเตอร์บินผ่าน ได้

ทอดพระเนตรเห็นว่าตรงนี้เป็นพื้นที่สีเขียว หากรักษาไว้ได้ จะเป็นปอดของกรุงเทพฯ ได้ดี พระองค์จึงทรงให้เจ้าหน้าที่มาดูแลและช่วยซื้อที่เวนคืนที่ดินเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวไว้ ที่ประทับใจมากคือเรื่องของต้นไม้ ตั้งแต่ต้นไม้ที่เล็กที่สุด เช่นหญ้าแฝกจนถึงต้นไม้ที่ใหญ่ที่สุด พระองค์ก็ให้ทำโครงการวิจัยเพื่อดูแลรักษาพันธุ์ไม้ทุกชนิด ให้ยังมีขยายแพร่พันธุ์อยู่ในประเทศไทย

ในพระไตรปิฎกก็มีกล่าวถึงเกี่ยวกับเรื่องต้นไม้อยู่หลายที่ เช่น **วนโรปสูตร** พระสูตรที่พระองค์ตรัสเกี่ยวกับเรื่องการปลูกต้นไม้ เทวดามาทูลถามพระพุทธองค์ว่า พวกข้าพระองค์ขี้เกียจทำบุญแต่อยากได้ผลบุญทุกวัน ได้ผลบุญยาวนาน ควรทำบุญอะไรดี พระองค์ก็ตรัส **วนโรปสูตร**

อาตมาก็เริ่มปลูกต้นไม้มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ จนถึงปัจจุบันนี้ เป็นงานที่ทำอยู่ประจำ และยังมีงานเรื่องสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะเรื่องขยะที่เป็นปัญหามานาน ที่วัดนี้พอน้ำขึ้นก็พัดขยะมาพอน้ำลงก็เหลือขยะไว้ อาตมาหาทางบริหารจัดการขยะหลายปี ดูข้อมูลจากพระไตรปิฎกด้วย ก็ทำมาเรื่อยๆ แล้วยังได้ไปดูงานที่มหาวิทยาลัยเกษตรฯ ทั้งที่เกษตรบางเขนและเกษตรกำแพงแสน ตอนแรกไม่ทราบว่าเป็นโครงการหลวง ภายหลังจึงได้ทราบว่า เป็นโครงการที่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงคิดค้นไว้นานแล้ว*

อาตมาอยากทำวัดจากแดงให้เป็นตัวอย่างตามที่พระองค์ได้ทรงดำริคิดค้นไว้ เครื่องไม้เครื่องมืออะไรต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการขยะก็ได้มาจากโครงการหลวง แต่ว่าโครงการหลวง

ไม่มีการผลิตจำหน่าย เป็นแหล่งเรียนรู้หลัก และวิธีการเท่านั้น สุดท้ายบริษัทเอกชนขอลิขสิทธิ์ไปผลิต อาตมาก็ได้ไปซื้อจากบริษัทเอกชนเขาก็ให้ไปศึกษาที่ต้นแหล่งคือที่มหาวิทยาลัยเกษตรฯ จึงทราบที่มาว่าเป็นโครงการหลวง ในหลวงทรงพระราชดำริไว้นานแล้ว จึงเห็นว่าพระองค์ทรงทำไว้ให้มากมายหลายเรื่อง แม้แต่เรื่องขยะ พระองค์ก็ได้ทรงทำมาก่อนตั้งหลายสิบปีแล้ว

อาตมาจึงเชิญชวนพระในวัดมาพัฒนาระบบจัดการขยะกัน ตามขั้นตอนมีทั้งหมด ๗ วิธี คือ **Recycle Reuse Reduce Reject Repair Rethink** ตอนนี้เรามาถึงสุดท้าย คือ **Return** ปลูกต้นไม้คืนสู่ธรรมชาติ ตอนนี้เครื่องจักรตัวใหญ่กำลังลง ถ้าตรงนี้ดำเนินการเสร็จก็จะช่วยจัดการเรื่องขยะภายในคั้งบางกะเจ้าได้อีกมาก วัดเราก็จะได้เป็นศูนย์กลางนำชุมชนให้มีการปรับเปลี่ยนพัฒนา ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมต่อไป ส่วนหนึ่งคือวัดได้ปุ๋ย ได้แก๊ส ได้เป็นแหล่งความสะอาด เป็นแหล่งเรียนรู้ ช่วยแก้ปัญหาเรื่องคนตกงานได้ และปุ๋ยที่ได้ก็เอาไปใช้ในวัดบ้าง อีกส่วนหนึ่งก็จำหน่ายแจกออกไป เพื่อเป็นทุนกลับมาพัฒนาระบบต่อ

(*อ่านเพิ่มเติมในโพธิยาถีย์ ฉบับที่ ๑๙ เดือนธันวาคม ๒๕๕๙ บทความ “หยดน้ำหนึ่งหยดเพื่อแผ่นดินสร้างชาติ บูชาถวายพ่อหลวง ร.๙” โดย ผศ. บุญมา ปานประดิษฐ์ หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการวิศวกรรมพลังงานและสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

อาตมาได้ไปซื้อเมล็ดพันธุ์ ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ ตอนนี้นำมาทดลองเพาะเมล็ดพันธุ์ต่างๆ เพราะดินและปุ๋ยเรามีพร้อมแล้ว ที่อาตมาประทับใจมากคือถ้าเรามีโอกาสเข้าไปเรียนรู้โครงการหลวงแต่แรก ก็น่าจะได้รับความรู้มากมาย แต่เราเข้าไปไม่ถึง เพราะเห็นโครงการหลวงมีเยอะมาก ตั้งเกือบ ๕ พันโครงการ จึงไม่รู้ว่าจะไปไหนในส่วนไหนได้บ้าง

ปจฺฉา : แล้วคำว่า “ศาสตร์ของพระราชา” กินความอย่างไรบ้างเจ้าคะ

วิไลษณา : “ศาสตร์พระราชา” จริงๆ แล้วพระองค์ศึกษามาจากทั้งศาสตร์วิชาการทางโลกและจากทางธรรม จากพระไตรปิฎก ศาสตร์แต่ละศาสตร์ล้วนตกผลึกจากที่พระองค์เรียนรู้ทฤษฎี คิดค้นและประมวลความรู้จากแหล่งต่างๆ เมื่อทรงศึกษาแล้ว ก็ยังไม่ทรงถ่ายทอดความรู้ไปที่ไหนที่ ทรงเอามาลองทำดูก่อนว่าเห็นผลจริงไหม หากได้ผลดีจริงพระองค์จึงจะเอามาถ่ายทอด แต่ศาสตร์ความรู้บางอย่างใช้ภาษาสูง เป็นศัพท์เทคนิคเยอะ ทรงมีพระเมตตาถ่ายทอดด้วยภาษาชาวบ้านง่ายๆ ไม่ทรงใช้ภาษาวิชาการมากเกินไป ประชาชนจึงเข้าใจและทำตามได้ง่าย นี่คือที่มาของ “ศาสตร์พระราชา”

อย่างเช่นคำว่า ไตรสิกขา สิกขา คำนี้ถ้าแปลตามศัพท์ตามตำรา สิกขา แปลว่า ๑. การตั้งใจฟังให้เข้าใจ ๒. ทรงจำให้ได้ ๓. ทบทวนอย่าให้ลืม ๔. ฝึกอ่านให้เป็น และ ๕. ลงมือปฏิบัติจริงจัง แปลไว้สลับซับซ้อนลึกซึ้งมาก พระองค์ทรงถอดเอาความหมาย ๕ อย่างนี้ มาทำให้เข้าใจง่ายขึ้น เหลือแค่ ๓ ความหมาย ๑. ตั้งใจฟังให้เข้าใจก็ใช้คำว่า

เข้าใจ ๒. ฝึกหัดทำเป็นก็คือ**เข้าถึง** และ ๓. ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังก็คือ**พัฒนา** เป็นสามขั้นตอนคือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา นอกจากนี้หลักธรรมะที่พระองค์เอามาใช้เป็นพระบรมราชาชาทในโอกาสต่างๆ พระองค์ก็ไปศึกษาจากพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นสำนวนวัด สำนวนผู้คงแก่เรียน พระองค์ก็มาปรับเป็นสำนวนภาษาชาวบ้าน แล้วพระราชทานเป็นพระบรมราชาชาทตามวาระโอกาสต่างๆ เช่น หลักคุณธรรม ๔ ประการ พระราชดำรัสของในหลวง ที่จริงก็คือ ฆราวาสธรรม แต่พระองค์ไม่ได้เอาคำศัพท์ทางธรรมะมาใช้เลย

กิตติ พลศักดิ์ชาว

ปจฺฉา : โยมสังเกตดูส่วนใหญ่พระองค์ทรงแก้ปัญหาอะไรก็ทรงทำแบบไม่ยุ่งยาก เหมือนกับเอาธรรมชาติมาแก้ธรรมชาติ อย่างเช่นปัญหาเรื่องน้ำเสียก็ให้ปลูกต้นนั้นต้นนี้ อะไรอย่างนี้ เป็นการประหยัด ไม่ยุ่งยาก และใช้ประโยชน์ได้จริงด้วยเจ้าคะ

วิสัยทัศน์ : วิธีการก็คือ เอาธรรมชาติสู่ธรรมชาติ เอาธรรมชาติแก้ธรรมชาติ ปัญหานี้ก็เกิดจาก ทรงสังเกตธรรมชาติ เข้าใจธรรมชาติ เช่น โครงการแหลมผักเบี้ย ซึ่งเป็นโครงการจัดการน้ำเสียที่ไม่ต้องใช้คนทำงานเลย

อย่างปัญหาฝนไม่ตก พระองค์ทรงแก้ตามสาเหตุทั้งหมด แก้ตามสาเหตุนี้ที่สำคัญมาก อย่างโครงการฝนหลวงฝนเทียมในช่วงที่พระองค์อยู่ เราเห็นแต่หลักวิทยาศาสตร์ที่พระองค์นำเสนอ แต่หลักธรรมชาติ หรือหลักธรรมนิยามที่พระองค์ไม่ได้บอกตรงๆ คือ ฝนเทียมนี้ต้องใช้สารเคมี แต่ก่อนจะใช้สารเคมี พระองค์ปลูกต้นไม้ ทำบุญด้วยน้ำ รักษาศีล ๕ และทรงสวดพระปริตร ซึ่งตรงนี้ถ้าพูดถึง ฝนเทียมฝนหลวง เราก็จะเห็นแต่สารเคมีที่ทำให้เมฆก่อตัว เห็นส่วนที่เป็นวิทยาศาสตร์ แต่การที่พระองค์รักษาศีล ปลูกต้นไม้ สวดพระปริตร ไม่มีใครพูดถึง จริงๆ มีเหตุปัจจัยต่างๆ มากมายที่เราอาจมองไม่เห็น

อาตมาลองสังเกตดูในช่วงหลังๆ ฝนเทียมทำขึ้นไปหลายร้อยเที่ยวแต่ทำไมฝนไม่ตก ก็เพราะเขาเอาแค่สารเคมีที่เป็นวิทยาศาสตร์ขึ้นไป ในส่วนที่เป็นพุทธศาสตร์ คือการปลูกต้นไม้ ทำบุญด้วยน้ำ รักษาศีล ๕ และสวดพระปริตร สิ่งเหล่านี้เขาไม่ได้ทำ แต่ทำไมพระองค์ทำฝนเทียมแล้วฝนตกทันที นั่นเพราะพระองค์

มีพร้อมทั้งวิทยาศาสตร์และพุทธศาสตร์ เรียกว่าทรงมีทั้งหลักธรรมชาติ หลักธรรมนิยาม พระองค์เอามาใช้แก้ปัญหาคบหมด

ฉะนั้น ถ้าศึกษาไม่ลึกซึ้ง เราอาจจะมองเห็นเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ที่พระองค์คิดค้นขึ้นมา แต่พระราชจริยวัตรที่พระองค์ทรงประพฤติบำเพ็ญ เช่น การรักษาศีล การปลูกต้นไม้ การทำบุญด้วยน้ำ การสวดพระปริตร สิ่งเหล่านี้เราไม่เห็นและไม่ได้เอามารวมด้วย เช่นในช่วงภัยแล้ง มีโครงการน้ำพระทัยจากในหลวง พระองค์ส่งน้ำไปทำบุญ อานิสงส์ของการทำบุญด้วยน้ำก็ช่วยให้ภัยแล้งลดลง อานิสงส์ของการปลูกต้นไม้ก็ดี การรักษาศีล ๕ ก็ดี ก็ช่วยให้ภัยแล้งลดลง อาตมาก็รวบรวมข้อมูลเรื่องการแก้ปัญหาภัยแล้งทั้งหมด ตามหลักวิทยาศาสตร์ ตามหลักพุทธศาสตร์ ตามหลักธรรมชาติ นำทุกศาสตร์มารวมกันหมด อาตมาจึงเข้าใจว่า ในหลวงทรงใช้ทุกศาสตร์มาประยุกต์ ใช้แล้วเห็นผล แต่บางครั้งเราไปเอาหลักเดียว ศาสตร์เดียวมาพิจารณา จึงไม่ครบองค์ประกอบ จึงไม่สำเร็จประโยชน์

อาตมาสังเกตและติดตามโครงการทำฝนเทียม จึงเห็นว่าพระองค์ใช้ครบทุกศาสตร์ ทรงมีองค์ความรู้มาก และทรงนำหลายๆ ศาสตร์มารวมกัน ประสิทธิภาพจึงสมบูรณ์ได้ตั้งใจเป็น “ศาสตร์พระราช” ที่เห็นผล ใช้ประโยชน์ได้จริง

ปจฺฉา : ที่พระอาจารย์พูดถึงพุทธศาสตร์ ก็ขอย้อนมาถึงเรื่อง “ธรรมของพระราช” พระองค์ทรงบำเพ็ญหลักธรรมต่างๆ มากมาย อย่างเช่นหลัก ทศพิธราชธรรม อยากให้พระอาจารย์ยกตัวอย่างคุณธรรมหรือศาสตร์เกี่ยวกับธรรมของพระราช ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ เจ้าคะ

วิสัยทัศน์ : มีส่วนที่เห็นชัดเจนคือ ในช่วงพฤษภาทมิฬ ที่เกิดความไม่สงบระหว่างทางทหารกับประชาชน เป็นปฏิปักษ์กัน (พ.ศ. ๒๕๓๕ พลเอกสุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี) พระองค์ทรงใช้หลักธรรมที่ไม่มีอคติ ในเมื่อพระองค์ต้องพึ่งพาทหาร พึ่งพาประชาชน แต่ทั้งสองฝ่ายมีความคิดเห็นต่างกัน พระองค์เชิญทั้งสองฝ่ายมาเปิดอกคุยกัน เมื่อคุยกันรู้เรื่องแล้ว บ้านเมืองก็ผ่านวิกฤตไปได้รอด ไม่ต้องเสียเลือดเสียเนื้อ พระองค์ไม่ต้องบังคับใครเลย ตรงนี้อาตมาเห็นว่า การมาจับเข้าคุยกัน เข้าใจกัน ปัญหาที่ยุติสงบลงได้ ยากมากนะที่จะหาคนทำอย่างพระองค์ได้

ปจฉา : เป็นผลจากการที่พระองค์ทรงมีศีลมีธรรมหรือเปล่าเจ้าคะ ?

วิสัยทัศน์ : ทรงมีคุณธรรมคือพรหมวิหาร ๔ มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ครบสี่ข้อ ทำให้ไม่มีอคติเกิดขึ้น คุณธรรมจึงเกิดขึ้นจริง ได้ผลจริงๆ ยุคสมัยนั้น รัฐบาลอยากให้ฝ่ายโน้นฝ่ายนี้มาคุยกัน บางทีเรียกก็ไม่มา บางครั้งมาไม่พร้อมกัน จึงแก้ปัญหาไม่ได้ หรือบางทีศาล (ซึ่งถือว่าสูงสุดแล้วของระบบการปกครอง) ออกหมายเรียก ศาลเรียกแล้วบางคนก็ไม่ไป เกิดอะไรขึ้น แต่พระองค์เรียกมาคุย ทำไม่ถึงมาตรงนี้เพราะพระองค์ทรงมีคุณธรรมที่เด่นชัดที่สุดคือ พรหมวิหาร ๔ พระองค์ไม่มีอคติเป็นคุณสมบัติเฉพาะบุคคล เป็นคุณธรรมของพระองค์เอง ไม่เกี่ยวกับระบบ

ปจฉา : พระราชจริยวัตรที่โยมประทับใจ เห็นชัดเจนคือเรื่องที่ทรงรักผูกพันกับสมเด็จพระราชชนนีมาก ทรงเรียกสมเด็จพระย่าด้วยคำธรรมดาว่า “แม่” และสมเด็จพระย่าก็ทรงเป็นแบบอย่างให้พระองค์เสมอ กราบเรียนพระอาจารย์ ช่วยขยายความคุณธรรมข้อนี้เจ้าคะ

วิสัยทัศน์ : พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ยอดกตัญญู ทรงเป็นลูกกตัญญูของสมเด็จพระย่า ทั้งในด้านกายภาพและทั้งในส่วนของคุณธรรม ดูแลเอาใจใส่ ให้มีกิจกรรมหลายๆ อย่าง เช่น ตอนที่สมเด็จพระย่าพักรักษาอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพุทธศาสนา ให้โรงเรียนต่างๆ มาแข่งขันตอบปัญหาธรรมะชิงรางวัลจากสมเด็จพระย่า อาตมาได้มีโอกาสไปเป็นกรรมการตัดสิน จึงได้เห็นเหตุการณ์นี้

คือมีครั้งหนึ่ง ในหลวงประจวบฯ เข้าโรงพยาบาล ช่วงนั้น สมเด็จพระย่าเพิ่งสิ้นไป แต่มีโครงการแสดงธรรมเนื่องในวันสมเด็จพระย่า พอแสดงธรรมเสร็จแล้ว ในหลวงเสด็จจากห้องพักของพระองค์มาเยี่ยมชมกิจกรรมงานสมเด็จพระย่า ขนาดพระองค์ประจวบฯ อยู่ ก็ทรงให้คนเซ็นรลพาชมกิจกรรมทั้งหมดด้วยความสนพระทัย

ในช่วงที่สมเด็จพระย่าประจวบฯ ประทับอยู่ที่โรงพยาบาล ในหลวงทรงเสด็จไปเยี่ยม ดูแลอย่างใกล้ชิด ทั้งๆ ที่ที่นั่นที่มีทั้งหมด พยาบาลพร้อม แสดงถึงความกตัญญู ซึ่งถ้าคนไทยมีจิตสำนึกกตัญญูต่อบิดามารดาเหมือนอย่างที่พระองค์มี สถาบันครอบครัวไทยจะอบอุ่นขึ้น ปัญหาครอบครัวจะลดลงมาก และการที่พระองค์ใส่พระทัยต่อสมเด็จพระย่า ตอนที่ป่วยอยู่โรงพยาบาล ทรงมาดูแลด้วยตัวของพระองค์เองทุกวัน เป็นการรักษาใจผู้สูงอายุโดยเฉพาะบิดามารดาได้เป็นอย่างดี ถ้าลูกๆ หมั่นมาเยี่ยม มา

ดูแลพ่อแม่ของตนเอง มันดีกว่ายาทุกขนานในโรงพยาบาล ลูกคนนี้มีภตามลูกคนนั้นมาเยี่ยม มาพูดคุย ทำให้พ่อแม่ชื่นใจ ดีใจ

ปจฺฉา : ถือเป็นโอสถทิพย์เลยใช้ไหมเจ้าคะ

วิธีชฺษา : เจริญพร เป็นโอสถทิพย์ ยาวิเศษจริงๆ เป็นธรรมชาติบำบัด อาตมาเห็นว่าสมเด็จพระชนมชีพมากอายุยืน แล้วได้มาเห็นในหลวง มาเยี่ยมบ่อยๆ ทั้งที่พระองค์มีพระราชภารกิจมากมาย ทำให้กำลังวังชา กำลังพระทัยของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เพิ่มขึ้นทันที ที่สำคัญก็คือประชาชนเห็นพระองค์ทำแล้ว ก็นึกถึงพ่อแม่ของตนเอง ว่า ขนาดในหลวงงานยุ่งอย่างนี้ ยังสละเวลามาดูแล มาเยี่ยม ให้กำลังใจสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ หลายคนก็ได้สติ ที่เคยลืมดูแลพ่อแม่ตนเอง ก็เอาใจใส่ดูแลพ่อแม่มากขึ้น เพราะพระองค์ทำเป็นแบบอย่างซึ่งมีค่ากว่าคำตรัสสอนมากมาย ใครที่ชอบทั้งพ่อแม่ อ่างงานยุ่ง ไม่มีเวลา ส่งเงินไปให้ก็พอแล้ว ก็จะได้คิดได้และแก้ไขปรับปรุงตน

ปจฺฉา : พระองค์มีพระมหากรุณาธิคุณมากมาย เกินจะกล่าวได้ครบถ้วน ถึงวันนี้ที่พระองค์เสด็จสู่สวรรคตแล้ว พระอาจารย์จะมีข้อคิดฝากไว้อย่างไรในการตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณ หรือสืบสานพระราชปณิธาน ให้สมกับที่เราบอกว่า เรารักในหลวง

วิธีชฺษา : การรักในหลวง สิ่งแรกเลยที่วัดทำอยู่ เช่นโครงการจัดการขยะ ที่วัดจากแดงจะขอหน้าเอาศาสตร์พระราชานี้มาเป็นต้นแบบให้วัดต่างๆ ที่อยากจะเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการขยะให้ครบวงจร เรื่องของการปลูกต้นไม้เพื่อรักษาระบบนิเวศน์ ทางวัดก็จะทำและเรื่องการศึกษาธรรมะ ซึ่งพระองค์ได้ทรงศึกษาจริง แล้วทรงนำไปใช้ ทางวัดก็จะสานต่อพระราชปณิธานตรงนี้ พระองค์ทรงห่วงเรื่องภาษาบาลีมาก ทรงถวายทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ ๗๒ ล้านบาทเพื่อฟื้นฟูภาษาบาลี

ปจฺฉา : พระองค์ทรงถวายปัจจัย ๗๒ ล้านบาท แก่คณะสงฆ์หรือเจ้าคะ

วิธีชฺษา : พระองค์ทรงหวังว่าพระสงฆ์เรียนบาลีลดลง องค์ความรู้บาลีลดลง ทำอย่างไรจะฟื้นฟูการศึกษาภาษาบาลีขึ้นมา ตอนนั้นเป็นวันพระราชสมภพครบ ๗๒ พรรษา ประชาชนทั้งประเทศทูลเกล้าถวายโดยเสด็จพระราชกุศล ๗๒ ล้านบาท โดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย จึงทรงคิดจะฟื้นฟูการศึกษาของคณะสงฆ์โดยเฉพาะภาษาบาลี ซึ่งคณะสงฆ์ได้รับงบประมาณมาแล้วก็จัดประชุมหารือกัน อาตมาก็ได้ไปร่วมประชุมด้วย ก็นำเสนอว่าควรมาปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาสงฆ์และพัฒนาสื่อการสอน หลังจากนั้นคณะสงฆ์ก็ยังไม่กล้าตัดสินใจว่าจะนำไปใช้ส่วนไหน ก็ยังเก็บไว้ในธนาคาร สุดท้ายก็เอามาทำเป็นทุนเล่าเรียนหลวง

อาตมาจึงมาทำโครงการนี้ ที่วัดจากแดงแห่งนี้ ตั้งใจทำงานเต็มที่ จะขอฟื้นฟูภาษาบาลีตามพระราชประสงค์ของพระองค์ ถึงงบประมาณส่วนนั้นจะไม่ได้เอามาใช้ในโครงการนี้

อาตมาก็จะหางบประมาณเอง เพื่อที่จะสืบสาน พระปณิธานที่พระองค์หวังไว้

อาตมาเริ่มทำโครงการตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๔๘ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๐ พอถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ก็เริ่มเห็นผล คือวัดจากแดงได้รับรางวัลสำนักเรียน ดีเด่นด้านภาษาบาลี จนกระทั่งปัจจุบันวัดเราก็ก็นับได้รับรางวัลสำนักเรียนดีเด่น แต่ถือว่า ยังไม่ได้ตามพระราชประสงค์ เพราะอาตมา ต้องการที่จะให้มีการเรียนการสอนพระไตรปิฎกบาลี อรรถกถา ฎีกาอย่างครบวงจร วันไหนที่สามารถจัดการเรียนการสอนพระไตรปิฎก-อรรถกถา ฎีกา เป็นภาษาบาลีได้ครบถ้วน วันนั้นจึงถือว่าพระราชประสงค์ของพระองค์เสร็จสมบูรณ์และการทำงานของอาตมาก็จะสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ปีหน้านี้จะขยายอาคารเรียน ทำห้องสมุดที่มีมาตรฐานขึ้นมา และจัดปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน อาตมาคงต้องเป็นหลักเรื่องการสอนเอง

งบประมาณจะมีหรือไม่มีค่อยหาเอา แต่กำลังใจเรามีเกินร้อย คิดว่าพระองค์คงจะทรงรับทราบว่าอาตมากำลังทำ อาตมาก็ไม่ได้หวังว่างบประมาณจะได้หรือไม่ได้ แต่กำลังใจจากพระองค์ท่านคงส่งมาช่วยแล้ว อาตมาก็จะทำให้เกิดมีขึ้นตามพระประสงค์ และขอตั้งปณิธานว่า สิ่งเหล่านี้ต้องเกิดขึ้นให้ได้ในสมัยที่อาตมายังมีชีวิตอยู่ ต้องทำให้สำเร็จตามพระราชปณิธานของพระองค์ให้ได้

ปฐจา : อยากทราบที่มาและความหมายของชื่อ “สถาบันโพธิยาลัย” เจ้าคะ

วิสิขนา : “สถาบันโพธิยาลัย” อาตมาตั้งชื่อเอง พอตั้งชื่อแล้ว ไปค้นเจอชื่อนี้เข้า จึงทราบว่าพระองค์ได้จัดตั้งเป็นชื่อแรกใน

ประเทศไทย เป็นชื่อสถาบันที่พระองค์คิดเอาไว้ ไพเราะมากและมีความหมายดีมาก “โพธิยาลัย” บ้านแห่งธรรมะ อาคารแห่งการเรียนรู้เพื่อความหลุดพ้น แต่สถาบันที่พระองค์ต้องการนี้ จะเป็นศาสตร์พระราชชาติที่เรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อฟื้นฟูประเทศไทย แต่ของอาตมาไม่ได้เน้นทางโลก เน้นทางธรรมเป็นหลัก ทางโลกก็จะมีแค่เรื่องสิ่งแวดล้อม แต่ของพระองค์ก็คือ มหาวิทยาลัย ปุทธาเลห์ ที่พระองค์ได้คิดเอาไว้ในพระราชนิพนธ์พระมหาชนกนี้ เป็นการเรียนทางโลกกับทางธรรมควบคู่กันไปเพื่อฟื้นฟูประเทศไทย

ตอนนี้มี โพธิยาลัยของในหลวง ตั้งไว้แห่งแรก ของวัดจากแดง แห่งที่สอง ที่ มจร. เชียงใหม่ ที่สาม ที่วัดทางปักษ์ใต้ แห่งที่สี่ คือตั้งชื่อสถาบันโพธิยาลัย ตามรอยศาสตร์พระราชชาติ เรื่องการพัฒนาการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ผสมผสานกันเพื่อสร้างประเทศชาติ แต่ของวัดจากแดงเน้นด้านพระศาสนา และขอเน้นว่าพระองค์ทรงห่วงภาษาบาลี ทางวัดจากแดงจึงเน้นศาสตร์พระราชชาติในส่วนของการศึกษาภาษาบาลี เพื่อให้เป็น “โพธิยาลัยในส่วนของพระไตรปิฎกโดยตรง” ส่วนโพธิยาลัยเพื่อฟื้นฟูทางโลกนั้น สถาบันอื่นเขาทำกันอยู่แล้ว

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
(ป.อ. ปยุตโต)

ธรรม ของ พระราชา

เมื่อตอนเย็นวันนี้ ที่โบสถ์วัดญาณเวศกวัน มีพิธีบำเพ็ญกุศลถวายเป็นพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ในพิธีนั้น มีการสวดพระพุทธมนต์และเจริญจิตตภาวนาถวายเป็นพระราชกุศล

นึกถึงพระองค์เมื่อใด ก็คิดว่า “เราจะต้องทำอะไร?”

ตามหลักทางธรรม เมื่อเกิดมีเหตุการณ์สำคัญๆ อย่างนี้ขึ้น ไม่ว่าจะดีหรือร้ายก็ตาม พระพุทธเจ้าทรงนำไว้ คือจะทรงปรารภเหตุการณ์นั้น เพื่อแสดงธรรม หรือทรงยกเรื่องราวนั้นขึ้นเป็นข้อปรารภที่จะแสดงธรรม

เมื่อปรารภการสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ ๙ และผู้คนพากันพูดถึงพระราชกรณียกิจต่างๆ มากมายที่ได้ทรงบำเพ็ญไว้ การที่ทรงงานหนักหลากหลายมากมาย ทรงเพียรพยายามเหน็ดเหนื่อยยากลำบากอย่างนั้นๆ ก็เพื่อให้ประชาราษฎร์มีกินมีใช้หายทุกข์ อยู่ดีมีความสุข ให้ประเทศชาติบ้านเมืองเจริญมั่นคงอย่างนั้นๆ

ธรรมของพระราชา ๓๑ ข้อนี้ รู้เข้าใจให้ชัดให้ดี

ธรรมสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ ๔ หมวดสำคัญ ถือเป็นหลักใหญ่ของการปกครองแผ่นดิน คือ

๑. จักรวรรดิวัตร ๑๒
๒. ราชสังคหวัตถุ ๔
๓. ขัตติยพละ ๕
๔. ราชธรรม ๑๐ (ทศพิธราชธรรม)

ไม่ว่าระบบไหน จะดีได้ ตัวคนต้องเป็นธรรมาธิปไตย

เริ่มด้วยชุดที่ ๑ “จักรวรรดิวัตร ๑๒” ว่าตามพระไตรปิฎก คือตามพุทธพจน์ เราสามารถจับที่หลักใหญ่ และจัดแยกเป็นคุณสมบัติ กับการปฏิบัติ เริ่มที่คุณสมบัติ พระจักรพรรดิ (ภาษาบาลีเรียกว่า “จกกวตติ”) ทรงเคารพธรรม นับถือธรรม บูชาธรรม มีธรรมเป็นธงชัย มีธรรมเป็นสูงสุด เป็นธรรมาธิปไตย (ถือธรรมเป็นใหญ่) จุดสำคัญอยู่ที่คำสุดท้าย คือธรรมาธิปไตย พระเจ้าจักรพรรดิ คือพระเจ้าแผ่นดินผู้ยิ่งใหญ่ เป็นธรรมาธิปไตย

“ธรรมาธิปไตย” เป็นข้อหลักการใหญ่ เป็นข้อแกน พระพุทธเจ้าก็ทรงเป็นธรรมาธิปไตย นี่คือบอกว่า บุคคลที่เป็นต้นแบบของมนุษยชาติ เป็นหลักของสังคม เป็นผู้นำของหมู่ชนต้องเป็นธรรมาธิปไตย ไม่ว่าในระบบการปกครองอะไร ถ้าจะเป็นผู้ปกครองที่ดี ตัวผู้ปกครองก็ต้องเป็นธรรมาธิปไตยทั้งนั้น แล้วที่นี้ ถ้าระบบนั้นดีที่สุด เป็นอันว่า ตัวบุคคลที่เป็นผู้นำนี้แหละ โดยคุณสมบัติส่วนตัวของเขา ต้องเป็นธรรมาธิปไตย พระพุทธเจ้าก็เป็นธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ จักรพรรดิที่ว่านี้ก็เป็นธรรมาธิปไตย ยึดเอาธรรมเป็นเกณฑ์ตัดสินใจ

พูดมาถึงตรงนี้ ก็ทำให้ขอย้อนไปพูดถึงหลักการที่ได้พูดในคราวที่แล้ว คือเรื่อง “ยถากรรม - ยถาธรรม” ซึ่งมีใจความบอกว่า ให้เตือนกันเองหรือเตือนตัวเองว่า ไหนๆ ในที่สุดเราก็จะต้องไปกันตามยถากรรม เมื่อยังมีชีวิตอยู่ จะทำอะไร ก็ขอให้ทำตามยถากรรม

ได้บอกไว้ในคราวนั้นว่า “ยถาธรรม” แปลว่าตามธรรม คือตามความจริง ตามความถูกต้อง ตามความดีงาม ตามที่จะเป็นคุณประโยชน์ นี่คือ ผู้นำจะตัดสินใจอะไร ก็ต้องถือตามยถาธรรม ตรงนี้เมื่อเอาไปโยงกับที่พูดคราวก่อนนั้นก็ได้อีกว่า ถ้าผู้นำคนไหน ทำอะไร ตามยถาธรรมก็แสดงว่าเขาเป็นธรรมาธิปไตย

จักรพรรดิทรงธรรม ล้ำเหนือ emperor

คำว่า “จักรพรรดิ / จักรวัตติ” นี้ จักรพรรดิ คือผู้หมุนจักรวรรดิ ที่แปลกันว่า จักรแก้ว ซึ่งหมุนไปตามคำบอกสั่งและพาไปทางอากาศได้ถึงที่หมายเร็วไวทุกหนแห่ง ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า ให้ทั้งโลกอยู่ในสันติสุข

ท่านสอนว่าเราดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยจักรคือล้อของรถแห่งชีวิต ซึ่งท่านเรียกว่าอิริยาบถ-จักร แปลว่า จักรคืออิริยาบถ ๔ ได้แก่ ยืน เดิน นั่ง นอน นี่เอง ถ้าชีวิตของเราไม่มีจักร ๔ ล้อนี้ก็ติดขัด คนจะมีชีวิตที่ดี ต้องตระหนักถึงความสำคัญของสี่ล้ออิริยาบถนี้ และเอาใจใส่รักษาสุขภาพ โดยบริหารอิริยาบถทั้ง ๔ นี้ให้สม่ำเสมอ สมดุล จะได้คล่องแคล่ว สะดวกแก่การดำเนินไปของชีวิต

ที่นี้ จักรวัตติ คือพระเจ้าจักรพรรดิ ผู้หมุนจักรในความหมายนี้ก็ให้แก่ พระราชา หรือพระเจ้าแผ่นดิน ผู้ทรงหมุนจักรวงล้อของชีวิตคือ อิริยาบถ ๔ ทั้ง ยืน เดิน นั่ง นอน “ปรหิตายะ” เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น หมายความว่า จักรพรรดิ คือพระราชาผู้ทรงดำเนินพระชนม์ชีพโดยทรงดำเนินอิริยาบถทั้งสี่ ไม่ว่าจะยืน จะเดิน จะนั่ง จะนอน ก็คิด ก็พูด ก็ทำ การทำงาน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตลอดเวลา สี่ล้ออิริยาบถที่ขับเคลื่อนชีวิต ก็คือขับเคลื่อนประโยชน์สุขของปวงประชา

จักรวรรดิวัตร จากคุณสมบัติ สู่ปฏิบัติ

ได้บอกแล้วว่า มี “วัตร” คือหน้าที่ หรือข้อปฏิบัติประจำองค์ของพระราชาทรงธรรมที่ยิ่งใหญ่ ๑๒ ประการ ซึ่งจะต้องทรงจัดดำเนินการต่อเนื่องเป็นนิตย์ เรียกว่า จักรวรรดิวัตร ๑๒

ก) คุณสมบัติ เป็นธรรมาธิปไตย ดังที่ว่าแล้ว ข้อนี้เป็นฐาน เป็นแกนเลยทีเดียว พระเจ้า

แผ่นดิน จักรพรรดิราชาที่ยิ่งใหญ่ ไม่ว่าจะทำอะไร ก็ถือธรรมเป็นใหญ่ ใช้ธรรมเป็นมาตรฐาน เป็นเกณฑ์ตัดสิน

ข) **ปฏิบัติจัดการ** เมื่อตนเองเป็นธรรมาธิปไตย ได้หลักใหญ่หลักยืนแล้ว ก็เริ่มงานปกครอง โดยจัดดำเนินการในข้อสำคัญต่อไปนี้ **ข้อที่ ๑ ธรรมิการักขา** จัดอารักขาที่เป็นธรรมชอบธรรมให้แก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า ซึ่งในที่นี้ท่านจัดแยกเป็น ๘ เหล่า เป็นธรรมิการักขา จัดอารักขาคุ่มครองป้องกันอันชอบธรรม แก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า คือ

๑. **อันโตชน** แปลง่ายๆ ว่า ชนภายในหรือคนใน คือ พระราชวงศ์ และข้าราชการในพระองค์

๒. **พลกาย** คือ กองทัพ หรือปวงทหาร

๓. **ขัตติยะ** คือ บรรดากษัตริย์ที่รองๆ ลงมา ไม่ใช่องค์จักรพรรดิราชา เทียบในสมัยนี้ก็คือผู้บริหาร ผู้ปกครองประเทศในระดับที่กระจายออกไป (นี่เป็นขัตติยะ ในความหมายที่มีจักรพรรดิราชา แต่ถ้าเป็นกรณีของพระราชาทัวไป ขัตติยะก็อาจให้หมายถึงกษัตริย์ที่อื่น ซึ่งแทนที่จะจัดธรรมิการักขา ก็เปลี่ยนเป็นเจริญสัมพันธไมตรี)

๔. **อนุยนต์** ได้แก่ เหล่าราชบริพารที่ขับเคลื่อนงานสนองพระบรมราโชบาย

๕. **พราหมณคฤหบดี** ได้แก่ เหล่าชนผู้ประกอบวิชาชีพอิสระ พวกพ่อค้า ผู้ประกอบการ คนมั่งมี ครูอาจารย์ นักวิชาการทั้งหลาย ซึ่งส่วนมากอยู่ในกรุง ในเมือง หรือในถิ่นที่เจริญ (ในสมัยนั้น เหล่าพวกปัญญาชน นักวิชาการ ก็คือพวกพราหมณ์ เขาไม่ใช่ศัพท์อื่น)

๖. **เนคมชานปท** คือ ชาวนิคมนชนบท ได้แก่ คนพื้นถิ่นนอกเมืองหลวงออกไป จนกระทั่งถึงชายแดนหมดทั้งประเทศ น่าสังเกตว่า เรื่องชาวบ้านชาวถิ่นในชนบทและแดนห่างไกลนี้ ในหลวง ร.๙ ทรงเอาพระทัยใส่ ถือเป็นสำคัญมาก

๗. **สมณพราหมณ์** ได้แก่ พระสงฆ์และนักบวช เหล่าผู้ทรงศีลทรงธรรม เป็นผู้สอนธรรม เป็นหลักใจของประชาชน

๘. **มิกปักษี** แปลง่ายๆ ว่า บรรดาสัตว์บก สัตว์บิน พระราชาผู้ทรงธรรม เป็นจักรพรรดิ มีหน้าที่ต้องคุ้มครองดูแลมิกปักษีด้วย

ต่อไปก็ **ข้อที่ ๒ ธรรมการนิเสธนา** (อรรถกถาเรียกว่า ธรรมการ - ปฏิกเขโป) แปลว่า ห้ามกั้นการธรรม หรือมิให้มีธรรมการ คือการกระทำที่ไม่ชอบธรรมไม่เป็นธรรม ทั้งห้ามปรามป้องกัน จนกระทั่งปราบปรามมิให้มีธรรมการนั้น มิให้เกิดมีขึ้นมาได้

ข้อที่ ๓ ธนานุประทาน คือ จัดสรรปันเฉลี่ยแผ่กระจายเพิ่มเสริมทรัพย์ให้ทั่วถึง มิให้มีคนไร้ทรัพย์ ข้อนี้ก็สำคัญมาก หน้าที่ของผู้ปกครองที่ยิ่งใหญ่ คอยตามเพิ่มเติม เฉลี่ยเผื่อแผ่ จัดสรรให้ทั่วถึง

ข้อที่ ๔ ปริปุจณา แปลว่า ช้กรอบสอบถาม คือไม่ประมาทในการแสวงธรรมแสวงปัญญา โดยไปพบปะสนทนากับสมณพราหมณ์ ท่าน

ผู้ทรงศีลทรงธรรมทรงปัญญา หมั่นปรีกษาสอบถาม ความไม่ประมาทในการแสวงธรรมแสวงปัญหานี้สำคัญมาก จะรู้ทันว่าในเรื่องราวนี้เรื่องอย่างนี้ พวกผู้รู้ ผู้เป็นปราชญ์ รู้กันอย่างไร มองกันอย่างไร คิดกันอย่างไร

เป็นอันจบเรื่องจักรวรรดิวัตร ที่จัดโดยหลักใหญ่เป็น คุณสมบัติ ๑ กับปฏิบัติ ๔ ข้อ ซึ่งแยกย่อยเป็น ๑๐ หรือ ๑๒ ขอบ้านต่อไปสู่ธรรมของพระราชา ชุดหรือหมวดที่ ๒

หัวหน้าหมู่ชนดี รวมหัวใจคนได้

คราวนี้มาถึง ราชสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งก็เป็นหลักธรรมชุดที่สำคัญมาก เทียบกับพิธีบูชาญญที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของพราหมณ์ ตามปกติ สำหรับคนทั่วไป ก็มีหลักธรรมชุดที่พึงปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว เรียกว่า **สังคหวัตถุ ๔** นับว่าเป็นคู่กับชุดที่เรียกว่า **พรหมวิหาร ๔** โดยที่ว่าชุดพรหมวิหาร ๔ เป็นคุณสมบัติในใจ และสังคหวัตถุ ๔ เป็นปฏิบัติการทางสังคม ที่แสดงออกของพรหมวิหาร ๔ นั้น

โดยเฉพาะบุคคลที่เป็นหัวหน้าของหมู่ชน ตั้งแต่หัวหน้าครอบครัวคือพ่อแม่ จะต้องปฏิบัติหรือต้องใช้สังคหวัตถุ ๔ เป็นประจำ ยิ่งเป็นหัวหน้าของมวลชน ทั้งรัฐ ทั้งประเทศ ท่านถือการปฏิบัติสังคหวัตถุ ๔ นั้นเป็นคำจำกัดความหรือเป็นความหมายของความเป็นราชาเลยที่เดียว ดังคำวิเคราะหส์ศัพท์เป็นภาษาบาลีว่า

“จตุหิ สงคหวัตถุหิ ชนั รมยเซตตีติ ราชา”
(ชื่อว่า ‘ราชา’ เพราะทำให้ประชาชนชื่นชมยินดีมีสุขเอิบอิม ด้วยสังคหวัตถุ ๔, เช่น อภ. ๒/๘๗)

พระพุทธเจ้าทรงแสดงสังคหวัตถุ ๔ นี้ไว้คุมท้ายปิดรายการหลักธรรมสำหรับชาวโลก โดยตรัสว่า (ที.ป.๑๑/๒๐๕/๑๗๒)

การให้ (ทาน) ๑ คำพูดด้วยใจรัก (ปิยวาจา) ๑ การประพฤติประโยชน์แก่กัน (อตถจริยา) ๑ ความเสมอสมานกันในธรรมทั้งหลายให้ถูกควรในแต่ละกรณี (สมานัตตตา) ๑ ธรรมสี่อย่างนี้เป็นเครื่องสงเคราะห์รวมคน (สังคหะ) ในโลกเป็นเหมือนลิ่มสลักเพลาารถที่กำลังแล่นไป

ถ้าสังคหะ (การสงเคราะห์รวมใจคนไว้) เหล่านี้ไม่มี ถึงแม้เป็นมารดาบิดาก็จะไม่ได้ความนับถือหรือบูชาเพราะเขาเป็นบุตร แต่เพราะเหล่าบัณฑิตชนเหลียวแลสังคหธรรมเหล่านี้ จึงถึงความเป็นผู้มีคุณความดียิ่งใหญ่ และเป็นผู้ที่ชนทั้งหลายจะพึงสรรเสริญ

พระพุทธเจ้าทรงย้ำเน้นความสำคัญของการยึดเหนี่ยวใจรวมคนให้อยู่ในสามัคคีด้วยสังคหวัตถุ ๔ นี้มาก ดังที่ทรงยกย่องให้มีพระสาวกที่เป็นเอตทัคคะในด้านสงเคราะห์ชุมชนด้วยสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ เจ้าชายหัตถกะ-อาฬวกะ (อภ.เอภ.๒๐/๑๕๑/๓๓)

น่าสังเกตว่า เดี่ยวนี้คนไทยแทบไม่มีใคร รู้จักหลักธรรมภาคปฏิบัติการในสังคัม คือ สังคหัตถุ ๔ นี้ จำกันแต่หลักธรรมภาคในใจ คือ พรหมวิหาร ๔ อยู่แค่เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ที่จำกันมาพว่ๆ มั่วๆ พอออกมา เป็นสังคหัตถุ ๔ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สمانัตตตา ก็กะพร่องกะแพร่ง ซ้อนี่ขาด ซ้อนั้นหาย จัดเป็นชุดไม่ได้

ธรรมภาคจิตใจในพรหมวิหาร เช่นเมตตา กรุณาต้องมีธรรมภาคปฏิบัติในสังคหัตถุ มา รับช่วงต่อ ธรรมภาคปฏิบัตินี้ควรพินกันให้ จริงจังเสียที ไม่ใช่อยู่กันแค่มิเมตตา กรุณา ในใจ แต่ต้องออกสู่สังคัม สังคหัตถุ ๔ นี้ ต้องเอามานั่นมายำกันจริงๆ จังๆ ทั้งทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ๔ ให้ ครบทั้งชุด

ให้พรหมวิหาร ๔ ที่เป็นฐานในใจ รับกัน กับสังคหัตถุ ๔ ที่เป็นปฏิบัติการในสังคัม ให้คุณธรรมในใจออกมาเป็นปฏิบัติการในสังคัม และให้มีปฏิบัติการทางสังคัมที่ออกมาจากใจ จริง คนไทยควรมาศึกษาทบทวนทำให้ชัดเจน จริงจัง จนมั่นใจตัวเองได้

นักปกครองยิ่งใหญ่ รวมใจคนทั้งชาติ

แม้จนถึงพระราชชา ต้องมีสังคหัตถุ ๔ เพราะต้องรวมคนให้เป็นสังคัมที่คนทั้งหลาย อยู่กันได้ดีด้วยดี แต่สำหรับพระราชชาซึ่งเป็น ผู้นำที่รวมสังคัมใหญ่ของประชาชนทั้งชาติ ยังมีสังคหัตถุ ๔ ที่พึงปฏิบัติประจำพระองค์ อีกชุดหนึ่งเรียกว่า **ราชสังคหัตถุ ๔** ซึ่งในยุคของพราหมณ์ เป็นเรื่องของการบูชาญ ในระดับที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ซึ่งมี ๕ อย่าง ขอบอกสั้นๆ ว่า คือ

๑. อัสนเมธ ฆ่าม้าบูชาญ
๒. บุริสเมธ ฆ่าคนบูชาญ
๓. สัมมาปาสะ ยัญแทนบูชาลอดบ่วง
๔. วาชเปยะ ยัญดื่มเพิ่มพลังชัย
๕. นิรัคคะ ยัญฆ่าทุกอย่างไม่เว้น

ในคัมภีร์พระพุทศศาสนาเล่าว่า ที่จริง มหาญ ๕ นี้ เดิมเป็นหลักการปกครอง บ้านเมืองที่ดิงาม แต่พวกพราหมณ์จัดไป จัดมาให้เป็นทางหาผลประโยชน์จนกลายเป็นพิธีบูชาญอย่างว่าข้างต้น พระพุทศเจ้า ทรงให้ยกเลิกการบูชาญทุกอย่าง แล้วมหาญทั้ง ๕ นั้น ก็เปลี่ยนความหมายไปหมดสิ้น โดยกลายมาเป็นหลักการสงเคราะห์รวมใจ ประชาชน เรียกว่า **ราชสังคหัตถุ ๔** คือ

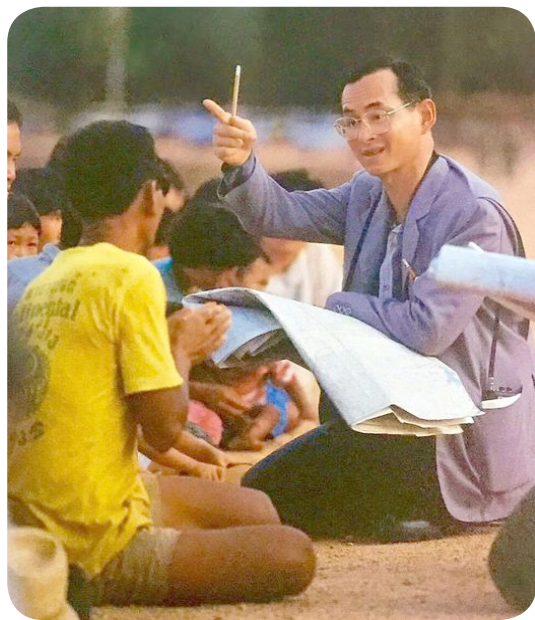
๑. สัสสมธัง ปรีชาสามารถในการบำรุง พืชพันธุ์ธัญญาหาร ส่งเสริมการเกษตร
- ข้อ ๑ คือ สัสสมธัง หรือ สัสสมธ นี้ ของ พราหมณ์เป็น อัสนเมธ (สันสกฤต : อัศวเมธ) พระพุทศศาสนาเปลี่ยนจากตัว อ - อัสนะ / อัศว (ม้า) มาเป็นตัว ส - สัสสะ (ข้าวกล้าหรือพืชพันธุ์)

ส่วน “เมธ” ของเขาแปลว่า “ฆ่า” แต่ในความหมายของพุทธ แปลว่า “ปรีชาฉลาด” เหมือนในคำว่า “เมธี” ซึ่งแปลว่าผู้มีเมธา (เมธาก็คือปัญญา) พระราชาแทนที่จะเก่งด้วยการทำพิธีฆ่าม้าบูชาขัยัญ ก็เปลี่ยนมาเป็นผู้มีปรีชาสามารถในการบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร

๒. **ปฐิสเมธัง** ปรีชาสามารถในการบำรุงข้าวราชการ ทั้งทหาร และพลเรือน เช่น ส่งเสริมคนดีมีความสามารถ ผู้ฉลาด ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร

๓. **สัมมาปาสัง** ปรีชาสามารถผูกใจประชาชนเหมือนเอาบ่วงคล้องไว้ ด้วยการส่งเสริมสัมมาชีพ เช่น ให้อุปถัมภ์เงินทุนไปสร้างตัวในพาณิชย์กรรม และในการประกอบการต่างๆ ช่วยให้คนจนตั้งตัว ให้คนล้มฟื้นตัวได้

๔. **วาชไปยง** มีวาจาพูดดีมีใจ ทรงปรีชาสามารถในการเจรจาปราศรัยเข้าถึงประชาชน แสดงให้เห็นความเอาพระทัยใส่ห่วงใย รับรู้ปัญหา รับฟังปัญหา มีวาจาที่ฟังแล้วชวนใจให้อยากทำอยากปฏิบัติ อยากร่วมมือร่วมการร่วมงานทุกอย่าง ตลอดจนแนะนำสั่งสอนประชาชน ว่าควรจะทำอะไรปฏิบัติตัวช่วยเหลือกันอย่างไร ให้มีการสื่อสารอวยธรรม

อำนวยความสะดวกแก่ทุกคนทุกหมู่เหล่าให้ใส่ใจปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างจริงจังสุจริต ให้สัมฤทธิ์ผลดี ที่จะให้สังคมประเทศชาติเจริญพัฒนาสุขสันต์มั่นคง และให้ทุกตัวบุคคลพัฒนาชีวิตของตน

จะเห็นว่า ในหลวง ร.๙ ทรงมีพระบรมราโชวาทมากมายซึ่งแสดงว่าทรงปฏิบัติในข้อ “วาชไปยง” นี้อย่างมากทีเดียว

จบข้อ ๔ “วาชไปยง” แล้ว ของพราหมณ์ยังมีมหาญอย่างที่ ๕ เป็นข้อสุดท้าย คือ “นิรัคคหัง” แปลตามตัวอักษรว่า “ไม่มีลี้มกลอน” หมายความว่า ไม่มีขีดชั้นจำกัด คือเอาทุกอย่าง ทั้งทั้งหมด ไม่เว้นเลย เป็นการบูชาญที่ฆ่าทุกอย่าง ตั้งแต่มนุษย์เป็นต้นไป รวมเป็นมหาญ ๕ อย่างของพราหมณ์

ชื่อมหาญที่ ๕ ว่า “นิรัคคหัง” นี้ ทางพระพุทธศาสนาเอามาใช้เป็นคำบอกอานิสงส์ที่ว่า “ไม่มีลี้มกลอน” นั้น แทนที่จะเป็นการฆ่าทุกอย่างไม่เว้น ก็กลายเป็นผลดีของราชสังคหัตถุ ๔ นั้นว่า เมื่อพระราชาปฏิบัติตามหลักสี่ข้อนี้แล้ว ประเทศชาติบ้านเมืองก็จะมั่นคงมั่งคั่ง ประชาชนอยู่กันสงบสุขปลอดภัย ถึงขั้นที่ว่าบ้านเรือนไม่ต้องลงลี้มกลอน คือจะนอนหรือจะไปไหนก็ไม่ต้องปิดประตูบ้าน จะเปิดประตูทิ้งไว้ก็ได้

แล้วแถมท้าย ต่อจาก “ประตูเรือนไม่ต้องลงลี้มกลอน” ก็บอกว่า “ให้บุตรพ่อนบอกร” หมายความว่า กระทั่งในครอบครัวที่เป็นสังคมหน่วยย่อยที่สุด ก็รุ่งเรืองสดใสสุขสันต์ สรวลเสกัน มีลูกน้อย ก็ให้เขาสนุกสนานมาโลดเต้นเล่นบอกร รวมความว่า ประชาชนมีความสุข บ้านเมืองร่มเย็นเกษมศานต์

กำลังของพระมหากษัตริย์

หลักธรรมหมวดต่อไป คือ ขัตติยพละ ๕ แปลว่า กำลังของกษัตริย์ ๕ อย่าง หรือพลังของบุคคลผู้ยิ่งใหญ่ที่สามารถเป็นกษัตริย์ปกครองแผ่นดินได้ ชุดนี้เป็นคุณสมบัติประเภททุนหรือต้นทุนขององค์พระราชากำลัง ๕ นั้นมีดังนี้

๑. **พาหาพลัง** หรือ **กายพลัง** กำลังแขนหรือกำลังกายคือ ความแข็งแรงมีสุขภาพดี ทรงพลังสามารถและชำนาญในการใช้แขนใช้มือใช้อาวุธ ตลอดจนกำลังยุทธโศปกรณ์ที่พร้อม

๒. **โภคพลัง** กำลังโภคสมบัติ คือ มีทุนทรัพย์บริบูรณ์ มีห้องพระคลังใหญ่โต พร้อมทั้งจะใช้งบารุงเลี้ยงคน และดำเนินกิจการได้ไม่ติดขัด

๓. **อัมัจจพลัง** กำลังอำมาตย์ หรือกำลังข้าราชการ คือ มีที่ปรึกษา มนตรี และข้าราชการชั้นปกครอง และระดับบริหารที่ทรงคุณวุฒิเก่งกล้าสามารถ และจงรักภักดี ซื่อสัตย์ต่อแผ่นดิน

๔. **อภิขัจจพลัง** กำลังความมีชาติสูง คือ กำเนิดในตระกูลสูง เป็นขัตติยชาติ ต้องด้วยความนิยมเชิดชูของมหาชน และได้รับการฝึกอบรมมาแล้วเป็นอย่างดีตามประเพณีแห่งชาติตระกูลนั้น

๕. **ปัญญาพลัง** กำลังปัญญา คือ ทรงพระปรีชาสามารถหยั่งรู้เหตุผล ผิดชอบ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ สามารถวินิจฉัยเหตุการณ์ทั้งภายในภายนอก และดำริการ จัดการ ดำเนินการทั้งหลาย ให้ได้ผลเป็นอย่างดี

พาหาพลัง กำลังแขน กำลังกาย และกำลังยุทธโศปกรณ์ แม้จะสำคัญ แต่ท่านจัดว่าต่ำสุดหากไม่มีพลังอื่นควบคุมค้ำจุนอาจกลายเป็น

กำลังภัยอันตรายที่แสนร้าย ส่วนกำลังปัญญาเป็นกำลังอันประเสริฐ เป็นยอดแห่งพลังทั้งปวง เพราะเป็นเครื่องกำกับ ควบคุม และนำทางกำลังอื่นทุกอย่าง ให้สำเร็จการทั้งปวง

ถึงจะมีกำลังอย่างอื่นทุกข้อพร้อมพร้อมอย่างดี แต่ถ้าขาดปัญญาพลัง ก็พังเลย สลายหมดสิ้น จึงต้องมีปัญญาพลังคุมท้าย และไม่ประมาทในการพัฒนาปัญญานั้นเรื่อยไป

ทศพิธราชธรรม

ธรรมของพระราชายังมีอีกชุดหนึ่ง เป็นชุดที่คนไทยรู้จักดีที่สุด (รู้จักชื่อดี แต่เนื้อธรรมไม่ค่อยเข้าใจ) และได้ยินเอ่ยอ้างกันบ่อยมาก คือ **ทศพิธราชธรรม หรือ ราชธรรม ๑๐** ประการ เป็นคุณสมบัติประจำพระองค์ แม้แต่หัวข้อมาก จึงจำยาก พุดยาก แต่ก็มีบอกไว้เป็นคาถา ซึ่งช่วยให้จำท่องไว้ และจำก็ไม่ลำบาก จึงบอกคาถาไว้ให้ดูง่ายที่หนึ่งก่อน (ช.ช.๒๘/๒๔๐/๘๖) ดังนี้

**ทานํ สีลํ ปริจาคํ อาชชวํ มททวํ ตป
อโกธํ อวิหีสลจ ขนตมยจ อวิโรธนํ**

จะอธิบายทศพิธราชธรรม คือราชธรรม (ธรรมของพระราช) ๑๐ ประการนั้นแสดง ความหมายพอเป็นพื้นฐานความเข้าใจ ดังนี้

๑. **ทาน** อวยทาน คือ พระราชทานทรัพย์ สิ่งของ บำรุงเลี้ยง ช่วยเหลือประชาราษฎร์ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

๒. **ศีล** รักษาศีล คือ สำรวมกายและวจี ประกอบการที่ดั่งามสุจริต รักษาจิตตุดินให้ควรเป็นแบบอย่าง และเป็นทีเคารพนับถือของประชาราษฎร์ มิให้มีข้อที่ใครจะดูแคลน

๓. **ปริจาคะ** เสียสละได้ คือ เสียสละความสุขสำราญเป็นต้น ตลอดจนชีวิตของตนได้ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๔. **อาชวะ** มีใจซื่อตรง คือ ซื่อตรงทรงสัตย์ ไร้มารยา ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชน

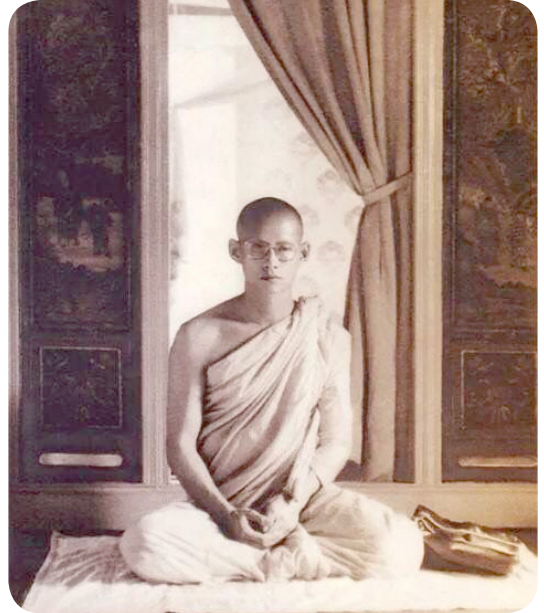
๕. **มัททวะ** ทรงความอ่อนโยน คือ มีอัชฌาสัยไม่เย่อหยิ่ง หยาบคาย กระด้าง ถือองค์ มีความงามสง่าเกิดแต่ท่วงทีกริยา สุภาพนุ่มนวล ละมุนละไม ให้ได้ความรักภักดี แต่มีชาติയാเกรง

๖. **ตปะ** ทรงเดชข่มมิเลสได้ คือ แผดเผากิเลสตัณหา มิให้เข้ามาครอบงำย่ำยีจิต ระงับยับยั้งข่มใจได้ ไม่ยอมหลงไหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและความปรนเปรอ มีความเป็นอยู่สม่ำเสมอ หรือง่ายๆ สามัญ มุ่งมั่นแต่จะบำเพ็ญเพียร ทำกิจให้บริบูรณ์

๗. **อັกรโธระ** ไม่เกรี้ยวโกรธ คือ ไม่กริ้วกราดลุอำนาจความโกรธ จนเป็นเหตุให้วินิจฉัยความและกระทำการต่างๆ ผิดพลาดเสียธรรม มีเมตตาประจําใจไว้ระงับความเคืองชุ่น วินิจฉัยความและกระทำการด้วยจิตอันราบเรียบ ไม่วู่วาม เผลอขาดสติ

๘. **อวิหิงสา** ไม่กดขี่ข่มเหง คือ ไม่บีบบังคับกดขี่ เช่น เก็บภาษีชู้ดรีด หรือเกณฑ์แรงงานเกินขนาด ไม่หลงละเลิงอำนาจ ขาดความกรุณาหาเหตุเบียดเบียนลงโทษอาชญาแก่ประชาราษฎร์ผู้ใดเพราะอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง

๙. **ขันติ** อดได้ทนได้ คือ อดทนต่องานต่อความลำบากตรากตรำ ต่อถ้อยคำกระทบกระทั่ง ถึงจะเหนื่อยยากเพียงไร ก็ไม่ท้อถอยถึงจะถูกยั่วถูกหยันด้วยคำเสียดสีถากถาง

อย่างไร ก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ละทิ้งกิจกรณียที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม

๑๐. **อวิโรธนะ** ไม่คลาดธรรมดา คือ วางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรม คงที่ ไม่เอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำดีร้าย ลากสักการะหรืออิฏฐารมณ อนิฏฐารมณใดๆ สติมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรม กิติ นิตธรรม คือ ระเบียบแบบแผนหลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม กิติ ไม่ประพดตีให้เคลื่อนคลาดวิบัติไป

พระราชาทรงทศพิธราชธรรมนี้แล้ว ทรงดำรงมั่นในความเป็นธรรมาธิปไตย ดำเนินไปในพระราชกิจตามจักรวรรดิวัตรเป็นหลัก ยืนแผ่พูนขยายพระราชกรณียออกไปในราชสังคหวัตถุ ๔ โดยมีพลังแห่งขัตติยพละ ๕ เป็นทุนที่ค้ำจุนหนุนให้พร้อม

ก็เป็นอันครบ ๔ หมวดแห่งธรรมของพระราชสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ ที่เป็นประเพณีในประเทศไทย ซึ่งได้คัดมาจากพระไตรปิฎกที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้

ที่มา : ธรรมกถาหลังสวดปาติโมกข์ ที่อุโบสถวัดญาณเวศกวัน วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๐ (ตรงกับวันเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ณ วันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙) ได้จัดพิมพ์เป็นธรรมทานบุญกิริยาบรมราชูทิศ วันพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร วันพฤษ์สภดิที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๐ (ท่านสามารถขอรับฉบับเต็มได้ที่วัดญาณเวศกวัน อ. สามพราน จ. นครปฐม และ download มาอ่านเพิ่มเติม ได้ที่ เว็บไซต์วัดญาณเวศกวัน และมีฉบับแปลภาษาอังกฤษด้วย)

ตุลิตาลยธรรม

ที่มา : แสดงธรรมที่ศาลาตุลิตาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันจันทร์ที่ ๑๘ กันยายน พศ. ๒๕๖๐

ขอเจริญพร วันนี้あたตมามีโอกาสให้ข้อคิดในเรื่อง**ธรรมะ** คำว่าธรรมะเป็นคำที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นคำสูงมาก และในขณะเดียวกันก็เป็นคำที่ธรรมดามากที่สุด คำว่าธรรมะใช้ในความหมาย สัจธรรมความจริง ในความหมายของคำสั่งสอนที่จะนำพวกเราไปถึงความเป็นจริงของชีวิตและโลกที่เราอยู่อาศัย แต่คำว่าธรรมะหรือธรรมมีความหมายอีกนัยหนึ่งว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือถ้าแปลภาษาอังกฤษอาจจะตรงกับคำว่า phenomena ซึ่งสอนให้เราเห็นว่า**ความจริง**

สูงสุดไม่ได้อยู่อื่นไกล แต่อยู่ในการทำ**ความเข้าใจในชีวิตจริง** ในสิ่งที่เป็นธรรมดาๆ ที่เรามักจะมองข้าม

ฉะนั้นความศักดิ์สิทธิ์ไม่ได้อยู่ที่สิ่งลึกลับ แต่อยู่ใน**การทำความเข้าใจใหม่กับของเก่า** ของเก่าคืออะไร ? ก็เริ่มตั้งแต่เรื่องกายเรื่องใจของเรานั่นเอง ชีวิตของเราประกอบด้วยการกระทำ การกระทำ เราแบ่งออกเป็นสองอย่าง คือการกระทำด้วยเจตนา และการกระทำที่ไม่มีเจตนาหรือไร้เจตนา การกระทำหรือเจตนาที่ปรากฏ

ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ท่านใช้คำว่า กรรม หรือจะใช้อีกคำหนึ่งว่า ทำ ก็ยังได้หมายความว่า ตั้งแต่เราตื่นเช้าตลอดจนถึงเวลาที่เรานอนหลับ ตอนกลางคืน เราย่อมมีการกระทำตลอดเวลา ส่วนมากส่วนใหญ่ก็เป็นการกระทำด้วยเจตนา นั่นก็คือกรรม นั่นคือการกระทำ นั่นก็คือ “ทำ” **ที่เราปฏิบัติ** ฉะนั้นการที่ญาติโยมจำนวนมากน้อย ถือว่ายังไม่ถึงเวลาปฏิบัติธรรม อาตมา เห็นว่าเป็นความเข้าใจผิด เพราะว่าไม่เข้าใจ ความหมายของคำว่าธรรม คือ **ในชีวิตของเรา เราต้องมีการปฏิบัติธรรมอยู่ตลอดเวลา**

ทางเลือกของเรา ไม่ได้อยู่ระหว่างปฏิบัติธรรมหรือไม่ปฏิบัติธรรม แต่ทางเลือกของเรา อยู่ระหว่างปฏิบัติกุศลธรรมหรือปฏิบัติอกุศลธรรม หรือถ้าจะพูดอีกนัยหนึ่งหรืออีกสำนวนหนึ่งเรียกว่า ปฏิบัติธรรมหรือปฏิบัติธรรม และในชีวิตของเรา การกระทำเป็นตัวกำหนดความเจริญ - ความเสื่อม ไม่ขึ้นอยู่กับการดลบันดาลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไหน แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการกระทำ ไม่มีพระเจ้าที่ไหนสร้างโลกให้เรา เราเป็นผู้สร้างโลกให้กับตัวเอง สร้างโลกทั้งในความหมายส่วนตัวและในความหมายสากล ถ้าความหมายสากล หมายความว่า การกระทำของพวกเรา เป็นผู้กำหนดความเป็นอยู่ของชุมชน ชุมชนเล็กที่สุดคือครอบครัวของเรา ไปจนถึงสังคมและโลกที่เราอาศัยอยู่ โลกนี้จะอยู่ได้ก็อยู่ที่พวกเรา โลกนี้จะอยู่ไม่ได้ก็อยู่ที่การกระทำของมนุษย์แต่ละคน

พระพุทธศาสนาจึงสอนให้เรารับผิดชอบชีวิตของตน หน้าตาของตน หน้าตาต่อชีวิต หน้าตาต่อครอบครัว หน้าตาต่อชุมชน หน้าตาต่อประเทศชาติ หน้าตาต่อโลก ฉะนั้น ถ้าเราไม่มีเป้าหมายชีวิตในการพัฒนาตน ก็ยากที่เราจะได้ป้องกัน

การกระทำที่เป็นอกุศล ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ทั้งแก่ตนเอง และเหตุให้เราสร้างความทุกข์ให้กับคนอื่น

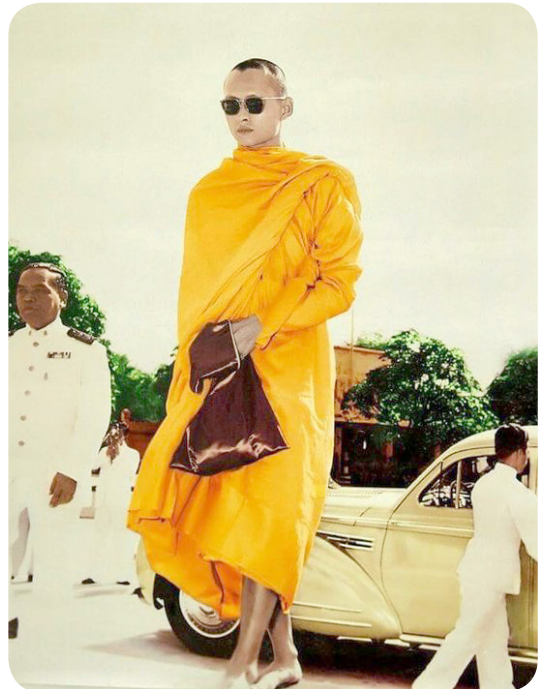
คงเป็นที่ยอมรับกันว่า มีหลายสิ่งหลายอย่างในชีวิตที่เรารู้ว่าไม่ดี แต่เลิกไม่ได้ซักที และมีหลายสิ่งหลายอย่างที่เราดี ยอมรับว่าดี แต่ยังไม่ทำไม่ได้เลย แล้วทำไมเป็นเช่นนั้น ในเมื่อสติปัญญาได้กำหนดว่าสิ่งนี้ไม่ดี ควรเลิก แต่เราเลิกไม่ได้ สิ่งนี้ดีควรทำ แต่เราทำไม่ได้ เป็นเพราะอะไร ใครเป็นผู้บังคับ ไม่มีใครบังคับ มันเป็นความอ่อนแอของจิตใจของเราเอง ทั้งๆ ที่เราต้องการความสุข เรามักจะสร้างเหตุสร้างปัจจัยให้เกิดทุกข์มากกว่า ไม่มีใครอยากเป็นทุกข์แม้แต่ชนิดเดียว แต่ออดไม่ได้ที่จะสร้างเหตุสร้างปัจจัยให้ทุกข์นั้นเกิดขึ้นทุกวัน ฉะนั้นเราอยู่ในโลกนี้ เราเป็นผู้ที่อยู่ด้วยการกระทำ แต่การกระทำที่ทำให้ชีวิตดีขึ้น โลกดีขึ้นก็มี ที่ทำให้ชีวิตเลวลง โลกเลวลงก็มี

ฉะนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิต ก็คือเราต้องพัฒนาชีวิตตัวเองอย่างไร เพื่อเราจะได้ดำเนินชีวิตในทางที่สอดคล้องกับอุดมการณ์และหลักการ พระพุทธองค์ก็ตรัสถึงการประพฤติปฏิบัติ

ธรรมว่า เป็นสิ่งที่ไม่เหลือวิสัยของมนุษย์ เคยตรัสไว้ว่า ถ้าการละบาป การบำเพ็ญกุศล การชำระจิตใจให้ขาวสะอาด เป็นสิ่งที่พวกเขาทำไม่ได้ พระตถาคตไม่สอนหรือที่พระตถาคตพร่ำสอนก็เพราะว่า **เป็นสิ่งที่พวกเขาทำได้ และควรทำ** ฉะนั้นในชีวิตของเรา ถ้าเราไม่มีเป้าหมายทางจิตใจในการพัฒนาชีวิต เรามักจะหลงอยู่กับวัตถุเป็นส่วนมาก ความเจริญด้วยวัตถุเป็นเป้าหมายหนึ่งในชีวิต ซึ่งเราไม่ได้ดูหมิ่น ถือว่าสำคัญเหมือนกัน แต่ถ้าจิตใจของเรามุ่งมั่นแต่เฉพาะในวัตถุอย่างเดียว ชีวิตของเราก็ไม่สมบูรณ์ แล้วก็เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ที่ให้ความมุ่งมั่นในชีวิตแคบลง จนเหลือแต่เรื่องลาภ เรื่องยศ เรื่องสรรเสริญ เรื่องสุข สิ่งเหล่านี้ จะรู้สึกว่าคุณทำอะไรสักอย่างอยู่ในจิตใจตลอดเวลา รู้สึกว่าได้เท่าไรก็ไม่พอซักที ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าเรากำลังแสวงหาความสุขที่เที่ยงแท้ถาวรจากสิ่งที่ไม่เที่ยงไม่แท้ไม่ถาวร สิ่งเหล่านั้นไม่มีความผิดอยู่ในตัวหรอก แต่เรามีความคาดหวังในสิ่งเหล่านั้น ซึ่งเขาไม่สามารถจะให้แก่เราได้ ดังนั้นพร้อมกับการพัฒนาด้านนอก พัฒนาทางด้านอาชีพแล้ว เราทุกคนควรจะมีการพัฒนาด้านในไว้ด้วย ด้านนอกด้านในก็มีความสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกัน

ศาสนาในโลกนี้มีหลายศาสนา แต่ศาสนาทั้งหลายนี้เราสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ตระกูลใหญ่คือ ตระกูลศาสนาที่เกิดขึ้นในตะวันออกกลาง ซึ่งมีศาสนายิว ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลามเป็นหลักใหญ่ ศาสนาเหล่านี้ถือว่าเป็น คริสต์ศาสนา ความเชื่อ คือคุณธรรมหลัก คุณธรรมใหญ่ ซึ่งเราจะเห็นได้จากสำนวนภาษาอังกฤษ ในสมัยนี้ที่ชอบใช้คำว่า Christian faiths คือ Christian religions และ Islamic faiths

คือ Islamic religions เขาถือว่าความเชื่อกับศาสนา เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นก็มักจะมีปัญหาตามมาว่า เมื่อความเชื่อของแต่ละศาสนาไม่ตรงกัน แล้วมีคำสอนว่าเฉพาะศาสนาของตนเท่านั้นที่ถูก ก็ยากที่จะหลีกเลี่ยงการขัดแย้งระหว่างศาสนาได้ ที่เราเห็นจากประวัติศาสตร์ของโลกตะวันตก ซึ่งมีสงครามมีการรบราฆ่าฟันเพราะเหตุจากศาสนาตลอดมา

ส่วนพุทธศาสนาเป็นศาสนาคนละตระกูลกัน เป็นตระกูลของศาสนาที่เกิดในประเทศอินเดีย พุทธศาสนาไม่ได้ให้ความสำคัญกับความเชื่อและศรัทธามากเท่าศาสนาที่เกิดขึ้นในตะวันออกกลาง แทนที่จะเป็นระบบความเชื่ออย่างเช่นศาสนาอื่นนั้น **เอกลักษณ์ของพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา อริยมรรคมีองค์ ๘** ซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติ ในทางพุทธศาสนานั้นมักจะย่อลงเป็น ๓ เรียกว่าไตรสิกขา สิกขานั้นก็ตรงกับภาษาไทยว่า “ศึกษา” แต่คำว่าศึกษาในสมัยก่อนนั้นหรือในความหมาย

ของสิกขานั้น จะหมายถึงเล่าเรียนด้วย ปฏิบัติตามสิ่งที่เล่าเรียนด้วย เรียกว่าสิกขาหรือศึกษา และพุทธองค์ให้เรามีสิกขา ให้มีการฝึกตน ให้มีการศึกษา มีการค้นคว้า มีการฝึกปรืออยู่ในเรื่องพฤติกรรม ๑ เรื่องจิตใจ ๑ เรื่องปัญญา ๑ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ในอริยมรรคมีองค์ ๘ หรือในไตรสิกขา นี่คือระบบองค์รวม หมายถึงว่าเวลาเราจะปฏิบัติ เราต้องปฏิบัติทั้ง ๓ ด้านทั้ง ๓ ข้อพร้อมกันเลย **ทางด้านพฤติกรรมด้วย ทางด้านจิตใจด้วย ทางด้านปัญญาด้วย** อย่างเราอยากจะเปลี่ยนพฤติกรรมของใคร เราก็ต้องมียุทธศาสตร์ยุทธวิธี ทั้งในด้านพฤติกรรมด้วย ด้านจิตใจด้วย ด้านปัญญาด้วย จึงจะประสบความสำเร็จ

ส่วนของพฤติกรรมนั้นจะเป็นส่วนของศีลธรรม ที่นี้ศีลธรรมในทางพุทธศาสนาถ้าเราดูที่ศีล ๕ เป็นต้น ดูทีละข้อ เราอาจจะสรุปได้ว่าคล้ายกับศาสนาอื่น มีอะไรซ้ำกันหลายข้ออยู่ แต่ศีลธรรมในทางพุทธศาสนามีอะไรที่ค่อนข้างแตกต่างจากศาสนาอื่น เพราะว่าไม่เชื่อว่ามีผู้ดลบันดาลหรือผู้สั่งว่ามนุษย์ที่ดีต้องประพฤติตัวอย่างนี้ ต้องไม่ประพฤติตัวอย่างนั้น ไม่มีการล่อด้วยรางวัล ไม่มีการชู้ด้วยโทษว่า คนดีตายแล้วขึ้นสวรรค์ คนชั่วตายแล้วตกนรก อันนั้นไม่ใช่ศีลธรรมในทางพุทธศาสนา เรื่องสวรรค์นรก เราไม่ได้ปฏิเสธ เราก็ยอมรับแต่ในเรื่องการให้กำลังใจ หรือว่าชักชวนให้คนรักษาศีล เราไม่เอาชาติหน้ามาเป็นเครื่องบังคับใจคน แต่เราเริ่มต้นด้วยการพิจารณาความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่ดี และความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่ไม่ดี ความเป็นอยู่ที่มีปัญหา และความเป็นอยู่ที่ไม่มีปัญหาหรือมีปัญหาน้อย เราตั้งคำถามว่าอะไรเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการในชีวิตทางด้าน

สังคม ? เรียกว่าเป็นพื้นฐานที่เดียว ที่มนุษย์เราไม่ว่าจะเป็นผู้ที่นับถือศาสนา หรือผู้ไม่มีศาสนา สิ่งที่ต้องการ และไม่มีใครขาดได้ คืออะไร ถ้าต้องการความสุข คำตอบข้อแรกก็คือ **ความรู้สึกปลอดภัย** ทุกคนต้องการความรู้สึกปลอดภัย ถ้าเราอยู่ที่ไหนรู้สึกไม่ปลอดภัย ความสุขเกิดขึ้นไม่ได้ ถึงจะนั่งสมาธิก็จะไม่สงบ ถ้ารู้สึกไม่ปลอดภัย ถ้าครอบครัวไม่ปลอดภัย ลูกหลานไม่ปลอดภัย จิตใจปล่อยวางอะไรไม่ได้ เพราะกังวล ฉะนั้นผู้ที่อยู่ในสังคมทุกคนต้องการความรู้สึกปลอดภัย ศีลธรรมคือแนวทางที่จะนำไปสู่ความรู้สึกเช่นนั้นได้ โดยที่ทุกคนให้สัญญาต่อกันและกันว่า จะไม่ทำ จะไม่พูด ในสิ่งที่ทำให้คุณรู้สึกว่าไม่ปลอดภัย อย่างเช่นจะไม่เบียดเบียนโดยกาย โดยวาจา เป็นอันขาด

ระบบศีลธรรม ถ้าตามระบบพุทธศาสนาเรานั้น ยอมรับว่า ก็เลสเราก็ก็น้อย เหมือนกับเราพูดกับคนรอบข้างว่า ยอมรับว่าบางครั้งบางคราวนี้ เราโกรธ เราโมโห บางทีคิดจะทำร้ายร่างกายด้วยซ้ำไป อาจจะมีความคิดเพราะห้ามความคิด ห้ามความรู้สึกของตัวเองไม่ได้ แต่ขอสัญญาไว้ว่า ไม่ว่าจะอารมณ์ภายในใจเราจะรุนแรง

ขนาดไหน ก็จะไม่เบียดเบียนด้วยกาย ด้วยวาจา แบบนี้คนที่อยู่รอบข้างก็สบายใจใช้ใหม่ รู้สึกปลอดภัย คือไม่ได้คาดหวังว่าเขาต้องรักเราในทุกๆ เรื่อง แบบเป็นพี่เป็นน้องกัน คือไม่ได้หวังให้คนมีกิเลสเป็นคนบริสุทธิ์ผุดผ่อง ก็รู้ว่า มีกิเลสกันทั้งนั้น แต่ที่สำคัญที่อยากให้สังเกต **คนเราไม่อาจห้ามความคิดไม่ให้เกิดขึ้น แต่สิ่งที่มนุษย์ทุกคนทำได้ คือห้ามปฏิบัติตามความคิดนั้น** เราหมายถึงว่าถ้าเป็นมโนกรรมยังห้ามไม่ได้ แต่กายกรรม วจกรรมเราห้ามได้ เราสัญญากับคนรอบข้างว่า จะไม่เบียดเบียน เป็นการให้ความสบายใจ ให้ความรู้สึกปลอดภัยแก่เขา เราจะไม่ถือของที่เจ้าของไม่ได้ให้เป็นอันขาด เราจะไม่นอกใจ เราจะไม่โกหก เราจะไม่หลอกลวง ถ้าเราสัญญาไว้กับคนรอบข้าง เราได้อย่างนี้ เขาจะมีความสุขมากขึ้นทันที ศีลสี่ข้อนี้ ธรรมดาเราอาจจะรักษาไว้ได้ แต่ถ้าดื่มเหล้าด้วยก็รับรองตัวเองไม่ได้ใช้ใหม่ เพราะว่าหลายคนเวลาไม่เมา เวลาไม่ดื่ม ใจดี แต่พอดื่มแล้วก็เปลี่ยนเป็นคนละคน ฉะนั้นถ้าเรายังรักษา ศีลข้อที่ ๕ ไม่ได้ เราก็ให้ความรู้สึกปลอดภัยกับคนรอบข้างไม่ได้เต็มที่ เพราะจะต้องมีเงื่อนไขว่า เมื่อไหร่เราไม่เมา เมื่อเราไม่ดื่ม เราสัญญานะว่าเราจะไม่เบียดเบียน จะไม่ถือของที่เจ้าของไม่ได้ให้ จะไม่นอกใจ จะไม่โกหก แต่ถ้าดื่มเมื่อไหร่รับรองตัวเองไม่ได้ อย่างนี้คงไม่ใช่ เราจึงต้องงดจากการดื่มด้วย

ฉะนั้น พระพุทธองค์บอกว่าจะเป็นผู้ที่ไต่บุญ เพราะเป็นผู้ที่ห้ามหาทาน **มหาทานคือ การให้ความรู้สึกปลอดภัยกับคนรอบข้าง** ถ้าญาติโยมดูชีวิตของพระสงฆ์ บางทีจะสงสัยว่า ท่านอยู่ได้อย่างไร ท่านก็ไม่มีอะไร ท่านอยู่อยาก แต่พระเราทำอะไรหลายอย่างที่ญาติโยมทำได้

ยาก เรื่องหนึ่งคือความสุข ความรู้สึกปลอดภัย ที่อยู่ในสังคมผู้ทรงศีล เราอยู่ด้วยกัน ไม่ต้องสงสัยเลย ไม่ต้องระแวงใครเลย ไม่ต้องกลัวว่าใครโกรธ ใครโมโห จะทำร้ายร่างกาย ไม่ต้องกลัวว่าของจะหาย ไม่ต้องกลัวว่าคนรอบข้างจะเบียดเบียน ไม่ว่าทางตรงหรือว่าทางอ้อม ไม่ต้องระแวงว่าพูดจริงหรือเปล่า อันนี้เป็นความสุขพื้นฐานในชีวิต ที่เราควรจะปรารถนา และควรจะมีส่วนในการให้กับคนที่เรารักและคนที่เราอยู่ด้วยกัน มันไม่ยากนะ มันทำได้ แต่จะทำได้ อย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องได้ จะต้องมีการฝึก **ในอีก ๒ ด้านพร้อมกัน คือในด้านจิตใจ และในด้านปัญญา**

เพราะอะไรเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาและทำให้เราผิดศีล ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรม ทำให้เกิดคอร์รัปชัน ทำให้เกิดความประพฤติที่ไม่เรียบร้อย ไม่ถูกต้อง เพราะกิเลสในจิตใจ คนใช้ใหม่ เราก็ต้องมาจัดการกับกิเลสที่อยู่ใจ และจะจัดการอย่างไร ? ก็จะต้องพัฒนาคุณธรรมต่างๆ ซึ่งเป็นปฏิปักษ์กับกิเลสโดยตรง อย่างเช่นในกรณีที่เราเป็นคนขี้โกรธ ขี้โมโห

เป็นต้น เราก็มั่นที่เมตตาธรรม ต้องเน้นที่ความอดทน และที่สำคัญที่สุดคือสติ สติคือรู้ตัวอยู่ในปัจจุบัน รู้กายรู้ใจอยู่ในปัจจุบัน

ฉะนั้น การฝึกจิต เราย้ำมากใช้ใหม่ในการอยู่ในปัจจุบัน แต่ในการอยู่ในปัจจุบันนั้น เราไม่ได้หมายความว่า ห้ามเอาเรื่องในอดีตมาคิด ห้ามเอาอนาคตมาคิด มันเป็นไปไม่ได้อยู่แล้ว หรือแม้แต่พระพุทธเจ้าเอง ก็ยังปรารถนาเรื่องในอดีตของพระองค์เพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน แล้วก็ยังทรงพยากรณ์อนาคตว่า ถ้าเราทำอย่างนี้ๆ พุทธศาสนาจะเสื่อม ถ้าทำอย่างนี้ๆ พุทธศาสนาจะไม่เสื่อม เอาเรื่องอดีตมาพูด เอาเรื่องอนาคตมาพูด ด้วยสติ ด้วยความรู้ตัว เพื่อประโยชน์อยู่ในปัจจุบัน เพราะฉะนั้นปัจจุบันเป็นจุดรวมของอดีตและอนาคต

อดีตคืออะไร อดีตก็คือความจำที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน อนาคตคืออะไร คือความคิดในปัจจุบัน ฉะนั้น ถ้าเรารู้ตัวอยู่ในปัจจุบัน รู้เท่าทันความจำว่า สักแต่ว่าความจำ รู้เท่าทันความคิดว่า สักแต่ว่าความคิด ถึงจะมีความจำ ความคิด

อยู่ในสมอง ก็ยังถือว่ายังอยู่ในปัจจุบัน ไม่ใช่ว่าอยู่ในปัจจุบันคืออยู่เหมือนสัตว์เดรัจฉาน ไม่มีความคิดอะไรอยู่ในสมองเลย สมองคนเรานะ ถ้าดูให้ดี ขยะเยอะนะ เรียกว่าขยะสมอง การฝึกจิต ไม่ใช่ว่าต้องการให้อยู่แบบไม่คิดอะไรเลย แต่เมื่อความคิดของเรามีส่วนเกินมาก มีความคิด มีอารมณ์ ที่ไม่นำไปสู่ความสุข ไม่นำไปสู่ประโยชน์ในชีวิตเราเลย เรามาฝึกจิตเพื่อขจัดส่วนเกินที่ทำให้จิตใจเราเศร้าหมอง ก็น่าจะถือว่าเป็นงานสำคัญ แม้แต่การใช้เหตุผล ถ้าหากเราไม่ฝึกคิดกลั่นกรองความคิดในสมอง การใช้เหตุผลก็จะถูกดึงไปโดยไม่รู้ตัวใช้ไม่หมด คิดเข้าข้างตัวเองบ้าง เรียกว่าคิดอย่างมีจุดบอดก็มีเยอะ เป็นไปได้ง่าย เพราะถ้าเราไม่รู้อะไร เป็นอะไรอยู่ในใจแล้ว มันจะเต็มไปด้วยอารมณ์เต็มไปด้วยความฟุ้งซ่านวุ่นวายต่างๆ ยากที่จะป้องกันความบริสุทธิ์ของเหตุผลที่ต้องการใช้ในการแก้ปัญหา ในการสร้างประโยชน์ ฉะนั้นในเรื่องของไอคิว เรื่องของความคิด เราต้องรู้จักปกป้องไม่ให้อารมณ์ครอบงำ ฉะนั้นเราต้องฝึกดูจิตใจตัวเอง

การอยู่ในปัจจุบันที่ว่ามานี้ เปรียบเหมือนเราอยู่ในห้องเรียน คือการที่เราจะเรียนรู้เรื่องชีวิตตามความเป็นจริงได้ เราต้องอยู่ใน**ห้องเรียนคือปัจจุบัน** และการที่จะอยู่ในห้องเรียนคือปัจจุบันได้ ก็**ต้องเจริญสติ** ต้องมีวินัยภายใน เรื่องวินัยภายนอกจะเป็นวินัยแท้ ต่อเมื่อเรามีวินัยภายในจิตใจด้วย อย่างเช่นในกรณีที่เราฝึกวินัยด้วยการลงโทษแรงๆ อย่างผู้ปกครองบางทีก็ตีลูกด้วยความหวังดีใช้ไหม แต่ถ้าเราใช้วิธีลงโทษแรงๆ ผู้ที่รับโทษ บางทีก็จะโกรธ ไม่พอใจก็มี แต่ที่สำคัญก็คือ จะกลัว แต่ไม่เช็กกลัวผิด แต่กลัวถูกจับ การกลัวผิดกับการกลัวถูกจับเพราะ

ผิดนี้ มันต่างกันมาก สิ่งที่เราต้องการก็คือ **หิริ-โอตตปปะ** ความละอายและความเกรงกลัวต่อบาป อันนั้นจะเป็นตัวตำรวจ จะเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมที่ดีที่สุด แม้เราจะบังคับใครให้มีหิริมีโอตตปปะ อยู่ในใจไม่ได้ แต่เราส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ เมื่อคนมีสติแล้ว การรู้ตัวก็มากขึ้น และสามารถเห็นผลของการกระทำชัดขึ้น เข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรม ในเมื่อจิตใจของเราสับสน วุ่นวาย มันคิดอะไรไม่ค่อยจะถูก

เมื่ออาทิตย์ที่แล้วอาตมาคุยกับอัยการท่านหนึ่ง ท่านพูดถึงเรื่องคดียาเสพติดว่า ก่อนจะโดนจับ ผู้ที่กระทำผิดส่วนใหญ่ เขาจะเชื่อว่าตัวจะไม่ถูกจับ การที่ว่าถูกจับแล้วจะติดคุกนาน ๕ ปี ๑๐ ปี ๒๐ ปี ๓๐ ปี ไม่มีผลกับการคิด การตัดสินใจของเขาเลย เพราะเขาเชื่อว่าเขาไม่ถูกจับหรอก เพราะถ้าทำความผิดแล้ว เขาไม่ถูกจับเขาก็ไม่กลัว และนี่ก็คือความอ่อนแอของสังคมเรา ที่เราไม่สามารถปลูกฝังหิริโอตตปปะในจิตใจของเด็กได้ ให้เขามีสติ มีปัญญาในเรื่องของพฤติกรรม ผลของพฤติกรรม การที่พฤติกรรมเป็นผู้สร้างชีวิต เป็นผู้สร้างสังคม ในการที่เราจะชู้ว่าถ้าทำผิดแล้วจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้แล้ว เขาจะกลัว เขาจะไม่ทำ มันไม่ค่อยเป็นเช่นนั้นใช่ไหม เพราะว่าคนจะคิดเข้าข้างตัวเองว่า เขาฉลาดเกินไป ไม่มีใครจับเขาได้หรอก ก็มีความหวังว่าเขาจะไม่ถูกจับหรอก

ในการฝึกที่ดีที่สุดคือ ฝึกให้จิตใจของเรามีสติมากขึ้น ให้รู้ตัวมากขึ้น ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและจิตใจมากขึ้น แล้วความรู้สึกว่าอันนี้มันน่าเกลียด อันนี้มันน่าละอาย อันนี้มันไม่คุ้ม อันนี้มันโง่ มันจะเกิดขึ้นได้ เพราะคนเราต้องหยุด ก่อนที่จะดู ก่อนที่จะเรียนรู้ เราควรหยุดตรงไหน ก็ควรหยุด

อยู่ในปัจจุบัน หยุดแล้วจิตไม่ตามกระแสของความเคยชิน ไม่ทำตามสัญชาตญาณ หยุดแล้วดู เพราะจิตจะหยุดแล้วมันตื่น ตื่นจากหลับ

พอเราหยุดที่กำลังทำอะไรอยู่ คำว่าบาป บุญ คุณ โทษ ก็จะมีคามหมายขึ้นอยู่ในขณะนั้น นี่คือการฐานของศีลธรรม ฝึกให้คนรู้ตัวอยู่ในปัจจุบัน ไม่อย่างนั้นก็ตามกระแสของอารมณ์ อารมณ์นี้กระแสนั้นแรงมาก ถ้าเราไม่ฝึกทวนกระแสด้วยการเจริญสติเป็นประจำ จิตใจมันไม่อยู่ และความคิดที่เป็นเหตุผลจะเป็นความคิดที่อยู่ในกรอบแคบๆ หรือจะเป็นความคิดที่เหมือนกับเป็น “ลูกจ้างของตัณหา” แม้ว่าเหตุผลนี้จะสำคัญมาก แต่ไม่ใช่คำตอบของปัญหาเลยทีเดียว

อย่างเช่นดูในอารยธรรมของตะวันตกในประเทศอเมริกา ชาวอเมริกันเกือบ ๔๐ เปอร์เซ็นต์เชื่อว่าโลกนี้มีอายุประมาณ ๕,๐๐๐ ปี ทั้งๆ ที่วิทยาศาสตร์หลายศาสตร์ไม่ว่าดาราศาสตร์ไม่ว่าธรณีศาสตร์ไม่ว่าฟิสิกส์ เคมี บอกเสียงเดียวกันว่า โลกนี้มีอายุเป็นพันล้านปี แต่

ผู้ที่ปฏิเสธว่ามีแค่ ๕,๐๐๐ ปี ไม่ใช่ว่าไม่มีเหตุผลนะ แต่เขาถือว่าคัมภีร์ในศาสนา ความเชื่อในศาสนาต้องสูงกว่าเหตุผล ถ้าเหตุผลกับคำสอนในคัมภีร์ขัดแย้งกัน ก็ต้องเอาคัมภีร์ไว้ก่อน ไม่ใช่ที่ว่าพวกนี้มงายที่เดียว แต่ว่า**สมัครใจมงายในบางเรื่อง ด้วยศรัทธา ด้วยความเชื่อในศาสนา** ความคิดในเหตุผลมันมีกรอบได้นะ ไม่ใช่ว่ามันจะทำงานโดยไม่ต้องยุ่งกับส่วนอื่นของชีวิต

ส่วนในทางพุทธศาสนา เมื่อมีความแตกต่างกันตรงที่ว่า เราไม่ถือว่าความจริงในศาสนาจะปฏิเสธเหตุผล แต่ถือว่าเหตุผลกับความจริงจะสอดคล้องกันได้ เหตุผลเปรียบเสมือน ๒ มิติ ถ้าเข้าถึงความจริงของธรรมชาติด้วยจิตใจที่ได้เจริญด้วยสมาธิภาวนาแล้ว มันจะลึกเข้าไปอีกเป็นมิติที่ ๓ แต่มิติที่ ๓ จะไม่ขัดกับทั้ง ๒ มิติแรก มันเสริมกัน คือความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ไม่ได้ปฏิเสธหลักเหตุผลหลักวิทยาศาสตร์ แต่มันลึกเข้าไป วิทยาศาสตร์ก็เป็นวิธีที่จะแสวงหาความจริงของสิ่งที่วัดได้ นี่คือข้อจำกัดของวิทยาศาสตร์ที่ต้องวัดได้

แต่ชีวิตของเรานั้น มีหลายส่วนที่วัดไม่ได้ เช่นความรัก ความรักวัดได้ไหม ไม่มีใครวัดได้ แต่ว่าเป็นของมีจริง ฉะนั้นบางสิ่งบางอย่างนี้ต้องลึก ลึกเข้าไปอีก ลึกจากสิ่งที่วัดได้ สิ่งที่วัดได้มันขึ้นอยู่กับเทคโนโลยี แต่สิ่งนี้มันต้องรู้ด้วยจิตใจที่พ้นจากความฟุ้งซ่านวุ่นวายต่างๆ พุทธศาสนาสอนว่าจะรู้ความจริงได้ ต่อเมื่อกิเลสบางตัวไม่ปรากฏ กิเลสที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ปัญญา มีชื่อโดยเฉพาะว่า**นิวรณ์** คือสิ่งที่ขัดข้องขัดขวาง อย่างจะมีความพอใจยินดีในความคิดซึ่งเป็นเรื่องต่างๆ ที่เราชอบ ท่านเรียกว่ากามฉันทะ อย่างเช่นเรานั่งเรียนหนังสือแล้วเกิดความเบื่อขึ้นมา แล้วจิตเอาเรื่องที่ชอบคิดขึ้นมาปรุงแต่ง อันนี้เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน อุปสรรคต่อการเรียน อุปสรรคต่อการทำสมาธิ คือเวลาจิตมีความทุกข์ มีความเบื่อ หาอะไรดี ๆ หาอะไรสนุกสนานมาคิด มาปลอบใจ มาเป็นเครื่องบันเทิงของจิตใจ ไม่อย่างนั้นก็จะเอา**เรื่องที่เราไม่พอใจ** มาคิด มาปรุงแต่ง ไม่อย่างนั้นเวลาเราทำงานที่ทำได้ยาก จิตใจมักจะเกิด**ความง่วงเหงาหาวนอน** เพราะขาดความกระตือรือร้นในสิ่งที่เรากำลังทำอยู่ ไม่อย่างนั้นก็**ฟุ้งซ่าน** ไม่อย่างนั้นก็**ลึกลงเสีย** คือสิ่งเหล่านี้เป็นอาการของจิตที่เป็นประจำ เป็นเรื่องธรรมดาของคนทุกคน แต่เพราะปกติเรามองไม่เห็น ทีนี้เมื่อเราเจริญสติในรูปแบบอย่างที่เราเรียกว่านั่งสมาธิ เดินจงกรมนั้น เป็นการเปิดเผยกิเลสที่อยู่ในจิตใจ ให้เห็นว่าเป็นสิ่งเศร้าหมองจริงๆ ที่ตามปกติเรามองไม่เห็น

การปฏิบัติธรรมในรูปแบบ จัดสรรสิ่งแวดล้อม จัดสรรอิริยาบถทุกอย่าง ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านใน พอเรากำหนดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ลมหายใจเป็นต้น จิตใจจะดีขึ้น จะ

ต่อต้านเต็มที่ เพราะเราทวนความเคยชินของจิตใจ แล้วรูปแบบของปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นนั้นก็ จะอยู่ใน ๕ หัวข้อที่ว่ามานี้ พอเราอยู่กับสิ่งใด สิ่งหนึ่ง เช่นลมหายใจได้ไม่นาน ก็ไม่อยากจะอยู่ แล้ว ก็ไปคิดเรื่องอดีตบ้าง เรื่องอนาคตบ้าง เรื่องที่คิดแล้วสบายใจ คิดแล้วสนุก คิดแล้วบันเทิง เพื่อจะได้มีเครื่องอยู่ในปัจจุบัน ไม่อย่างนั้น มีเรื่องที่เราไม่สบายใจ เราไม่พอใจ กำลังโกรธ ก็เอามาคิด เอามาเป็นเครื่องบันเทิงของจิตใจ ไม่อย่างนั้นจิตก็กังวล จิตก็ฟุ้งซ่าน ไม่อย่างนั้นก็สงสัยว่าทำทำไม

เรามีโอกาสเห็นอาการของจิตเหล่านี้ รู้แล้ว วาง รู้แล้ววาง ทำให้จิตใจของเราเข้มแข็งขึ้นมา คืออารมณ์ของจิตใจนั้นจะมี ๒ อย่างที่เราต้องสังเกต ส่วนแรกคือเนื้อหา ส่วนมากเราจะหลงอยู่กับเนื้อหาของอารมณ์ แต่พร้อมกับเนื้อหาแล้ว ยังมีกรมองเป็นลักษณะกระบวนการด้วย ในการปฏิบัตินี้ เป็นการปฏิรูปการทำงาน ของจิต ปฏิรูปการทำงานของสมอง จากการที่หมกมุ่นกับเนื้อหาของอารมณ์ ให้ดูกระบวนการของอารมณ์ กระบวนการของอารมณ์ฟังดูยากแต่ต่างๆ ก็คือว่า เกิดขึ้นแล้วดับไป เกิดขึ้น

แล้วดับไป เกิดขึ้นแล้วดับไป แล้วถ้าสิ่งใดเกิดขึ้น แล้วดับไป จะเป็นเราเป็นของเราได้อย่างไร ก็อะไรจะเป็นของเรา เราก็ต้องบังคับได้

อย่างครูบาอาจารย์บอกว่าร่างกายนี้ถ้า เป็นของเราจริงๆ ต้องอยู่ในอำนาจ ต้องอยู่ใน โอวาท เราก็สั่งมันได้ว่าอย่าเพิ่งแก่เลย อย่า เพิ่งเจ็บเลย อย่าเพิ่งตายเลย แต่มันไม่เคยฟัง เราเลยซักที เพราะมันเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของมัน ไม่เป็นไปตามความต้องการของเรา อันนี้ คือการสังเกตง่ายๆ เรื่องง่ายๆ เกี่ยวกับชีวิตที่ จะนำไปสู่ความรู้ทางธรรมะ ฉะนั้นในการปฏิบัติ ธรรม เริ่มต้น เราฝึกกระแสความเคยชินของ สมองของจิตใจ และมาดูปฏิกิริยาโต้ตอบที่เกิด ขึ้น และเรียนรู้ในวิธีที่จะจัดการกับมัน ที่จะ บริหารมัน ที่จะปล่อยวางมันได้ แล้วเมื่อจิตใจ เริ่มสงบบ้าง การอยู่ในปัจจุบันก็จะทำได้ง่ายขึ้น

เราจะเริ่มเห็นอาการของจิตว่า สิ่งที่เคยนึก ว่าเราว่าของเรา ที่จริงมันไม่ใช่ เป็นแค่อารมณ์ เป็นอาการของจิต ไม่มีเนื้อหาสาระอะไรที่เป็น แก่นสาร เป็นสาระอย่างที่คิดเลย คือเราเรียนรู้ จากสิ่งภายในได้ ในเมื่อจิตใจของเรามีสติอยู่ ในปัจจุบัน จากนั้น เรื่องบาป บุญ คุณ โทษ มันจะชัดขึ้นมาทันที อย่างนี้เป็นบุญใหม่ อย่างนี้ เป็นบาปใหม่ จะรู้เลย เพราะบุญนี้เป็นอาการ ผ่องใสภายใน บาปก็มีอาการขุ่นมัวอยู่ภายใน เมื่อเรารับรู้ต่ออาการผ่องใส อาการขุ่นมัว ภายในแล้ว เราก็จะมีเครื่องตัดสินของเราเองว่า อะไรถูกอะไรผิด เราดูได้ รู้ได้ เรื่องนี้มันเป็นสิ่ง ทำหายในชีวิต ทำให้ชีวิตเรามีรสชาติดีนะ มัน สนุก มันเป็นสิ่งที่น่าทำ พอทำแล้วผลมันก็เกิด ขึ้นกับตัวเราด้วย เกิดขึ้นกับคนรอบข้างด้วย เพราะว่าสิ่งที่เปลี่ยนแปลงทางจิตใจย่อมมีผล ในการกระทำ ในการพูดของเราด้วย เป็นสิ่งที่

ทุกคนทำได้ ไม่ว่าจะผู้ชาย ไม่ว่าจะผู้หญิง ไม่ว่าจะคนไทย ไม่ว่าจะคนต่างชาติ

อย่างอาตมาก็ได้มาอยู่เมืองไทยก็จะ ๔๐ ปีแล้ว มาตั้งแต่อายุ ๒๐ ได้มีโอกาสไปอยู่กับ หลวงพ่อชาที่วัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี ตอนที่ไปอยู่ใหม่ๆ ยังพูดภาษาไทยไม่ได้ แล้วหลวงพ่อก็ท่านก็พูดภาษาอังกฤษไม่ได้ แล้วชาวบ้านที่ไปกราบท่าน มักจะงงอยู่เสมอว่า ในเมื่อหลวงพ่อพูดภาษาต่างประเทศไม่ได้ แล้วทำไมพระฝรั่งจึงมาอยู่ที่นี้เยอะเยอะ

มีอยู่คนหนึ่งถามหลวงพ่อกว่า พูดภาษาอังกฤษได้ไหม หลวงพ่อบอก ไม่ได้ แล้วภาษาฝรั่งเศสได้ไหม ไม่ได้ เขาก็งงว่า พวกฝรั่งนี้มาอยู่ได้อย่างไร หลวงพ่อย้อนถามว่า ที่บ้านโยมมีควายไหม มีครีบบ หลวงพ่อ สุนัขมีไหม มีครีบบ หลวงพ่อ ไก่มีไหม มีครีบบ แล้วโยมพูดภาษาคาวยได้หรือ ไม่ได้ครีบบ แล้วภาษาสุนัข ภาษาไก่ได้หรือ ไม่ได้ครีบบ อ้าว แล้วทำไมมันจึงอยู่ได้ ท่านบอกว่าฝรั่งนั้นก็เหมือนควาย จูงไปจูงมาเดี่ยวก็เป็นเอง ไม่ต้องใช้ภาษาอะไรมาก ท่านว่าอย่างนั้น

ที่จริงพระฝรั่งเราอยู่ตอนแรก สิ่งที่เป็นเครื่องอยู่ มันไม่ใช่คำสั่งสอนของท่านเท่าไร เพราะภาษาเรายังไม่ค่อยจะได้ แต่มีความเชื่อว่า ท่านพูดอะไรมันนอกจากใจจริงของท่าน

ไม่ได้ออกจากตำรา ไม่ได้ออกจากปรัชญา แล้วเป็นข้อคิดที่อาตมานำมาพิจารณาเหมือนกันว่า การที่คนใดคนหนึ่งพูดอะไร อีกคนหนึ่งฟังได้ รับผิดชอบได้ เป็นเพราะอะไร เพราะบางคนนี้พูดเก่งมาก ใช้ภาษาได้ดีมาก แต่ว่าไม่ถึงใจเรา แต่บางคนพูดอะไรง่าย ๆ แต่ว่ามันถึงใจอย่างไม่มีวันที่เราจะลืมได้ คือมันเกิดจากความเชื่อในความเมตตาและปัญญาของผู้พูดด้วย

ตั้งแต่วันแรกที่อาตมาได้กราบหลวงพ่อก็คงเกิดศรัทธาในองค์ท่านว่า **มรรค ผล นิพพาน ไม่พ้นสมัยจริง** และมีความหวังในการปฏิบัติ แล้วรู้สึกว่าคุณท่านทำได้ เราก็ทำได้เหมือนกัน คือศรัทธาไม่ใช่ศรัทธาว่าท่านเก่ง ท่านน่าเคารพนับถือ แล้วจบแค่นั้น ในทางพุทธศาสนา เราศรัทธาใคร นั่นแปลว่า ทำอย่างไรเราจึงจะเจริญรอยตามท่านได้ อันนี้คือ**ศรัทธาในพุทธศาสนา แล้วต้องนำไปสู่การกระทำ**

ความเชื่อในพุทธศาสนาก็มีเหมือนกัน ที่บอกเมื่อก็รู้ว่า ศรัทธาไม่ใช่คุณธรรมหลักของพุทธศาสนาก็จริง แต่ศรัทธาต้องมี ศรัทธาของเราคือ **ศรัทธาในศักยภาพของตัวเอง** ในการละบาปบำเพ็ญกุศล ขำระจิตใจของตนให้ชาวสะอาด เราต้องเชื่อว่าเราทำได้และควรทำ ควรจะพัฒนาชีวิตของตน เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขของเรา ของครอบครัว ของชุมชน ของสังคม ประเทศชาติ คุณงามความดีจะคงอยู่ และเพิ่มมากขึ้น หรือจะหายไป หรือลดน้อยลง มันอยู่ที่นี้ มันอยู่ที่พวกเราเนะ อย่างที่พูดต้นๆ ว่าแค่หวังให้ประเทศเราเจริญออกมา หวังว่าครอบครัวเราจะดี ถ้าหากว่าเราไม่มีการปฏิบัติ ไม่มีการฝึกตนก็จะได้ไม่ได้ผล เพราะเราไม่สามารถทำได้ เหมือนเราเห็นของหนักที่ว่า ถ้าเรายกขึ้น มามันจะตึนะ แต่เราเองไม่มีกำลังจะยกขึ้น

มันก็เป็นคำพูดที่เปล่าประโยชน์ แล้วเมืองไทยเราจะเจริญงอกงามได้ มันอยู่ที่เราแต่ละคนรับผิดชอบในการพัฒนากาย วาจา ใจ ของเรา แล้วทุกคนก็มีส่วน ในการสืบต่ออายุของพระพุทธศาสนา ในการสืบต่อสิ่งดีงามในสังคม

อาตมาเจอคนไทยไม่น้อยเลยที่ชอบตีว่าคนไทย อาตมาว่าคนเมืองนอกก็เป็นเหมือนกัน ไม่ใช่คนไทยชาติเดียวที่ไม่ดี แล้วคนไทยเราก็มีหลายอย่างที่มีมันดีมากเลย อาจจะหาได้ยากแต่เราอาจจะมองข้าม ยกตัวอย่างดูข่าวต่างประเทศบ้างไหม ที่มีการก่อการร้ายต่างๆ ที่ประเทศทางตะวันตก ชาวอิสลามไม่ว่าอยู่ที่ไหน คนรู้สึกไม่ปลอดภัยเลย ทั้งๆ ที่เขาเป็นคนที่ไม่เห็นด้วยกับการก่อการร้าย เขาก็เป็นชาวบ้านธรรมดา แต่ว่าไปที่ไหนคนรังเกียจ คนเขารู้สึกไม่ปลอดภัย ถูกทำร้ายร่างกายก็มีบ่อย แต่ที่นี้ในประเทศไทย มีจังหวัดไหนของประเทศไทยใหม่ ที่ชาวอิสลามรู้สึกไม่ปลอดภัย ที่ชาวพุทธคิดจะแค้นแค้นเพราะเรื่องที่เกิดขึ้นใน

ปักข์ได้ เท่าที่อาตมาเห็นไม่เคยมี ถ้าเทียบกับเมืองนอกมันต่างกันมาก คือคนไทยนี้ไม่ประณามคนทั้งชาติ ไม่ประณามคนทุกคนในศาสนา เพียงเพราะพฤติกรรมของคนบางคน เราก็ไม่คิดจะเบียดเบียนใคร เพียงเพราะว่านับถือศาสนาเดียวกับคนที่ไม่ดี หรือว่าแต่งตัวเหมือนคนที่ไม่ดี อันนี้ก็เป็นความดีงามของเมืองไทย ที่อาตมาว่าน่าภาคภูมิใจมาก หลายเรื่องเหมือนกัน

อาตมาว่าการรักชาติ การนิยมชาติ หรือว่าคนที่รักชาติ หรือคนชาตินิยม มันไม่เหมือนกันนะ ถ้ารักชาติ เราต้องรักสิ่งที่ดีงามในชาติ สิ่งที่ทำให้ชาติ คือชาติที่เราต้องการ แล้วในเมืองไทย อาตมาเองถือว่าส่วนมากส่วนใหญ่ นั้นดีงาม **สิ่งที่น่าอนุรักษไว้ คือสิ่งที่มีรากฐานในพระพุทธศาสนาของเรา** ในบางศาสนายังเคร่ง ในศาสนายังน่ากลัว แต่ชาวพุทธเรายิ่งเคร่ง ในศาสนายังไม่น่ากลัว เพราะเราเข้าถึงความจริงของชีวิตแล้ว จะต้องซาบซึ้งว่าเราทุกคนเป็นเพื่อน เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ทุกคนในโลกรักสุขเกลียดทุกข์ด้วยกันทั้งหมด ฉะนั้นจิตใจของเราต้องอยู่ในโลกสมมติด้วย แต่เราก็ต้องสามารถถอนออกมาจากโลกสมมติแห่งภาพรวมของชีวิต แห่งภาพรวมของความเป็นมนุษย์ด้วย และเข้าถึงความจริงภายใน เมื่อเราเข้าถึงความจริงแล้ว ทุกอย่างก็น่าเคารพหมดเลย

อาตมาเกิดศรัทธาในพุทธศาสนาตั้งแต่วัยรุ่น แล้วเดินทางไปประเทศอินเดีย ไปแสวงหาความรู้ กลับมาถึงอังกฤษ หลังจากเดินทางไปเกือบ ๒ ปี ตัดสินใจไม่เข้ามหาวิทยาลัย แต่ยังหาแนวทางของตัวเองไม่ค่อยถูก จนกระทั่งได้ข่าวเรื่องอาจารย์วิปัสสนาที่อยู่ปักข์ใต้ของอังกฤษว่าน่านับถือ อาตมาจึงไปเข้าคอร์สวิปัสสนา

ปรากฏว่าอาจารย์ท่านนี้เคยบวชเป็นพระในประเทศไทยตั้ง ๖ พรรษา แล้วเวลาท่านบรยายธรรม ท่านมักจะเล่าถึงสมัยท่านเป็นพระวัดป่าในประเทศไทย พอฟังแล้วก็รู้เลยว่า นี่คือนี่ที่แสงหาตั้ง ๒ ปี ๓ ปีแล้ว จึงตัดสินใจออกบวชในประเทศไทย

อาตมาไม่เคยสนใจที่จะเป็นพระในต่างประเทศ เพราะต้องการจะเป็นพระในเมืองพุทธ แล้วเมื่อมาอยู่เมืองไทยก็มีความรู้สึกผูกพัน เริ่มต้นก็เป็นความรู้สึกผูกพันทางบุญคุณที่ชาวบ้านในบ้านบุงหวาย จ.อุบลฯ ได้ดูแลเหมือนเราเป็นลูกชายของเขาทีเดียว ซึ่งในวัดเราก็จะเรียกชาวบ้านว่าพ่อว่าแม่ เรียกว่าเป็นพ่อออกแม่ออก มีความอบอุ่นและมีความซาบซึ้งในบุญคุณ แล้วในเมื่อเราเป็นพระแล้ว เราจะตอบแทนบุญคุณของญาติโยมได้อย่างไร รู้สึกว่ามีวิธีที่ดีที่สุดก็คือการแสดงธรรม นั่นก็ทำให้เราได้ขยันในการเรียนภาษาไทย เริ่มต้นจากเพราะอยากจะได้ฟังคำสอนของหลวงพ่อบุญมาโดยตรง โดยไม่ต้องอาศัยล่าม และต่อมาเพื่อจะได้ตอบแทนบุญคุณ

แล้วอาตมาก็ได้ตั้งใจตั้งแต่ตอนนั้นว่า จะต้องอยู่ในเมืองไทยตลอดชีวิต จะไม่ไปไหน ทุกวันนี้ก็ไม่มีความรู้สึกว่าเป็นพระฝรั่ง บางทีรู้สึกขำตัวเองด้วยเข้าไป เคยได้ยินเวลาออกไปข้างนอก บอกพระฝรั่งๆ อาตมาก็ยังหันไปถามที่ไหนล่ะ ใครมา อ้อ ! เขาหมายถึงตัวเราเอง ลืมไป ก็เรียกว่าเราเป็นพระในสถาบันสงฆ์ไทย เราภาคภูมิใจมากที่ได้มีโอกาสที่ได้ครองผ้าเหลืองในประเทศไทย และนอกจากการทำหน้าที่ต่อชีวิตตัวเอง และการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังรู้สึกมีความสุขที่ได้ให้ธรรมเป็นทาน และสร้างประโยชน์ แม้จะเป็นประโยชน์เล็กๆ น้อยๆ

ก็สร้างประโยชน์ต่อประเทศไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงกับอุดมการณ์ของอาตมาทีเดียว

นำเจริญภาวนา

จากนี้ไปมีโอกาสนในการนั่งสมาธิ ๑๕ นาที ในการนั่งสมาธิ เราเริ่มต้นในการนั่งในอิริยาบถที่เอื้อที่สุดต่องาน ในเรื่องของอิริยาบถนั้น ความสำคัญอยู่ที่กระดูกสันหลังกับศีรษะของเรา ให้ตรง ตรงแต่ไม่เกร็ง เราก็นั่งหลับตา แล้วพยายามให้นิ่งเท่าที่จะนิ่งได้ ทีนี้ในเบื้องต้นสำหรับผู้ที่ยังไม่ค่อยชำนาญ เราจะตามลมเข้าตามลมออกก่อน

เพื่อทำความคุ้นเคยกับลมหายใจ ซึ่งเราตั้งข้อสังเกต ๓ จุด จุดแรกคือปลายจมูก จุดที่ ๒ คือหน้าอก จุดที่ ๓ คือท้อง ให้เราดู ให้เรารับรู้ต่อลมหายใจเข้า ที่ปลายจมูก ที่หน้าอก ที่ท้อง แล้วก็หายใจออก ท้อง หน้าอก ปลายจมูก ไม่ต้องบังคับ ให้สบายๆ ลมหายใจก็ไม่ใช่ของเรา อยู่แล้ว เป็นของธรรมชาติ มันก็เข้า มันก็ออก

อย่างนี้ตลอดเวลาแหละ แต่ว่าตอนนี้เราจะใช้ การตั้งสติกับลมหายใจเป็นอุบาย เป็นเครื่องมือ ให้เจริญสติ ให้ต่อเนื่องอยู่ในปัจจุบัน ทีนี้ในเมื่อ เราพยายามอยู่กับลมหายใจ เราจะมีความคิด สอดแทรกเข้ามาก็ไม่เป็นไร แต่รู้แล้ววาง กลับมา อยู่กับลมหายใจ เราอยู่กับลมหายใจ ที่เข้ามาจาก ปลายจมูก ผ่านหน้าอก ไปสู่ท้องได้พอสมควร แล้วเราจึงกำหนด ณ จุดใดจุดหนึ่ง ในการนั่ง ภาวนา ส่วนใหญ่จะนิยมพิจารณากำหนดลม หายใจอยู่ที่ปลายจมูก แต่ไม่ใช่ข้อบังคับ ขอให้ เราหาจุดที่ชัด ที่สบาย แล้วตั้งสติอยู่ตรงจุด นั้น แต่การอยู่กับลมหายใจอย่าเพิ่งให้กลายเป็น การเพ่ง ถ้าเพ่งแล้วจะเครียด

นี่เรากำลังเรียนวิชาชีวิตหลายวิชา วิชา หนึ่งก็คือการทำสมาธิเพียรอย่างไม่เครียดจน เกินไป ไม่ผ่อนคลายจนเกินไป แต่พอดี กำลัง **หาความพอดีอยู่** ถ้าเราตั้งใจมากเกินไป ขาด การผ่อนคลาย จะไม่สงบ ถ้าผ่อนคลายมากเกินไป ขาดความตั้งใจ ก็จะไม่สงบ ฉะนั้นปรับความ เพียร ปรับความพยายาม อย่างไรจึงจะพอดี ระยะเวลาของการนั่งสมาธิ คือการกำหนดลม หายใจ เราไม่กำหนดเวลาเป็นนาทีเป็นชั่วโมง แต่เราตั้งใจว่า**หนึ่งลมหายใจเข้า หนึ่งลมหายใจออก** นั่นคือระยะเวลา ให้มันได้ดีที่สุดเลย หนึ่งลมหายใจเข้า หนึ่งลมหายใจออก แล้วก็ตั้ง ตันใหม่ๆ คนเราโดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ นิสัย ชี้เป้า ถ้าเราติดอยู่กับการกระตุ้นมากเกินไป การอยู่กับลมหายใจมันทำทนายมาก เพราะลม หายใจมันไม่มีอะไรน่าสนใจ ไม่มีอะไรน่าดึงดูด แต่อยู่ได้ก็ด้วยความตั้งใจ ด้วยความจริงใจ จิต ปล่อย รู้ตัวแล้ววาง กลับมาอยู่กับลมหายใจ ทุก ครั้งทีรู้แล้วว่าปล่อย เราตั้งต้นใหม่ นั่นเป็นการ สร้างบารมี เรียกว่า **เนกขัมมะบารมี**

คำว่า**พุทธะแปลว่าตื่น** เราไม่นั่งสมาธิ เพื่อให้จิตใจที่อ้อๆ เฉยๆ นั่นจะเป็นมิจฉาสมาธิ สัมมาสมาธิ สมาธิแบบพุทธ ต้องมีความ **รู้สึกตื่นอยู่ มีความคมชัด มีความผ่องใส** อาการของสมาธิที่สำคัญ เรียกว่า **กัมมณีย์** **กัมมณีย์ แปลว่าพร้อมที่จะทำงาน** คือมีปัญหา ที่จะเข้าใจเรื่อง ความไม่เที่ยง เรื่องความเป็น ทุกข์ เรื่องเป็นอนัตตาได้ เป็นประสบการณ์ ตรง ไม่ใช่แค่ปรัชญา แต่รู้เห็นในปัจจุบัน ถ้าจิตใจ เรายังฟุ้งซ่าน วุ่นวาย เรามองไม่เห็น รู้ไม่ได้ จิตไม่มีคุณสมบัติพอ อย่างจิตที่มีสมาธิแล้ว มีทั้งความหนักแน่น และความนุ่มนวลอยู่ใน ขณะเดียวกัน มีความตื่นอยู่ในเวลานั้น รู้ อยู่ในเวลานั้นและเบิกบานอยู่ตรงนั้น

ไม่ต้องรำคาญตัวเอง ไม่ต้องท้อแท้ใจ จิตใจ ของเรายังดีอยู่ ไม่เป็นไร จิตใจของเรามันฝึก ได้ ต้องใจเย็น ทำอย่างสม่ำเสมอ ไม่ยอมแพ้ กิเลส เอาละ พอสมควรแก่เวลา

ตอบปัญหา

กราบนมัสการพระอาจารย์ครับ กระผม องคมนตรี ใครขอเรียนถามท่านพระอาจารย์ ว่าธรรมะข้อใดที่ข้าราชการในพระองค์ ควร จะใช้ยึดถือและใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อที่จะได้ถวายงานแก่พระมหากษัตริย์ให้มี ประสิทธิภาพสูงที่สุดครับ กราบนมัสการครับ

พอจ.ชยสารโ : ที่จริงคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นเราไม่ได้แยกออกจากกันเป็นข้อๆ ไป ว่าข้อนั้นข้อนี้จะเหมาะสมสำหรับคนกลุ่มนั้น กลุ่มนี้ ส่วนมากจะเน้นที่การปฏิบัติอย่างเป็นองค์รวม อย่างที่ได้กล่าวมาเมื่อกี้ว่า เราทุกคนต้องมีการพัฒนา ต้องมีการขัดเกลาในเรื่องพฤติกรรมของตน ในเรื่องของจิตใจและในเรื่องปัญญา ซึ่งมันต้องไปด้วยกัน อย่างต้องการความเรียบร้อยหรือความสมานสามัคคี ก็ศีลธรรมนั้นแหละสำคัญมาก แต่ศีลธรรมจะมั่นคงได้ ก็ต่อเมื่อมีการฝึกทางจิตใจด้วย ถ้าหากว่าไม่มีการเจริญสติ ไม่มีการเจริญเมตตาเป็นต้น ศีลธรรมจะอยู่ได้ยาก เพราะความคิดจะละเมิดเกิดขึ้นเร็วมาก และถ้าเราไม่เคยดูด้านใน พอความคิดผุดขึ้นมาในจิตใจของเรา เราก็จะจับไว้ ยึดไว้ ยึดไว้ว่าเป็นเรา เป็นของเรา แล้วก็ทำตาม ทั้งๆ ที่ตั้งใจจะประพฤติดูให้ดี เมื่ออารมณ์เกิดขึ้น อารมณ์มีพลังมาก ทำให้เราลืมสิ่งที่เราตั้งอกตั้งใจไว้ คือตั้งอกตั้งใจจะซื่อสัตย์สุจริต ตั้งอกตั้งใจจะระมัดระวังเรื่องการพูดการจาแล้ว กลับลืมไป อันนี้เป็นปัญหา มาก **คนเรานี้จะฉลาด จะรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง เฉพาะเวลาที่ไม่มีอารมณ์** แต่เมื่อมีอารมณ์เกิดขึ้น จะลืมทุกสิ่งทุกอย่าง แต่พออารมณ์ดับไป ก็กลับเป็นคนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างอีกครั้งหนึ่ง แต่ปัญหาก็คือ ในเวลาที่ต้องการใช้ปัญญา เวลาที่มีปัญหา มีความกดดัน เครียด เป็นต้น สติปัญญานี้ไม่สามารถทำงานได้ ไม่สามารถเป็นที่พึ่ง ไม่สามารถเป็นเข็มทิศให้เราได้ เพราะถูกอารมณ์ครอบงำ

ฉะนั้นการทำงานด้านใน การที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องอารมณ์ต่างๆ เรื่องกุศลธรรม เรื่องอกุศลธรรม อารมณ์ที่อยู่ฝ่ายผ่องใส อารมณ์ที่อยู่ฝ่ายว่าุ่นขุ่นมัวนั้น เป็นงานสำคัญมาก แต่

ถ้าพูดโดยทั่วไปแล้ว เรื่องอาชีพคน มีอาชีพที่เป็นสัมมาอาชีพโดยตรงก็น้อย ถ้าเป็นครู เป็นคุณหมอ เป็นพยาบาล เป็นอาชีพที่บอกได้ว่าแค่ทำงานในด้านนี้ก็บุญคือเป็นบุญอยู่ในตัวนั้นก็น้อยมาก แต่ในงานเป็นข้าราชการบริพารนี้ก็ถือว่ามีโอกาสที่ให้การเลี้ยงชีพของเรา เป็นการรับใช้ประเทศชาติด้วย เป็นการสร้างสิ่งดีงามในสังคมด้วย เป็นตัวอย่างที่ดีด้วย คือมีโอกาสที่จะเอื้อให้ชีวิตเราเป็นบุญ

ถ้าเราพิจารณาในข้อนี้เกิดความภาคภูมิใจในการมีโอกาสที่จะอยู่ตรงนี้ ทำงานอยู่ตรงนี้ แล้วต้องการจะทำดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ถือนั่นคือกำไร คือเราได้อริยทรัพย์อยู่ในใจ อริยทรัพย์ที่เรามีการเสียสละความสะดวกสบาย มีการเสียสละความคิดความเห็น มีการเสียสละหลายสิ่งหลายอย่าง ที่เป็นรูปธรรม นามธรรม เพื่อประโยชน์อันแท้ของสถาบัน อันนี้จะเป็นความสุขที่หาได้ยาก นอกจากเป็นการฝึกตนแล้ว ก็ยังอยากให้เราได้คิดพิจารณาบ่อยๆ ที่เราจะได้ไม่ประมาทในโอกาสอันดี คือพุทธธรรม เราถือว่าแค่เกิดเป็นมนุษย์ยากแสนยากแล้ว แต่การเกิดเป็นมนุษย์ในประเทศอันสมควรอย่างเช่นเมืองไทยเป็นต้นนั้น ยิ่งยากเข้าไปอีก

ฉะนั้นการที่พวกเราได้เกิดในประเทศอันสมควรแล้ว ก็ยังมีโอกาสทำงานรับใช้ในสถาบันมหากษัตริย์ แล้วในเมื่อมหากษัตริย์ของเราเป็นชาวพุทธด้วย แล้วยังทรงมีมหากรุณาธิคุณให้พวกเราได้ศึกษา ได้ปฏิบัติธรรมด้วย ถือว่ามีบุญมากทีเดียว อยากให้สำนึกในบุญ แล้วเอา

บุญนั้นเป็นฐานที่จะทำให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป คืออย่าให้มีการแข่งขันกัน อย่ามีการนิทาถหลังกัน อย่ามีอะไรที่เป็นภาระกระทำตามกิเลส ที่จะทำให้จิตใจเราเศร้าหมองและสร้างปัญหา คนเราทุกคนก็ต้องมีกิเลสทั้งนั้น อยากให้เรารับรู้แล้วปล่อยวาง ปล่อยแล้วปล่อยวาง อย่างนี้เรียกว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุขตัวเองด้วย เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขของส่วนรวมไว้ด้วย

กราบนมัสการขอพรให้คุณ ผมขออนุญาตนมัสการกราบเรียนถามว่า มนุษย์เกิดมาเพื่ออะไร อาจจะเป็นปัญหาที่ลึกมากหน่อย ขอความเมตตาอนุเคราะห์ด้วยครับ

พอจ.ชยสาร : ที่พูดเมื่อคืนว่า เราถือว่าการเกิดเป็นมนุษย์ เป็นลาภ เป็นบุญ เพราะว่าเป็นมนุษย์นี้มีโอกาสพัฒนาตนที่ดีที่สุดเลย ถ้าเทียบกับเทวดา เทวดาจะปฏิบัติธรรมยากกว่ามนุษย์เพราะสบายเกินไป ไม่มีอะไรที่จะมากดดัน หรือมากกระตุ้นให้ฝึกกิเลส มีแต่สบายๆ ถ้าตกนรก ไปอยู่ภพภูมิที่ยากลำบาก ไม่ต้องพูดถึง มันทรมานเหลือเกิน ไม่มีโอกาสปฏิบัติธรรม ไม่มีโอกาสพัฒนาตน แต่การเป็นมนุษย์มีสุขมีทุกข์สลับกันไป สุขก็ไม่สุขจนลืมตัวได้นาน ถ้าทุกข์ก็ไม่ทุกข์นาน ก็มีสลับกันมีขึ้นๆ ลงๆ เป็นโอกาสดีที่จะได้เรียนรู้เรื่องสุขเรื่องทุกข์ ดังนั้นเรื่องการพ้นทุกข์ยังเป็นสิ่งที่มนุษย์เราหวังได้

ในคำถามว่าอยู่เพื่ออะไร เกิดเพื่ออะไร ก็มีประโยคหนึ่งที่ทุกคนคงคุ้นเคยที่เรากล่าวในพิธีกรรมต่างๆ ว่า “เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนานเทอญ” คำนี้ก็สรุปแล้วว่า อยู่เพื่ออะไรดี **เราอยู่เพื่อความสุข เพื่อประโยชน์แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย** คือไม่ใช่

ข้าพเจ้าคนเดียว ข้าพเจ้าและคนอื่นด้วย สรรพสัตว์ด้วย และก็ไม่ใช่ระยะสั้น แต่เป็นระยะยาว ตลอดกาลนาน ฉะนั้นเราจะอยู่อย่างไร เราจึงสามารถสร้างความสุข สร้างประโยชน์กับชีวิตเราเอง สร้างความสุข สร้างประโยชน์กับครอบครัวเรา กับตระกูลเรา สร้างความสุข สร้างประโยชน์ต่อประเทศชาติ นี่เป็นการมุ่งมั่นที่จะสร้างความสุข สร้างประโยชน์ ก็ต้องนำไปสู่การพิจารณาว่า ความสุขคืออะไร ประโยชน์คืออะไร ๒ คำนี้ถึงจะฟังง่ายๆ แต่ก็มีความหมายอันลึกซึ้งเหมือนกัน อะไรคือประโยชน์ อะไรไม่ใช่ประโยชน์ อะไรเป็นเครื่องตัดสินว่า สิ่งนี้เป็นประโยชน์สิ่งนี้ไม่ใช่ประโยชน์

คำถามที่ว่า เราเกิดเพื่ออะไร แล้วเราอยู่เพื่ออะไร ไม่ใช่คำถามที่ควรจะมีคำตอบง่ายๆ แล้วจบ แต่ควรจะเป็นคำถามที่อยู่ในใจเราทุกคนอยู่ตลอดเวลา พระพุทธองค์ตรัสเตือนว่า **วันคืนล่วงไปๆ เรากำลังทำอะไรอยู่** คำถามนี้ก็โยงไปถึงว่าเราอยู่เพื่ออะไร ทุกวันนี้เราทำอะไรอยู่เพื่ออะไร เรามีกิจกรรมมีอะไรบ้างใหม่ที่รู้สึกว่าเป็นไปเพื่อความสุขตน เพื่อความสุขคนอื่น เพื่อประโยชน์ตน เพื่อประโยชน์ผู้อื่นบ้าง ฉะนั้นคำถามนี้เป็นคำถามที่จะป้องกันไม่ให้ประมาทได้ ทำให้มีความคิดในทางที่จะเจริญในสิ่งที่ดีงามยิ่งๆ ขึ้นไปได้

สวรรค์ แนวพุทธ

ปลายเดือนตุลาคมที่เพิ่งผ่านมา หลายท่านคงจะได้เห็นการเนรมิตทุ่งพระเมรุบนท้องสนามหลวงให้เป็นสรวงสวรรค์ มีการจำลองจักรวาลโดยมีเขาพระสุเมรุเป็นแกนกลาง เพื่อส่งเสด็จในหลวงในพระบรมโกศบนพระเมรุมาศในงานพระราชพิธีที่ได้จัดขึ้นอย่างสมพระเกียรติกันไปแล้ว การเสด็จจากไปของในหลวงผู้เป็นที่รักยิ่ง ที่เป็นเสมือนพ่อของแผ่นดินนั้น นับเป็นความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่นำความเศร้าโศกเสียใจมาสู่พวกเราชาวไทยทุกคน

สื่อภาษา ในหลวง บนสรวงสวรรค์

แม้กาลเวลาจะกลืนกินสรรพสิ่งรวมทั้งตัวมันเองก็จริง แต่กาลเวลาก็มีคุณสมบัติเยียวยา

ให้กับใจของเราได้เหมือนกันหากพวกเรารู้จักคิดให้ถูกวิธี จะว่าไปแล้วพระองค์ท่านกำลังแสดงกฏธรรมชาติของอนิจจังให้พวกเราได้เห็น และเมื่อพวกเราพอจะคลายความเศร้าไปได้บ้างแล้วยังอยากที่จะสื่อสารกับพระองค์ท่าน ขอชักชวนให้มาศึกษาภาษาบาฬีด้วยกันเถิด นอกจากได้บุญแล้ว ยังเป็นการสรรค์สร้างเวลาว่างให้เกิดประโยชน์อีกด้วย เพราะการศึกษาเป็นกุศล แต่การวนอยู่กับความเศร้าเป็นอกุศล และการเรียนภาษาใหม่ๆ ยังทำให้ห่างไกลจากโรคสมองฝ่อ อัลไซเมอร์ได้อีกด้วย

ทำไมต้องภาษาบาฬี ?

ภาษาเป็นรากฐานของอารยธรรม เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวชุมชนไว้ด้วยกัน ว่าโดยเฉพาะแล้วภาษาบาฬีถือกันมาว่าเป็นรากฐานของอารยธรรมชาวพุทธ และเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวอริยชนไว้ด้วยกันมาในทุกยุคทุกสมัยตราบไต่ที่ยังมีพระพุทธศาสนา

ภาษาบาฬี เป็นภาษาที่ใช้กันมาตั้งแต่ต้นกาลป์ มีบันทึกไว้ว่าคนต้นกาลป์ใช้ภาษาบาฬีสื่อสารกัน และเป็นภาษาที่ใช้พูดกันบนสรวงสวรรค์ด้วย เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จไปเทศน์พระอภิธรรมโปรดพระพุทธานุชาและทวยเทพที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ก็ใช้ภาษาบาฬีนี้แหละ ดังมีหลักฐานที่บันทึกกันมาในพระอภิธรรมปิฎกเนื่องด้วยตอนนีในหลวงรัชกาลที่ ๙ ของพวกเรา พระองค์ท่าน**สวรรคต** (แปลตามศัพท์ว่าไปสู่วสวรรค) ก็หมายความว่า พระองค์ท่านคงจะได้สถิตอยู่ ณ สรวงสวรรค์ชั้นใดชั้นหนึ่งใน ๖ ชั้นแล้ว (ถ้าถือตามคติพระบรมโพธิสมภารที่พระเจ้าแผ่นดินในเมืองพุทธ มักจะถือกันว่า พระเจ้าอยู่หัวทรงอุปบัติมาเพื่อสร้างบารมี

เพื่อจะได้เกิดเป็นพระพุทธเจ้าในพระชาติสุดท้าย สวรรค์ที่ท่านจะเสด็จไปก็น่าจะเป็นชั้นดุสิต เพราะเป็นที่รวมของพระโพธิสัตว์ทุกๆ พระองค์) นั่นก็แปลว่าพระองค์ท่านได้ใช้ภาษาบาลีแล้วนั่นเอง ดังนั้นถ้าอยากจะสนทนากับท่านก็ต้องเรียนรู้ภาษาของท่านจึงจะถูก เริ่มจากคำง่ายๆ ที่ใช้กัน อยู่เป็นปกติในภาษาไทย ซึ่งมีที่มาของคำต่างๆ จากภาษาบาลีถึง ๕๐ - ๖๐% โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นนามธรรม มาเรียนรู้การแยกธาตุ แยกปัจจัย หองศ์ธรรม และเพิ่มความเข้าใจไปที่ละน้อยๆ เท่ากับได้เข้าเฝ้าในหลวงบนสรวงสวรรค์ผู้เป็นหน่อเนื้อพระบรมโพธิสมภารพร้อมกันไปด้วย

เบื้องต้นมารู้จักคำว่า **สวรรคต** กันก่อน คำนี้มาจากคำว่า

สวรรค และคำว่า **คต**, **สวรรค** เป็นสันสกฤต แปลว่า เทวโลก ตรงกับ บาลีว่า **สคค**

ส่วน **คต** มาจาก **คฺม** ธาตุ **คตฺย** ในการไป - ถึง - บรรลุ ลง **ต** ปัจจัย ให้เป็นอดีต จึงแปลว่า 'ไปแล้ว ถึงแล้ว หรือ บรรลุแล้ว'

รวมความว่า สวรรคต จึงแปลง่ายๆ ได้ว่า 'ไปแล้วสู่สวรรค์'

ที่นี้มาดูศัพท์ **สคค** หรือสวรรค์ กันต่อว่าจะแปลเป็นอะไรได้บ้าง ตามแบบ **สคค** : มาจาก **สุ + อคค**

สุ มาจาก **โสภโณ** แปลว่า 'งาม' หรือ มาจาก **สุภูจฺ** ซึ่งแปลว่า 'ดี'

(ลบ อุ ที่ สุ เสีย เหลือแค่ ส) +

อคค มาจาก **อช** ธาตุ **คตฺย** ในการไป แปลงช เป็น ค ซ้อน ค

ในที่นี้ต้องแปลว่า 'ฐานะเป็นไปที่ยืนนาน' ตามการวิเคราะห์ศัพท์ที่ว่า

อชฺยติ จิรํ จิยเต อสฺมินฺหติ อคฺโค, ฐานํ

เมื่อมาแปลรวมกันจึงได้ความหมายว่า 'ฐานะเป็นไปที่ยืนนานที่ดงาม'

ดงาม อย่างไร ? เมื่อเติมคำขยายก็จะได้ความหมายเพิ่มว่า

รฺูปาทิหิ ปณฺจหิ กามคฺเชหิ สฺภูจฺ อคฺโคติ สคฺโค

'เรียกสวรรค์เพราะดีเลิศหรืองามเลิศด้วยกามคุณห้ามีรูปเป็นต้น'(กามคุณห้า คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส)

หรือ **รฺูปาทิหิ วิสยหิ สฺภูจฺ อคฺโคติ สคฺโค**

'เรียกสวรรค์เพราะดีเลิศหรืองามเลิศด้วยอารมณ์ทั้งหลายมีรูปเป็นต้น'

(อารมณ์หก คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์)

ที่นี้เราจะไปถึงสวรรค์กันได้อย่างไร ? คำขยายบอกว่า

ปฺญฺเณน สฺภูจฺ อชฺยเตติ สคฺโค 'เรียกสวรรค์เพราะไปถึงได้อย่างราบรื่นด้วยบุญ'

ความหมายสวรรค์ตามพจนานุกรม

ตามพจนานุกรมพุทธศาสตร์ (ป. อ. ปยุตโต) มีคำอธิบายไว้ว่า

ฉกามาพจรสวรรค์ สวรรค์ที่ยังเกี่ยวข้องกับกาม มี ๖ ชั้น คือ

๑. **จาตุมหาราชิกา** มีมหाराช ๔ องค์ เป็นประธาน ปกครองประจำทิศทั้ง ๔, ท้าวมหาราช ๔ นั้นอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของท้าวมหาลิงกะ (พระอินทร์) เช่น มีหน้าที่รายงานสภาพความเป็นไปของสังคมนตรีแก่หมู่เทพชั้นดาวดึงส์ ในสุธรรมสภาเป็นประจำ ถ้าทัพสูรรุกผ่านด่านเบื้องตันใกล้เข้ามา ท้าวมหาราช ๔ ก็ทำหน้าที่ไปรายงานต่อพระอินทร์ เป็นต้น

๒. **ดาวดึงส์** (บาฬีเป็น ดาวดึงสา) มีจอมเทพผู้ปกครองชื่อท้าวมหาลิงกะ ซึ่งโดยทั่วไปเรียกกันว่าพระอินทร์, อรรถกถาอธิบายความหมายของ “ดาวดึงส์” ว่าเป็น “แดนที่คน ๓๓ คนผู้ทำบุญร่วมกันได้อุบัติ” (จำนวน ๓๓ บาฬีว่า เตตติส, เขียนตามรูปสันสกฤต เป็น ตริยตริงศ์ หรือเพี้ยนเป็น ไตรตริงษ์ ซึ่งในภาษาไทยก็ใช้เป็นคำเรียกดาวดึงส์นี้ด้วย) ดังมีตำนานว่า ครั้งหนึ่งที่มีมลคาม ในมครรัฐ มีนักบำเพ็ญประโยชน์คนหนึ่งจำนวน ๓๓ คน นำโดยมฆมาณพได้ร่วมกันทำบุญต่างๆ เช่น ทำถนน สร้างสะพาน ขุดบ่อน้ำ ปลูกสวนป่า สร้างศาลาที่พักคนเดินทาง ให้แก่ชุมชนและทำทาน ขวนขวายบ้านตั้งอยู่ในศีลและทำความดีทั้งหลาย เฉพาะอย่างยิ่งด้วยมฆมาณพเองยังรักษาข้อปฏิบัติพิเศษที่เรียกว่า **วัตรบท ๗** อีกด้วย ครั้นตายไป ทั้ง ๓๓ คน ก็ได้เกิดในสวรรค์ที่เรียกชื่อว่าดาวดึงส์นี้ โดยมฆมาณพได้เป็นท้าวมหาลิงกะ คือพระอินทร์ ดังที่พระอินทร์นั้นมีพระนามหนึ่งว่า “มฆวา” (ในภาษาไทยเขียน มฆวัน มฆวา หรือมฆวาน);

๓. **ยามะ, ยามา** มีท้าวมหาลิงกะเทวบุตรปกครอง

๔. **ดุสิต** (บาฬีเป็น ดุสิตา) มีท้าวมหาลิงกะเทวบุตรปกครอง สวรรค์ชั้นนี้เป็นที่สถิตของพระโพธิสัตว์ก่อนจุติลงมาสู่มนุษยโลกและตรัสรู้ในพระชาติสุดท้าย

๕. **นิมมานรดี** มีท้าวมหาลิงกะเทวบุตรปกครอง เทวดาชั้นนี้ปรารถนาสิ่งหนึ่งสิ่งใด ก็นิรมิตเอาได้

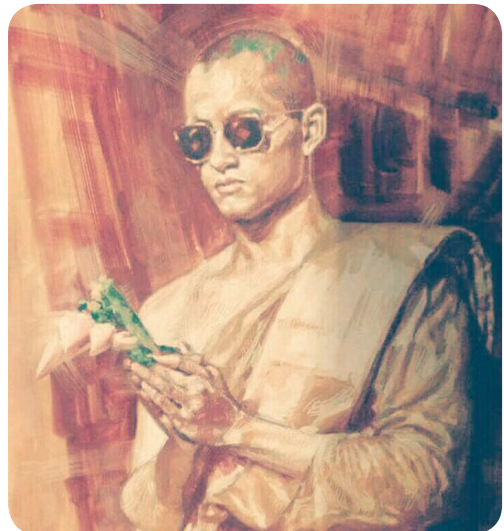
๖. **ปรนิมมิตวสวัตตี** มีท้าวมหาลิงกะเทวบุตรปกครอง เทวดาชั้นนี้ปรารถนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ต้องนิรมิตเอง มีเทวดาอื่นนิรมิตให้อีกต่อหนึ่ง

ความหมายสวรรค์ตามรูปศัพท์

ที่นี้มาดูคำอธิบายตามรูปวิเคราะห์ศัพท์จาก คัมภีร์สหศาสตร์กันบ้าง

จาตุมหาราชิกา :

จตุสุ มหาราเชสุ ภตติ ภขณิ เอเตสนติ จาตุ- มหาราชิกา ‘เทพที่ภักดีหรือคั่นเคยกับมหาราช ทั้งสี่ เรียกว่าจาตุมหาราชิกา’ **จาตุมหาราชิกานันิ นิวาสาติ จาตุมหาราชิกา** ‘ภูมิจือนิवासสถานแห่งเทพที่ภักดีหรือคั่นเคยกับมหาราช ทั้งสี่ เรียกว่าจาตุมหาราชิกา’

ดาวดิงสา :

เตตตีส ขนา นิพพตตนิ เอตถาติ เตตตีโส
'ภาพเป็นที่เกิดของบุคคล ๓๓ คน จึงเรียกว่า
ดาวดิงสา' (เตตตีส บทหน้า อ ปัจจัย, แปลง เต
เป็น ตาว, ลบ ต)

หรือ ตาว ปจมี ตีสติ ปาตุภวตีติ ตาวตีสา
(ปฐวี) 'พื้นแผ่นดินใด เกิดปรากฏขึ้นในโลก
เป็นครั้งแรกก่อน (พื้นแผ่นดินอื่นๆ) พื้นแผ่นดิน
นั้น ชื่อว่า ดาวดิงสา'

ตามความเข้าใจเรื่องการแตกดับของโลก
ว่า เมื่อโลกถูกทำลายจนหมดสิ้น แล้วมีการ
สร้างโลกใหม่ ฝนจะตกลงมาอย่างหนักตรง
บริเวณที่โลกถูกทำลายไป น้ำนั้นก็ค่อยๆ ชุบ
ขึ้นขึ้นเป็นตะกอน ทับถมจนเป็นดินเหนียว แล้ว
ลดแห้งลงตามลำดับ จนเกิดพื้นแผ่นดินปรากฏ
โผล่ขึ้นให้เห็นก่อน ก็คือเขาสินธุรุ ซึ่งเป็นที่อยู่
ของเทวดาชั้นดาวดิงสนั่นเอง

ยามา :

ทุกขโต ยاتا อปคตาติ ยามา 'เทพผู้ไปจาก
ทุกข์' (ยา ธาตุ ในความหมายว่าไป + ม ปัจจัย)

ตุลิตา :

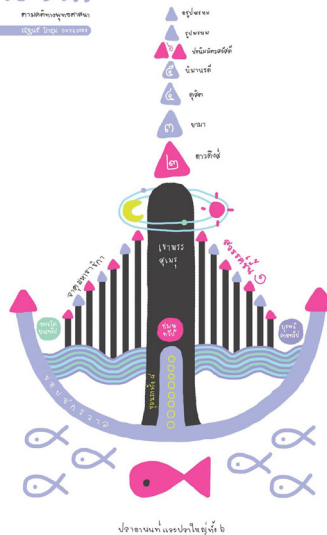
อตุตโน สิริสมปตติยา ตุส ปีตี อิตา คตาติ
ตุลิตา 'เทวดา เหล่าใด ถึงพร้อมด้วยความ
ยินดี แซ่มนั้น ในสิริสมบัติของตน เทวดาเหล่า
นั้น ชื่อว่า ตูลิตา'

นิมมานรตี :

นิมมานเ รติ เอตสสาติ นิมมานรตี 'เทพผู้มี
ความยินดีในสิ่งที่ตนเนรมิต' (นิมมาน+รตี+อ)

ปรนิมมิตวสวตตี :

ปรนิมมิตสุ โภเคสุ อตุตโน วส วตเตตีติ ปร
นิมมิตวสวตตี 'เทพผู้ยังอำนาจของตนให้เป็น
ไปในโภคะอันเทพอื่นเนรมิตให้' (ปร + นิมมิต

ปจางนพ ปจปาลีโยตี ๖

+ วส บทหน้า วตต ธาตุ ในความหมายว่าเป็น
ไป อี ปัจจัย)

สวรรค์แนวพุทธ ควรไปสุดที่อริยสัจ

สวรรค์สองชั้นแรกนี้มีเรื่องมาเกี่ยวข้องกับ
มนุษย์ค่อนข้างมาก เป็นสวรรค์สองชั้นที่มีชื่อ
เป็นตัวเลข ที่มีความหมายได้หลากหลายนัย ดัง
ได้อธิบายไว้บ้างแล้วในบทความเรื่อง 'ธรรมะ
๓๗' ในวารสารฉบับก่อนๆ โดยสรุปก็คือ เมื่อ
เอา ๔ ของ จาตุมาหาราชิกา มารวมกับ ๓๓ ของ
ดาวดิงสา ก็จะหมายถึงองค์ธรรมคือโพธิปักขิย-
ธรรม ๓๗ (ธรรมที่เป็นฝักฝ่ายของการตรัสรู้)
อันเป็นรัตนะอันมีค่าในพระพุทธศาสนานี้เอง
ที่นี้จะขอนำศัพท์ของชั้นสวรรค์มาตั้งวิเคราะห์
ใหม่ เพื่อเพิ่มมุมมองดังนี้

ดาวดิงสา :

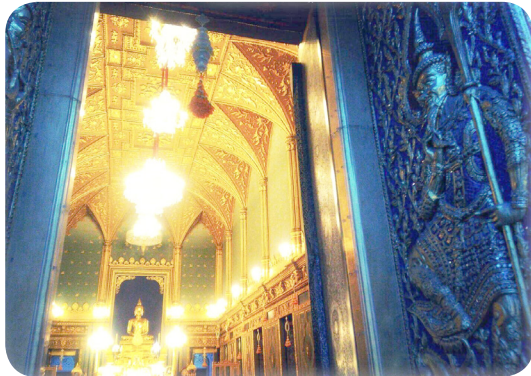
เตตตีส เจตสิกานิ สมปยุตตานิ เอเตนาติ เตต-
ตีโส

'ปฏิสนธิจิตตุปาหอันเป็นที่รวมของเจตสิก ๓๓
ชนิด จึงเรียกว่า ดาวดิงสา' (ก็คือ ตีเหตุกปฏิสนธิ
นั่นเอง)

เตตตีसानิ สมุโห เอตถาติ เตตตีสา

'ภูมิเป็นที่รวมแห่งผู้มีมติเหตุกปฏิสนธิ เรียกว่า
ดาวดิงสา'

โดยมองมุมใหม่ว่า การได้ไปเกิดเป็นเทพ ๓๓ เป็นบุคลาธิษฐาน ส่วนธรรมาธิษฐานในเรื่องนี้ก็คือ การได้ปฏิสนธิจิตในภพภูมิใหม่นั้นเอง การที่มฆมาณพและเพื่อนได้ทำกุศลไว้มาก เมื่อไปเกิดจึงไปเกิดด้วยมหากุศลญาณ สัมปยุตอันประกอบด้วยโสมนัส (มหากุศลวิบาก ดวงที่ ๑) จิตดวงนี้เป็น **ติเหตุกปฏิสนธิ** (ปฏิสนธิด้วยเหตุ ๓ คือ อโลภะเหตุ โทสะเหตุ และอโมหะเหตุ) คือมีพื้นเพจิตที่ดีประกอบด้วยปัญญา (อโมหะ) เป็นจิตที่สามารถบรรลุโลกุตตรธรรมได้ เป็นปัญญาที่สั่งสมมาแต่อดีตชาตินั่นเอง ซึ่งปฏิสนธิจิตนี้มี**เจตสิกที่ประกอบด้วย ๓๓** ตัว และใน ๓๓ ตัวนี้ เจตสิกตัวที่สำคัญที่สุดก็คือ ปัญญาอินทรีย์ นั่นเอง (ซึ่งก็บอกอยู่แล้ว ว่า ปัญญาคืออินทรีย์) โดยนัยนี้ พระอินทร์ คือ ปัญญาเจตสิก ส่วนเทพที่เหลือก็คือเจตสิกที่เหลือที่ประกอบในติเหตุกปฏิสนธิจิตนั้น

เพื่อทำความเข้าใจนัยนี้ให้ชัดเจน ขอยกตัวอย่างพระพุทธพจน์ที่ตรัสตอบพระอินทร์มาประกอบ พระอินทร์มาทูลถามว่าจะถาวรชัญญ์คือสังสารวัฏนี้ได้อย่างไร พระพุทธองค์ได้ตรัสแก้ไว้ว่า

สีล ปติภูราย นโร สปลโย จิตฺตํ ปญฺญญจ ภาวํ
อาตปปี นปีโก ภิกขุ โส อิมํ วิชฺฌเย ชญฺ ๑

นรชนมี**ปัญญา** ตั้งอยู่ในศีล เจริญจิตตภาวนา **ปัญญา** มีความเพียรเพากิเลสและ**นปีก-ปัญญา** เป็นผู้เห็นภัยในวัฏสงสาร จะสามารถสังวรชัญญ์แห่งสังสารวัฏนี้ได้

จะเห็นได้ว่าในคาถานี้มีปัญญาอยู่ ๓ ระดับด้วยกันคือ

๑) **สปลโย** ได้แก่ นรชนผู้มีปัญญาอันเกิดจากกรรมเก่าเป็น**สชาติปัญญา** คือปัญญาที่เป็นวิบาก เกิดพร้อมติเหตุกปฏิสนธิจิตและเป็นไปสืบต่อจากนั้น รักษาภพนั้นๆ เอาไว้เป็นอุปนิสัยสัจจปัจจัยแก่การเกิดขึ้นของภavana ปัญญาด้วย

๒) **ปญฺญญจ** ได้แก่ **วิปัสสนาปัญญา** ที่ต้องเจริญให้มีขึ้นคู่กันกับจิตตภาวนา

๓) **นปีโก** หรือ **ปาริหาริกปัญญา** คือ ปัญญาที่ฉลาดในการบริหารจัดการกับปัญหาเวลาเจริญกรรมฐาน

ผู้ที่มีพื้นเพจิตที่ดี คือมีติเหตุกปฏิสนธิเท่านั้นที่จะมีโอกาสบรรลุธรรมได้ ซึ่งจะว่าไปก็เหมือนกับการได้มาอยู่บนดาวดึงส์หรือบนเขาพระสุเมรุแล้วนั่นเอง ถ้าได้เจริญไตรสิกขาต่อไปไม่ประมาทในอริยสัจสี่ก็สามารถบรรลุธรรมได้ แต่ถ้าประมาทก็เหมือนกลายเป็นพวกอสุร ต้องถูกเหวี่ยงตกลงจากเขาพระสุเมรุไป (คำว่า อสุรมาจาก อสุ ธาตุ เขปเน ในการเหวี่ยงไป)

เอาละ เมื่อมี ‘ติเหตุกปฏิสนธิ’ กับได้เจริญ ‘โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ’ แล้ว ต่อมาคนๆ นั้นก็จะสามารถพัฒนาจิตจนเข้าสู่ช่วงต่อระหว่างโลกียธรรมกับโลกุตตรธรรม หรืออริยสัจสี่ได้ (ในอริยสัจสี่นั้นทุกข์และทุกขสมุทัยจัดเป็นโลกียะ ส่วนนิโรธและนิโรธคามินีปฏิปทาจัดเป็นโลกุตตระ) ที่สามารถแสดงได้โดยชั้นสวรรค์

ที่ลอยอยู่เหนือเขาพระสุเมรุขึ้นไป (คือสวรรค์
สี่ชั้นบน) ดังจะตั้งวิเคราะห์ให้ดูดังต่อไปนี้

ยามา : (ยม - สำรวม หรือ ยา - รู้ และ ไป +
ม ปัจจัย)

ทุกขโต ยมมา สัมมา ยโม, ยโมเยว ยามา
‘การสำรวมระวังจากทุกข์ หรือแยกจาก
ทุกข์ ชื่อว่า ยามา’ (ณ ปัจจัย อา อิตถิลิงค์)

สัมมา มาจาก ส + ยมฺ ชาติ อุปฺรเม แปล
ว่า สำรวม ระวัง คือระวังทุกข์ที่ยังไม่เกิด ไม่
ให้เกิดขึ้น โดยการสำรวมอินทรีย์ เป็นหน้าที่
ต่อทุกข์สัจจะ คือต้องกำหนดรู้ (สำรวมใจไม่ให้
เข้าไปเป็นทุกข์ ให้แยกออกเป็น ‘ทุกข์’ และ ‘ผู้
รู้ทุกข์’ เป็นคนละส่วนกัน)

หรืออีกวิเคราะห์ได้ว่า **ทุกขํ ญตฺวา ทุกขโต**
ยาตี นิยุยาตีติ ยามา ‘รู้ทุกข์ (ที่เกิดขึ้นแล้ว)
ย่อมออกไปจากทุกข์ จึงเรียก ยามา’ ยา ชาติ
คตฺยํ ในอรรถว่ารู้ และ อรรถว่าไป

ภาตพฺพํ ปริยฺญาตพฺพํ เอเตนาตี ยามา
‘พึงรู้ คือ พึงปริยญา จึงเรียกว่ายามา’ สวรรค์
นรก นัยนี้จึงอาจไม่ใช่สถานที่แต่เป็นมุมมองต่อ
สถานที่ที่เราอยู่ (สวรรค์ในอนรกในใจ) สำหรับ
คนที่ซึ่งในทุกขอริยสัจนี้แล้วแม้ขึ้นสวรรค์ก็คง
ไม่ต่างจากขุมนรกเท่าไรนัก พระยายมแม้เป็น
เทพก็ต้องทนอยู่ในนรกทุกวัน สวรรค์โลก
กลับกลายเป็นยมโลกที่ต้องรู้และต้องสำรวม
ระวัง ในเมื่อสุขก็ต้องแปรไป ถ้าเรายังยึดอยู่ มัน
ก็คือทุกข์ดีๆ นี่เอง กลายเป็นเรือนจำซึ่งเราไว้
กับความทรงจำที่ดีๆ ทำให้ไม่พ้นไปจากมันได้

ตฺสิตฺตา : (อุ - แยก ตสิตฺตา - ตัณหา)

อุ วิโยคา ตสิตฺตาย ตฺสิตฺตา ‘แยกจากตัณหา
ชื่อว่า ตฺสิตฺตา’

อุ (ในอรรถวิโยค = การแยกจากกัน) +
ตสิตฺตา (จากตัณหา) ได้รูปสำเร็จเป็น **ตฺสิตฺตา** ส่วน

ตสิตฺตา เป็นอีกชื่อหนึ่งของตัณหา มาจาก **ตส**
ชาติ ในอรรถ อุพเพคฺ สดฺธัง ลง ต ปัจจัย อี
อาคม ‘ตัณหาผู้ทำความสะดุ้ง’

จะเห็นว่า **ตฺส** กับ **ตส** เป็นสิ่งตรงกันข้ามกัน
ตส ชาติ ในอรรถ ปิปาเส หิว กระจาย
อยาก เป็นไวพจน์ของตัณหา

ส่วน **ตฺส ชาติ** ในอรรถ ตฺสฺสิจฺยํ เอภิอิมฺ ยินตี
ก็คือ **สันตฺสฺสิจฺย** หรือสันโดษ นั่นเอง เป็นคู่ปรับกับ
ตัณหา (ถ้าตัณหาเป็นมารดาของทุกข์ สันโดษก็
ต้องเป็นมารดาของมรรค จึงไม่แปลกที่มารดา
ของพระโพธิสัตว์จะต้องมาสถิตอยู่ที่สวรรค์
ชั้นนี้)

สันตฺสิตฺตา จึงเป็นชื่อของความสันโดษและ
เป็นชื่อของหัวหน้าเทวดาในสวรรค์ชั้นนี้ไป
พร้อมกัน จะเห็นว่า หน้าที่ต่อสมุทัยสัจหรือ
ตัณหานั้น คือต้องละนั่นเอง

นิมฺมานรติ : (นิ - ออก มาน - มานะ รติ - ยินดี)

มานโต นิกฺขนฺโต นิมฺมานํ นิพฺพานํ ‘เรียก
นิพพานเพราะออกจกมานะ’

นี ในความหมายว่า **นอิหฺรติ** นำออก นำ
มานะซึ่งเป็นสังโยชน์ชุดสุดท้ายออก ก็คือ นิโรธ
หรือ **นิพพาน** นั่นเอง

หรือ **นิมฺมานสฺส รติ รมฺณา สจฺฉิกิริยา**
นิมฺมานรติ ‘ยินดี (ทำให้แจ้ง) ซึ่งนิพพาน
จึงเรียกนิมมานรติ’

นิมมานรดี ในการตั้งวิเคราะหฺแบบนี้ ก็คือ ยินดีในพระนิพพาน หรือต้องทำนโรธสัจให้แจ่ม นันเอง

ปรนิมมิตวสวัตตี : (ปร - เลิศ นิมมิต - ไม่มี ประมาณ วส - อำนาจ วตติ - ให้เป็นไป)

ปรสส อุตตมสส นิมมิตสส อमितสส อปฺป มาณสส จิตตสส วส วตเตตติ ปรนิมมิตวสวัตตี ‘ยังอำนาจ (ความสามารถ) ของจิตที่เลิศ ที่สุดที่ไม่มีประมาณ (โลกุตตรจิต) ให้เป็นไป’ นั่นก็คือ ต้องเจริญมรรคสัจให้บริบูรณ์นั่นเอง

สรุปว่าชื่อของสวรรค์สี่ชั้นบนที่ลอยอยู่เหนือเขาพระสุเมรุ นั้น เมื่อผ่านการวิเคราะหฺ รูปศัพท์ใหม่ ก็คือ **หน้าที่ต่ออริยสัจทั้งสี่** นั่นเอง

๑) หน้าที่ต่อทุกข์ คือ **ปริญญา** ให้กำหนดรู้ แทนด้วยภูมิ **ยามา “รู้ (ทุกข์) แล้วไปจาก (ทุกข์)”**

๒) หน้าที่ต่อสมุทัย คือ **ปหานะ** ให้ละ แทนด้วยภูมิ **ตูลิตา “แยกจาก ตสะ (ความสะดุ้งหรือ ตัณหา) - ด้วย ตุสะ คือความสันโดษ”**

๓) หน้าที่ต่อนิโรธ คือ **สัจฉิกิริยา** ให้ทำให้ แจ่ม แทนด้วยภูมิ **นิมมานรดี “ยินดี (ใน นิพพาน) ที่นำออกจากมานะ”**

๔) หน้าที่ต่อมรรค คือ **ภาวนา** ให้เจริญ แทนด้วยภูมิ **ปรนิมมิตวสวัตตี “ยังอำนาจของ (จิต) ที่เลิศไม่มีประมาณ (คือ อริยมรรคจิต) ให้ เป็นไป (ยิ่งๆ ขึ้น)”**

ดังนั้นสวรรค์ชาวพุทธจึงเป็นสวรรค์แห่ง การทำ ไม่ใช่สวรรค์ที่คอยเสพเสวยผล มีหน้าที่ ที่ต้องทำต่อไปให้สุด ดังคำในพระบาฬีที่มีว่า **สคฺคโมกฺขมคฺค** คือทางไปสู่สวรรค์และวิโมกข์ (ความหลุดพ้นหรือพระนิพพาน) นั้นสามารถ ไปถึงด้วยทางคือสัมมามรรคเหมือนกันนั่น

แหละ เพียงแต่จะหยุดอยู่ที่สวรรค์หรือจะต่อ ไปนิพพานก็ขึ้นอยู่กับบารมีของแต่ละคนแล้ว ว่าเมื่อไรจะเต็มรอบ.

เป็นที่น่าสังเกตว่า ‘พระยามาร’ ก็เป็น เจ้าของสวรรค์ชั้นสูงที่สุดคือชั้นที่ ๖ ด้วย เหมือนกัน และก็มีแต่พระพุทธเจ้าและพระ อรหันต์เท่านั้นที่จะสามารถมองเห็นพระยา มารได้ ใครที่อยู่บนสวรรค์แต่ไม่รู้จักอริยสัจสี่ ก็คงต้องเป็นลูกน้องพระยามารกันไป ส่วน ผู้ที่ศึกษาอริยสัจสี่อาจจะพอเห็นเค้ามารพอ เป็นเงาๆ ได้บ้าง การโยงจากองค์เทพเข้าสู่องค์ ธรรมจึงเป็นความพยายามก้าวแรกที่จะเข้าใจ มาร มารนั้น โดย**ธรรมาธิษฐานก็คือ ความ รู้สึกถึงตัวถือตน หรือ ‘มานะ’** นี้เอง ที่จริง **หามิไม่มี** มีแต่ธรรมะล้วนๆ ที่เป็นไปตามเหตุ ปัจจัยสืบเนื่องเป็นไปตลอดมาและจะเป็นอย่าง นี้ตลอดไป เข้าใจจึงหลุดพ้น ไม่เข้าใจก็ติดสยบ อยู่ที่สวรรค์นั่นแหละ

ดังนั้นพวกเราได้ส่งเสด็จในหลวงไปสู่ สวรรค์แล้วก็ควรทำความเข้าใจสวรรค์แนว พุทธไว้บ้าง การร้องไห้เนื่องจากการสูญเสีย พ่อ เป็นความรักในตัวบุคคล เป็นน้ำตา ร้อน เป็นน้ำตาที่ยังมีมลทิน เกิดจากความเศร้าโศก เราร้อนด้วยไฟราคะ ไฟโทสะ และไฟโมหะ แต่ ถ้าร้องไห้เพราะความรักในธรรมะ เป็นน้ำตา เย็น ปราศจากมลทิน มีปีติ โสมนัส เพราะได้ สดับธรรม ได้หยั่งรู้ธรรม จัดเป็นยาใช้ชำระ ราคะ โทสะ และโมหะได้

เอาละ ได้ทราบความหมายใหม่ของแต่ ละชั้นสวรรค์แล้ว ทีนี้ขอตั้งวิเคราะหฺคำว่า สคฺค ใหม่ ว่า **สุขฺยจ ตํ อคฺคญฺจาติ สคฺคํ,**

สคฺคํ เอตถ อตฺถิติ สคฺโค

เป็นที่สิ้นตันทหา เป็นที่ปราศจากกำหนด เป็นที่ดับทุกข์ คือ พระนิพพาน)

โดยสรุป สุก ก็คือ อริยสัจ ที่ ๑ และ ๒ และ อคฺค ก็คือ อริยสัจ ที่ ๓ และ ๔ นั่นเอง

ดังนั้น สคฺค หรือ สวรรค์แบบพุทธ ต้องมี ทั้ง ‘ฐานที่ดี’ และ ‘อริยสัจทั้งสี่ข้อ’ เพราะ สุข โดยไม่รู้จักสัจจะก็คงสุขอยู่ได้ไม่นาน มีแต่สุขที่ประกอบด้วยสัจจะเท่านั้น จึงจะเป็นสุขที่ยั่งยืน เป็นสุขที่พ้นจากความทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง

‘สุ’ ‘ความสุข’ และ ‘อคฺค’ ‘ความเลิศ’ มีอยู่ในที่ใด ที่นั่นเรียกว่า สวรรค์’

มาดูความหมายใหม่ของสวรรค์กันอีกที โดยครั้งนี้จะขอ นำความหมายจากอัครคัมภีร์ปสาทสูตร (สูตรว่าด้วยความเลื่อมใสอันเลิศ) มาช่วย ในพระสูตรนี้ พระพุทธเจ้าตรัสไว้เองว่า อคฺค หรือ ธรรมที่เลิศนี้ คืออะไร ?

ยาวตา, ภิกฺขเว, ฆมฺมา สงฺขตา, อริโย อญฺเฐจฺจโก มคฺโค เตถฺ อคฺคฺมกฺขายติ ธรรมทั้งหลาย ที่เป็นสังขตะคือสิ่งปรุงแต่ง มีประมาณเท่าใด
ปราชญ์กล่าวอริยมรรคมีองค์ ๘ ว่าเป็นอคค คือเป็นเลิศแห่งธรรมทั้งปวงนั้น

ยาวตา, ภิกฺขเว, ฆมฺมา สงฺขตา วา อสงฺขตา วา, วิราโค เตถฺ อคฺคฺมกฺขายติ ธรรมทั้งหลาย ทั้งที่เป็นสังขตะทั้งที่เป็นอสังขตะ มีประมาณเท่าใด

ปราชญ์กล่าว วิราคธรรม ว่าเป็นอคค คือเป็นเลิศแห่งธรรมทั้งปวงนั้น

(วิราคะ คือ ธรรมเป็นที่ยังความเมาให้สร่าง เป็นที่รำงับเสียสิ้นซึ่งความกระหาย เป็นที่ถอนขึ้นหมดซึ่งอาลัย เป็นที่เข้าไปตัดเสียซึ่งวิญญู

พวกเราส่งเสด็จสู่สวรรค์แล้วก็ควรส่งใจกันให้ถึงอริยสัจด้วย จึงจะจบครบสมบูรณ์ตามแบบฉบับสวรรค์ของชาวพุทธ

จตุสจฺจปฎิวะชปริยณฺตํ อหุชตคฺเค ปาณูปเต
พฺพุทฺธํ ฆมฺมํ สงฺฆํ สรณํ คจฺจนามิ

ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า ว่าเป็นสรณะ ที่พึ่ง ที่ระลึก ตราบจนกว่าจะแหงตลอดด้วยอริยสัจสี่ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปตราบสิ้นลมปราณ

หนังสืออ้างอิงและที่ปรึกษา
พจนานุกรม มคธ - ไทย รวบรวมโดย พันตรี ป. หลงสมบุญ ศัพท์วิเคราะห์ พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี) ป.ธ.๙ ราชบัณฑิต
ชาติวัดสังคหปาฐนีสสยะ รจนาโดย พระวิสุทธาจารย์-มหาเถระ
พระอาจารย์ขอ ขวโน อลังการาภิวิงสะ ที่ปรึกษาในการวิเคราะห์ศัพท์

พระสมภารบารมีเป็นที่สุด

พระสมภารบารมีเป็นที่สุด
 ร่มเย็นทั้งปฐพีนาถวิมา
 น้ำพระทัยหาไหนไม่ปานเปรียบ
 มีแต่ดูชุกทุกวันมาเป็นอาถวิล

ว่าพระร่มโพธิ์ทองจะครองราชย์
 ไม่มีวันเปลี่ยนแปลงระแลไป

แต่แล้วความเจ็บปวดอันรวดร้าว
 วันคืนที่พระนฤบดี
 สิตาคล้ำคัลมิตดมแผ่นดิน
 พระมหากษัตริณาจารย์ใจ
 ส่งเสด็จสู่สวรรคตอันสุด
 เพื่อบ่มบุญให้เข้มเต็มระวาง

เช่นนี้หนอพอที่ใจจะได้ขึ้น
 คนไทยเรานี้มีบุญล้ำ
 วันข้างหน้ามีลูกจะบอกลูก
 เคยได้ชมพระบาทคู่อยู่แนบเนา

เป็นที่พึ่งของมนุษย์มาหนักหนา
 เจ็ดสิบปีพระผ่านฟ้าร่วมฟ้าดิน
 ทูกว่าเรียบราบสลายมลายสิ้น
 จนนึกจินตการแน้อยู่แก่ใจ

ปกขาดีให้สุขสันต์วันจันทร์สมัย
 เป็นอื่นใดเพราะเคยเห็นอยู่เช่นนี้

ก็ยากก้าวเข้ามาจนถึงที่
 เสด็จเสด็จสวรรคตล่วงครครไฉ
 มีแต่หยาดน้ำตารินละอื้นให้
 รอยพระบาทยาตราไปคือหนทาง
 อันพระโพธิสัตว์สถิตตามแบบอย่าง
 เป็นพุทธางกูรตรัสพระลัทธิธรรม

แผ่นดินไหนใครอื่นจะเกินกว่า
 พบทรงธรรมทรงครองผองพวกเรา
 เจ้าบุญปลุกพ่อโชคใหญ่ใครจะเท่า
 พระเป็นเจ้า "ภูมิพล" บลี้มัจจนตาย ๐๐๐

ปณฺณวโร
ธรรมปริทัศน์

ความรักของ ร.๙

ความรักคือความห่วงใยอาทร ความหวังดี ความปรารถนาให้คนรักมีความสุข ไม่มีทุกข์ภัย ความอยากเอาใจใส่ดูแล ความอยากช่วยเหลือเกื้อกูล ความยินดีในความสุขความสำเร็จของคนรัก ความเสียสละพร้อมให้แก่คนรัก การยอมเสียเปรียบ ถ้ารักตนเองมากไปจนเห็นแก่ตัว เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ไม่ยอมเสียสละแบ่งปันอะไรแก่ใครเลย เอาแต่ได้ ไม่คิดจะให้ หรือทำอะไรจะคิดถึงผลประโยชน์ผลตอบแทนของตนเอง เป็นสำคัญ ความรักตัวเองนี้เป็นความเห็นแก่ตัว เป็นความรักมิติต่ำสุด ติดลบ เรียกว่า **อัตตนิยม** ถ้าแบ่งปันความรักแก่ผู้อื่น หวังให้มาใช้ชีวิตร่วมกัน ช่วยเหลือกัน ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน นี้เป็นความรักมิติดีขึ้นมาขั้นหนึ่ง แต่ยังเห็นแก่แค่คน ๒ คน คือตนเองกับคนรัก ไม่ได้เห็นแก่คนอื่น ๆ โดยมีเรื่องเพศเป็นเครื่องผูกพันแลกเปลี่ยน

มีความหึงหวงเพื่อตนเองเท่านั้น เรียกว่า **กามนิยม** ถ้ามีลูกๆ แล้วเผื่อแผ่ความรักไปยังลูกๆ สายโลหิต อยู่กันเป็นครอบครัว ความรักก็ขยายตัวขึ้น ความเห็นแก่ตัวน้อยลง แต่จะเห็นแก่ครอบครัวตัวเอง มิติแห่งความรักก็เริ่มสูงขึ้นเป็นมิติที่ ๒ เรียกว่า **พันธุนิยม** ถ้าเผื่อแผ่ความรักความช่วยเหลือเกื้อกูลไปยังหมู่ วงศาอาณาญาติมากขึ้น ความเห็นแก่ตัวจะลดลงอีก เป็นความรักมิติที่ ๓ เรียกว่า **ญาตินิยม** เมื่อจิตสำนึกเห็นแก่ส่วนรวมมากขึ้น แบ่งปันความช่วยเหลือเกื้อกูลบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ตั้งแต่ระดับชุมชน หมู่บ้าน จนถึงภาคเรียกความรักนี้ว่า **สังคมนิยม** กระจายกว้างขวางไปจนทั่วประเทศชาติ ไม่เฉพาะจังหวัดตน ภาคตน เชื้อชาติเผ่าพันธุ์ตน พร้อมช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เพื่อนร่วมชาติ เมื่อเขาประสบทุกข์

หรือเหตุเภทภัย ยอมเสียสละอะไรๆ เพื่อชาติได้ เรียกว่า **ชาตินิยม** ถ้ารักคนทั้งโลก ไม่เกี่ยงชาติ ผิวพรรณ เผ่าพันธุ์ใดในหล้า พร้อมช่วยเหลือเมื่อชนชาติอื่นประสบทุกข์ภัยด้วยปัจจัยสี่หรือแรงกายแรงใจ หวังสันติสุขสันติภาพให้ชาวโลก เรียกว่า **สากลนิยม** ถ้าความรักยิ่งใหญ่กว่ามิติธรรมตาของคนทั่วไปในโลก กระจายสู่สรรพชีวิต ไม่แบ่งแยกมิตรศัตรู รักทุกสิ่งพร้อมแบกภาระทุกข์ของชาวโลกด้วยความกรุณาแม้ตนทุกข์ยากลำบากถึงขั้นพลีชีวิตเพื่อจรรโลงโลกให้ตั้งามรุ่งเรืองในธรรม เรียกว่า **เทวนิยม**

แต่ความรักที่พลิกมุมกลับ พยายามเลิกความรักความผูกพัน เลิกอุปาทานในสิ่งที่ตนรักที่ทำให้ตนมีสุขอันอิงอาภิมิสเป็นเหตุทุกข์ จนมีสภาวะเข้าใจความจริงจนหลุดพ้น ปลดปล่อยอุปาทานในความรักบางส่วนได้ เข้าถึงทุกขอรียสัจ จึงพ้นทุกข์ได้ระดับหนึ่ง เรียกว่า **สัจนิยม** ถ้าเข้าถึงความจริงขั้นสูงสุดจนหลุดพ้นหมดสิ้นความรักเกลี้ย เพราะประจักษ์ว่าความรักในกามหรือในภพคือความทุกข์ ก็พ้นทุกข์ได้สิ้นเชิง เรียกว่า **นิพพานนิยม**

สูงสุดคือ ความรักที่ยิ่งใหญ่ เป็นความรักของพระโพธิสัตว์หรือพระพุทธเจ้า คือ ไม่ใช่ความรักแบบโลกๆ ไม่มีความรักอิงอาภิมิส จนมองได้ว่าไม่มีความรัก แต่เป็นความรักที่เป็นมหากรุณา เป็นความรู้ หรือโพธิญาณ หรือสัพพัญญู เสียสละเพื่อมนุษย์และสัตว์โลกอย่างไม่มีขีดจำกัดตลอดถึงภพภูมิทั้งหลาย โอบอุ้มโลก เต็มกำลังด้วยอุตสาหะอย่างไม่มีความเห็นแก่ตัวเลย สิ่งใดดี มีประโยชน์ ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเวลา ก็จะทำให้ดีที่สุด โดยไม่ลำเอียงเข้าข้างบุคคลใดเลย แต่จะเข้าข้างธรรมคือ

ความถูกต้องดีงามเหนือสิ่งใด เรียกความรักมิตีสุดท้ายที่ ๑๐ นี้ว่า **พุทธภูมินิยม**

ในหลวง ร. ๙ ทรงงานอย่างหนัก สร้างผลงานที่เป็นประโยชน์แก่บุคคล ชุมชน ประเทศชาติ และชาวโลก รวมทั้งสัตว์และสิ่งแวดล่อมมายาวนานจนเป็นที่ประจักษ์ทั่วทั้งโลก ทั่วโลกต่างชมเชยยกย่องนับถือ ในคุณธรรมความเสียสละผลงานของพระองค์ท่าน จนได้รับถ้วยรางวัลหรือเหรียญระดับโลกหลายครั้ง จนเชื่อได้ว่าพระองค์ท่านคือพระโพธิสัตว์ ตามที่มีพระเกจิต่างๆ มากหลายท่านได้กล่าวไว้ เมื่อดูพระจริยวัตรของพระองค์ท่านตามหลักวิชาพุทธศาสนาแล้ว ก็เข้าได้กับ**พระโพธิสัตว์**จริง จึงนับได้ว่าพระองค์มีความรักขั้นสูงขั้นพุทธภูมินิยม

A bomb of love

นิยามคำว่า “รัก” ของ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์

ปลายทศวรรษ 1980 Lieserl Einstein ลูกสาวของ Albert Einstein ได้บริจาคจดหมายของพ่อให้แก่มหาวิทยาลัยฮิบรู หนึ่งในนั้นเป็นจดหมายถึงเธอ มีใจความว่า...

“ตอนที่พ่อนำเสนอทฤษฎีสัมพัทธภาพออกไป ไม่ค่อยมีใครเข้าใจพ่อหรอก สิ่งที่พ่อจะเปิดเผยในเวลานี้เพื่อสื่อถึงมนุษยชาติ ก็ปะทะกับความเข้าใจผิดและอคติในโลกด้วยเช่นกัน พ่อขอให้ลูกรักจากจดหมายเหล่านี้ไว้ให้นานตราบเท่าที่จำเป็น หลายๆ ปี หลายๆ สิบปี จนกว่าสังคมจะก้าวหน้าพอที่จะยอมรับสิ่งที่พ่อจะอธิบายต่อไปนี้

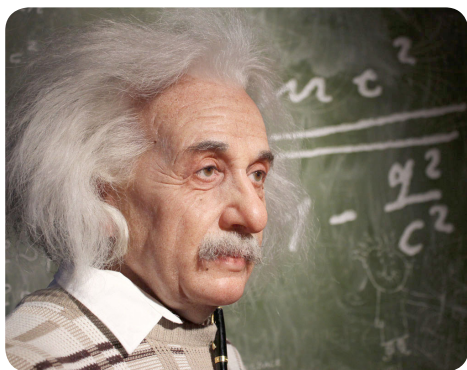
มีพลังที่มีอำนาจมหาศาลอย่างหนึ่งซึ่งจวบจนขณะนี้ วิทยาศาสตร์ยังไม่มีคำอธิบายอย่างเป็นทางการ เป็นพลังที่รวมและควบคุมพลังอื่นๆ ทั้งปวงเอาไว้ กระทั่งอยู่เบื้องหลัง

ปรากฏการณ์ใดๆ ที่ปฏิบัติการอยู่ในเอกภพ และเรายังไม่ได้ทำการระบุเสียด้วย พลังจักรวาลนี้คือ **ความรัก**

เมื่อนักวิทยาศาสตร์มองหาทฤษฎีรวมของจักรวาล เขาลืมพลังที่มองไม่เห็นซึ่งมีอำนาจสูงสุดนี้ไปเสีย ความรักคือแสงซึ่งให้ความสว่างแก่ผู้ให้และผู้รับ ความรักคือแรงโน้มถ่วง เพราะมันดึงดูดคนบางคนเข้าหาคนอื่น ความรักคืออำนาจ เพราะมันทวีคูณสิ่งที่ดีที่สุดที่เรามีและช่วยให้มนุษยชาติไม่ดับสูญไปในความเห็นแก่ตัวอย่างมีดบอดของตนเอง ความรักคลี่คลายเผยตัวออกมา เรามีชีวิตอยู่และตายเพื่อความรัก ความรักคือพระเจ้าและพระเจ้าคือความรัก

พลังนี้อธิบายทุกสิ่งทุกอย่างและให้ความหมายแก่ชีวิต นี่คือตัวแปรที่เรามองข้ามมาเนิ่นนานจนเกินไป ที่เรากลัวความรัก อาจเป็นเพราะมันเป็นพลังงานเพียงอย่างเดียวในจักรวาลที่มนุษย์ยังไม่รู้จักวิธีการขับเคลื่อนได้ตามใจปรารถนา

เพื่อให้มองเห็นภาพความรักได้ พ่อจึงขอแทนค่าสมการที่ขึ้นชื่อที่สุดของพ่ออย่างง่าย ๆ แทนที่จะเป็น E (พลังงาน) = mc^2 (มวล x ความเร็วแสง²) ถ้าเรายอมรับว่าพลังงานที่จะเหยี่ยวาโลกได้สามารถได้มาโดยผ่านความรัก คุณด้วย ความเร็วแสงยกกำลัง ๒ เราก็จะได้

ข้อสรุปว่า ความรักเป็นพลังที่ทรงอำนาจที่สุดที่มีอยู่ เพราะมันไม่มีขีดจำกัด

หลังจากที่มนุษยชาติประสบความสำเร็จในการใช้และควบคุมพลังงานอื่นๆ ในจักรวาลที่ซัดขวางเราแล้ว จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่เราจะหล่อเลี้ยงตัวเองด้วยพลังงานอีกประเภทหนึ่ง หากเราต้องการให้ species ของเราอยู่รอด หากเราต้องการค้นหาความหมายของชีวิต หากเราต้องการช่วยโลกและสิ่งมีชีวิตที่มี sense รับรู้ซึ่งอาศัยอยู่ในโลกแล้วละก็ ความรักคือคำตอบเดียวที่มี

เราอาจจะยังไม่พร้อมที่จะผลิระเบิดรัก ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่มีแสนยานุภาพพอที่จะทำลายความเกลียดชัง ความเห็นแก่ตัว และความโลภ ซึ่งย่ำยีโลกได้อย่างราบคาบ แต่ทุกคนก็มีเครื่องกำเนิดความรักเล็กๆ อันทรงพลังอยู่ในตัว ซึ่งรอคอยการปลดปล่อยพลังงานออกมา

เมื่อเราเรียนรู้ที่จะให้และรับพลังงานจักรวาลนี้ เราก็จะพิสูจน์ได้ว่า ความรักพิชิตทุกสิ่งทุกอย่าง สามารถก้าวข้ามทุกอย่างไม่ว่าสิ่งใด ทั้งนี้เพราะความรักคือแก่นแท้แห่งชีวิต

พ่อเสียใจที่ไม่สามารถถ่ายทอดสิ่งที่อยู่ในหัวใจของพ่อ ซึ่งเด่นเพื่อลูกอยู่เจี๊ยบๆ มาตลอดชีวิต ออกมาได้ บางทีอาจจะสายเกินกว่าจะขอโทษ แต่โดยที่เวลาเป็นสิ่งสัมพัทธ์ พ่อจึงต้องบอกลูกว่าพ่อรักลูก และเพราะลูก พ่อจึงบรรลุคำตอบขั้นสุดท้ายนี้ได้ ! ”

พ่อของลูก / Albert Einstein...

(Credit : Rafael Téllez-Girón)

ระเบิดแห่งความรักจากพ่อ

เราจะเห็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งหลังในหลวง ร. ๙ เสด็จสวรรคต คือทั่วโลกต่างเสียใจและมาแสดงความเคารพพระบรมศพ

ทั้งซาบซึ่งยกย่องเชิดชูให้เกียรติอย่างจริงจัง ในความดีงามเสียสละสร้างสรรค์ประโยชน์ แก่มวลมนุษยชาติในพระราชจริยวัตรตลอด พระชนม์ชีพของพระองค์ ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจของคนไทยจำนวนมากที่จะทำความดี เสียสละเพื่อส่วนรวม เพื่อในหลวง เพราะความรักความอาลัยความซาบซึ่งประทับใจใน พระองค์ท่าน จนเกิดความรักความสามัคคีใน คนไทยหลายหมู่เหล่า เกิดจิตอาสาเสียสละ มากมายที่ห้องสนามหลวงและบริเวณใกล้เคียง รอบพระราชวังอันเป็นที่ตั้งพระบรมศพ ทุกคนมาด้วยความคิดจะให้ ทำความดีคนละ เล็กคนละน้อย แต่จำนวนคนที่ทำมากและต่อ เนื่องยาวนานหลายเดือน จนเกิดคลื่นความ รักสันสະเทือนกระจายไปทั่วไทยทั่วโลกเป็นที่ ประจักษ์ เกิดโครงการจิตอาสาเพื่อความดี มากมายถวายเป็นความรักในหลวง คนเมื่อ จิตใจเดียวกันก็มีความรักความสามัคคีเป็นอัน

หนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งปกติจะเห็นแค่ช่วงสั้นๆ ในวันพ่อ ๕ ธ.ค. นับเป็นปรากฏการณ์ที่หาได้ ยากในโลกปัจจุบัน นี่จะไม่เรียกว่าระเบิดแห่ง ความรักตามที่ไอศไตน์กล่าวได้ไง และจะเป็น ตัวอย่างที่ดีแก่ผู้นำ และชาวโลกทั้งมวลต่อไป

(Credit : “ความรักลืมนิติ, ระเบิดความรักจากพ่อ” สมณะโพธิรักษ์ ธรรมทัศน์สมาคม บุญนิยมทีวี)

วิวัฒนาการของความรัก

ความรัก มีหลากหลาย
รักตน ด้วยอัตตา
รักญาติ หมู่เพื่อนฝูง
รักชาติ มวลชนชั้น
พระเจ้า รักทุกข์แทน
รักอริย สัจสูงค่า
รักเลิศ ประเสริฐสุด
พุทธ ภูมินิยม

ใช้แต่ข่าย หญิงรักหนา
รักมารดา พ่อลูกกัน
สังคมช่อง เกี้ยวตัวฉัน
ใจแบ่งปัน ทั่วโลกา
พลีชีพแผ่นดิน สิ้นทรมา
อรหันต์พา สิ้นทุกข์ตรม
องค์พระพุทฺธ เหนืออินทร์พรหม
อุดมม- หากกรุณา ๐๓๓

พระธรรมเทศนา “สมเด็จพระสังฆราช” ๑

พระธรรมเทศนาพระอริยวงศาตถญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ในวันที่ ๒๖ ต.ค. ๒๕๖๐ ณ พระที่นั่งทรงธรรม มณฑลพิธีท้องสนามหลวง มีใจความว่า

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร แม้เสด็จสวรรคตล่วงลับไปกว่า ๑ ปีแล้ว ก็เหมือนยังทรงสำแดง

พระองค์ให้ปรากฏแก่ผู้รำลึกถึง ในเวลาคำนึงถึงพระราชคุณูปการ จะรู้สึกเหมือนได้รับพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์โดยตรง เฉากเช่นบัณฑิตผู้ทรงความปรีชา ย่อมปรารถนากความอย่างเดียวกัน คือสรรเสริญพระบรมศาสดา แม้พระองค์เสด็จปรินิพพานนานมาแล้ว ก็คงปรากฏอยู่โดยความเป็นอติदारมณฺ์ คือคำนึงเห็นแม้ล่วงไปแล้วยังอยู่ด้วยพระคุณทั้งหลาย อันจะพึงรู้สึกได้ด้วยใจ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงถนอมอุปการะพระราชโอรส พระราชธิดา พระราชนัดดา และพระราชปนัดดา ตามหน้าที่แห่งสมเด็จพระราชบุพการีตลอดมา พระทนายาทที่ทรงพระเจริญแล้ว พอจะทรงพระอุเบกขาได้ ก็ยังมีพระราชหฤทัยจดจ่อด้วยพระเมตตากรุณา สมด้วยพระพุทธภาษิตว่า **พฺรหฺมาติ มาตาปิตรี**

มารดาบิดาชื่อว่าเป็นพรหมของบุตร ก็พรหมมีเมตตากรุณาเป็นธรรมชาติเครื่องอยู่ฉันใดพระองค์ย่อมทรงพระเมตตาปรารณาสุขและทรงพระกรุณาวิตถวิจารณ์จากเรื่องทุกข์ของพระทายาทฉันนั้น แต่พรหมวิหารธรรมของพระองค์หาได้แผ่แผ่จำกัดเฉพาะแก่เฉพาะประยูรญาติเท่านั้น แม้พระบรมวงศานุวงศ์ก็ยังไม่แผ่แผ่ไปด้วย และแผ่แผ่ตลอดโดยตรงถึงอาณาประชาราษฎร์ทุกหมู่เหล่าทุกเชื้อชาติศาสนาทุกเพศและทุกวัย ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ บรรดาที่ควรจะทรงสงเคราะห์ได้ด้วยสถานใดๆ ก็ทรงสงเคราะห์ด้วยสถานนั้นๆ กล่าวอย่างสั้นคือ ทรงดำรงพระชนม์ชีพเพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวไทยและชาวโลก ต้องตามพระปฐมพระบรมราชโองการทุกประการ

หากทรงทราบด้วยพระญาณวิถึ เมื่อสมเด็จพระมโหฬารราชสมภารเจ้าได้ทรงรับสิริราชสมบัติจะทรงคุ้มครองประชาชนโดยธรรม และหากทรงทราบโดยพระญาณวิถึว่าประชาชนที่พระองค์ทรงห่วงนั้น จะสามารถ

น้อมนำพระปัญญาญาณไปบันดาลชีวิตของตนให้อยู่ดีมีสุข พึ่งพาตนเองได้ เป็นพลเมืองดี มีสติปัญญาและคุณธรรมพร้อมยังคงความผาสุกร่มเย็นอย่างยั่งยืน ย่อมทรงอิมพระราชหฤทัย ดุจดั่งพระบรมศาสดา ทรงกระทำพุทธกิจแก่พระสาวก ทรงอิมพระพุททกมลแล้วแปลงพระวาจาว่า กิจใดศาสดาผู้กรุณาแสวงหาประโยชน์พึงทำแก่สาวกทั้งหลาย กิจนั้นเราได้ทำแล้วแก่พวกท่านทุกประการดังนี้

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อจะเสด็จดับขันธปรินิพพานได้ประทานพระปัจฉิมโอวาทว่า "หนุททานิ ภิกขเว อามันตยา มิ วายธมมา สงฺขารา อปฺปมาเทน สมปาเทถ" ความว่า ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราเตือนท่านทั้งหลาย สังขารมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลาย จงทำประโยชน์ต่อตนและผู้อื่นให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาท

สังขารหรือสภาพแห่งร่างกายและจิตใจอันถูกปรุงแต่งขึ้น เปรียบเหมือนบ้านเรือน เป็น "อภัยภคธรรม" ไม่จัดเป็นบุญเป็นบาป อย่างดีเพียงที่ปรากฏและเห็นอยู่ภายนอก เป็นของสวยของงามแตกต่างกันบ้างก็เท่านั้น ความสำคัญอยู่ที่ผู้อยู่ในบ้านเรือนนั้นต่างหากว่าเป็นใคร ถ้าเป็นผู้ประเสริฐ บ้านนั้นก็จะเป็นบ้านของผู้ประเสริฐ เช่น ถ้าเป็นที่ประทับของพระมหา-

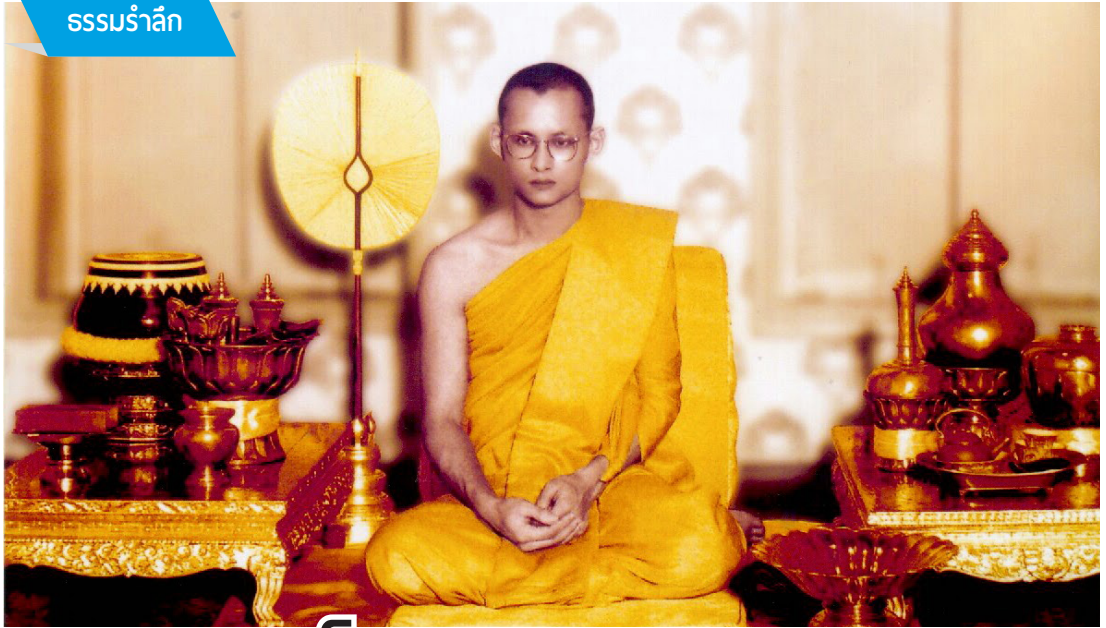
กษัตริย์ผู้ทรงทศพิศราชธรรม สถานที่นั้นก็เป็นที่
พระราชวังอันพิงเศราพ ในทางตรงกันข้ามถ้า
เป็นที่อยู่ของโจรผู้ร้าย สถานที่นั้นก็เป็นที่น่า
รังเกียจไม่น่าเข้าใกล้ สังขารหรือสรีระก็เช่น
เดียวกัน นอกจากธรรมะ ไม่มีอะไรที่จะแบ่ง
สรีระให้ดีขึ้นสูงต่ำได้ แม้ยังยึดมั่นในตัวเราของ
เราอยู่ที่พึงทำตัวเราหรือผู้ครองนั้นให้เป็นผู้มี
ธรรมะ อบรมคุณธรรมให้สมบูรณ์ รู้จักเกื้อกูล
ผู้อื่น ทำชีวิตให้มีสาระ ไม่เสียเปล่า เพื่อให้
สมควรแก่การครองอัตภาพที่มีแต่ความเสื่อม
สลายแตกดับไปทั้งสิ้นตามธรรมดาของสังขาร
ที่จะพึงสามารถเอาสาระประโยชน์จากธรรมดา
มาเป็นของหลีกพ้นจากทุกข์ได้ แล้วธรรมะใด
เล่าจะเป็นของที่จำเป็นไปช่วยให้พ้นจากทุกข์ได้

ธรรมะที่จะทำให้พ้นจากทุกข์ได้คือ
สติปัญญา โดย "สติ" คือ ความระลึกได้ที่จะ
เป็นเครื่องช่วยอุปการะให้มีปัญญา หากบุคคล
ขาดสติปัญญาเสียแล้ว สังขารย่อมปรุงแต่งจิต
ให้เป็นจิตแห่งความโลภ จิตแห่งความโกรธ
และจิตแห่งความหลง อันเป็นมูลเหตุในการ
พูดและกระทำความชั่วทุกชนิดในทันที สติ
ย่อมเกิดร่วมกับจิตที่ติงามทุกประเภท สติจึง
มีหลายระดับชั้น ทั้งที่เป็นไปในการให้ทาน ใน
การรักษาศีล และในการอบรมความสงบของ
จิต กระทั่งก้าวไปสู่มหาสติในการอบรมเจริญ
ปัญญาให้เข้าใจถูก เห็นถูกในลักษณะของรูป

ธรรมและนามธรรมอันเป็นสภาพทุกข์ที่กำลัง
ปรากฏ ซึ่งล้วนเกิดเพราะเหตุปัจจัยและดับไป
ไม่เที่ยงไม่ยั่งยืน พลันประจักษ์ความว่างจากตัว
ตน สัตว์ บุคคล เรา เขา ได้อย่างเป็นธรรมชาติ
ในทุกขณะ ปัญญาจะเกิดขึ้นได้ก็จำเป็นต้อง
มีสติเกิดด้วยทุกครั้ง ดังนั้น การรู้แจ้งอริยสัจ
ธรรมดับกิเลสตามลำดับขั้น ต้องเป็นเรื่องของ
สติและปัญญาเท่านั้นที่จะเป็นไปเพื่อการรู้
ระลึกสภาพธรรมตามความเป็นจริง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล
อดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระสติระลึก
จึงทรงดำรงพระชนม์ชีพอย่างสง่าทั้งทางโลก
และทางธรรมด้วยปัญญา สรุปรประมวลได้ว่า
พระองค์ทรงถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทใน
ชีวิต พระบุญญาธิการจึงไพบูรณ์ ควรที่เราทั้ง
หลายผู้ยังอยู่เบื้องหลังจะเร่งทำประโยชน์ตน
และประโยชน์ส่วนรวมตามรอยพระยุคลบาท
ให้บริบูรณ์ด้วยความไม่ประมาท เพื่อพระผู้
เสด็จจากไปจักได้ทรงอิมพระราชหฤทัยว่า
"กะตัง กระระณียัง" กิจอันต้องกระทำ ได้
กระทำเสร็จแล้ว และยอมทรงบันเทิงทิพยา
รมณ์อย่างไม่ต้องสงสัย สมดั่งนัยพระพุท
ธาชิตที่ว่า บุคคลผู้มีบุญอันได้ทำไว้แล้วยอม
ยินดีในโลกนี้ ละโลกนี้ไปแล้ว ก็ยอมยินดี คือ
ยอมยินดีในโลกทั้งสอง ย่อมยินดีว่า บุญเราได้
ทำไว้แล้ว ครั้นไปสู่สุคติแล้วก็ยอมยินดีกว่านี้อีก
ด้วยประการฉะนี้

พระบรมราชาวาทเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลมหาราช

ในโอกาสนี้ขออัญเชิญพระบรมราชาวาทเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพื่อให้คนไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชนและมีความจงรักภักดีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้น้อมเกล้าฯ ไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเจริญอย่างยั่งยืนมั่นคงแก่ตัวเองและประเทศชาติ

คุณค่าของพระพุทธศาสนา

“พระพุทธศาสนามีธรรมะอยู่มากมายหลายชั้นอันพอเหมาะพอดีกับอัธยาศัยจิตใจของบุคคลประเภทต่างๆ สำหรับเลือกเฟ้นมาแนะนำสั่งสอนขัดเกลาความประพฤติปฏิบัติของบุคคลให้ดีขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยหลักใหญ่แล้ว คือ สอนให้เป็นคนดี ให้ประพฤติประโยชน์ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้ลำบากเสียหาย สอนให้รู้จักตนเอง รู้จักฐานะของตน พร้อมทั้งรู้จักหน้าที่ที่จะต้องประพฤติปฏิบัติในฐานะนั้นๆ ซึ่งเมื่อ

ปฏิบัติโดยถูกต้องครบถ้วนแล้วย่อมจะนำความสุขนำความเจริญสวัสดิมาให้ได้ทั่วถึงกันหมดหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง ก็คือนำความสุข ความร่มเย็น และความวัฒนาถาวรให้เกิดแก่สังคมมนุษย์

หน้าที่ของท่านทั้งหลายอยู่ที่จะต้องพยายามศึกษาพิจารณาธรรมะแต่ละข้อแต่ละหมวดหมู่ ด้วยความละเอียดรอบคอบ ด้วยความเที่ยงตรงเป็นกลาง ให้เกิดความกระจ่างแจ้งลึกซึ้งถึงเหตุถึงผลถึงวัตถุประสงค์ แล้วนำไปปฏิบัติเผยแพร่ให้พอเหมาะพอดีโดยอุบายที่ฉลาดแยบคาย ธรรมะในพระพุทธศาสนาจะสามารถคุ้มครองรักษา และอุ้มชู ประคับประคองสังคมให้ผาสุกร่มเย็นได้สมดังที่ต้องการ”

(พระบรมราชาวาท พระราชทานแก่ที่ประชุมยุวพุทธิกสมาคมทั่วประเทศ ครั้งที่ ๑๖ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๒๔)

ศึกษาให้ถูกต้อง

“ทุกคนที่ถือตัวว่าเป็นพุทธศาสนิกชนจะต้องศึกษาพระพุทธานุสตามภูมิปัญญาความสามารถ และโอกาสของตนๆ ที่มีอยู่เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง กระจ่างชัดขึ้นในหลักธรรม

เมื่อศึกษาเข้าใจแล้ว เป็นประโยชน์แล้วก็น้อมนำมาปฏิบัติทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวัน และการงานของตน เพื่อให้เกิดความสุข ความสงบร่มเย็น และความเจริญงอกงามในชีวิตเพิ่มพูนขึ้นเป็นลำดับ ตามขีดความสามารถปฏิบัติของแต่ละคน

ถ้าชาวพุทธรู้ธรรมะ ปฏิบัติธรรมกันอย่างถูกต้องทั่วถึงกันมากขึ้น ปฏิบัติการบ่อนเบียนพระศาสนาให้เศร้าหมองก็จะลดน้อยลง”

(พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่การสัมมนาของสภายุวพุทธิกสมาคมแห่งชาติฯ ในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๒๕)

สังคมอย่าเห็นผิด

“ความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่น่าวิตกคือ ทุกวันนี้ความคิดอ่านและความประพฤติหลาย ๆ อย่าง ซึ่งแต่ก่อนถือว่าเป็นความชั่วความผิด ได้กลายเป็นสิ่งที่คนในสังคมยอมรับแล้วพากันประพฤติปฏิบัติโดยไม่รู้สึกละสังเกตุจนทำให้เกิดปัญหา และทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีดมนลงไป

ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นหน้าที่ของชาวพุทธจะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง แต่ละท่านแต่ละฝ่ายต้องยึดหลักการให้มั่นคงที่จะไม่ทำอะไรๆ ที่ชั่วที่เสื่อม ต้องกล้าและบากบั่นที่จะทำแต่สิ่งที่เป็นความดี เป็นความถูกต้อง และเป็นธรรม เพื่อให้ผลความประพฤติปฏิบัติ

ชอบบังเกิดเพิ่มพูนขึ้น และคำจูนส่วนรวมไว้มิให้เสื่อมทรุดลง หากให้กลับฟื้นคืนดีขึ้นได้เป็นลำดับ ”

(พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่ที่ประชุมสมาคมพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักร ครั้งที่ ๓๖ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๒)

ศึกษาพุทธธรรมให้ถ้วนทั่ว

“พระพุทธานุสนั้น ถ้าหมายถึง คำสั่งสอนที่เที่ยงตรงตามพระพุทโธวาทแล้ว ย่อมมีความแน่นอนมั่นคงอยู่ในตัว ขอเพียงชาวพุทธไม่บ่อนเบียนทำลาย ให้แปรผัน ผิดเพี้ยน และร่วมกันรักษาความบริสุทธิ์ไว้ให้ได้ พระพุทธานุสนั้นก็จะยั่งยืนอยู่ได้ตลอดกาล...

พระธรรมนั้นถือว่าเป็นอภิลักขิต ถูกต้องเที่ยงแท้และเหมาะที่จะน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติเสมอ ไม่ว่าในกาลไหนๆ จึงย่อมเป็นแม่บทของการพัฒนาแบบยั่งยืนได้แน่นอนปราศจากข้อกังขา

ข้อสำคัญนั้น ชาวพุทธเองจะต้องชวนชวนศึกษาพุทธธรรมให้ทราบชัดโดยทั่วถึง และน้อมนำมาปฏิบัติกันอย่างจริงจัง ให้ประจักษ์ผล พระพุทธานุสนั้นจึงจะอำนวยประโยชน์แก่การพัฒนา สมตามที่ปรารภมานั้นได้”

(พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่ที่ประชุมสมาคมพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักรครั้งที่ ๓๘ วันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๓๖)

[พระภิกษุพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประทับหน้าใบเสมาพระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร]

ชาวพุทธที่แท้

“ชาวพุทธที่แท้เป็นผู้คิดชอบ ปฏิบัติชอบ เป็นอยู่อย่างปกติ อยู่ ณ ที่ใดก็ทำให้ที่นั่นสงบร่มเย็น มีแต่ความปรองดองและสร้างสรรค์ จึงเป็นที่เชิดชอย่างยิ่งที่ประเทศไทยของเรามีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ทำให้คนไทยทุกเชื้อชาติศาสนาอยู่ร่วมกันด้วยความสุข มีความรักความปรารถนาดีต่อกัน มีการสงเคราะห์อ่อนน้อมซึ่งกัน และมีความสมัครสมานสามัคคีกันเป็นอย่างดี

การที่ยุวพุทธิกสมาคมได้ตั้งใจพยายามในอันที่จะปลุกจิตสำนึกของชาวพุทธให้หนักแน่นมั่นคงในพระศาสนายิ่งขึ้น จึงเป็นสิ่งที่ดีมีคุณประโยชน์ ทั้งแก่การจรรโลงพระพุทธศาสนา และแก่ส่วนรวมคือประเทศชาติอันเป็นที่เกิดที่อาศัย”

(พระบรมราชาวาท พระราชทานแก่ : ประชุมยุวพุทธิกสมาคมทั่วประเทศ ครั้งที่ ๑๙ วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๓๗)

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

“พระพุทธศาสนานั้น ถ้าหมายถึงคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแท้ๆ แล้วก็หาภัยอันตรายมิได้ ไม่มีผู้ใดหรือเหตุใดจะเบียนบ่อนทำลายได้เลย เพราะคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาเป็นธรรมะ คือหลักความจริงที่คงเจริญอยู่ตลอดกาล ทุกเมื่อ ไม่แปรผัน

ดังนั้น การป้องกันภัยให้แก่พระพุทธศาสนาที่ดี การทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาก็ดี พุทธให้ตรงจึงน่าจะหมายถึงการป้องกันภัยให้แก่พุทธบริษัท และการทำนุบำรุงพุทธบริษัทยิ่งกว่าอื่น “ทุกคนที่ถือตัวว่าเป็นพุทธศาสนิกชนจะต้องศึกษาพระพุทธศาสนา ตามภูมิปัญญาความสามารถ และโอกาสของตนๆ ที่มีอยู่ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง กระจ่างชัดขึ้นในหลักธรรม

เมื่อศึกษาเข้าใจแล้ว เห็นประโยชน์แล้วก็น้อมนำมาปฏิบัติทั้งในชีวิตประจำวัน และการทำงานของตน เพื่อให้เกิดความสุข ความสงบ ร่มเย็น และความเจริญงอกงามเพิ่มพูนในชีวิตขึ้นเป็นลำดับ ตามขีดความประพฤติของแต่ละคน

ถ้าชาวพุทธรู้ธรรมะ ปฏิบัติธรรมะกันอย่างถูกต้องทั่วถึงกันมากขึ้น ปฏิบัติการบ่อนเบียนพระศาสนาให้เศร้าหมองก็ลดน้อยลง เพราะทุกวันนี้ ที่เกิดความเสื่อมก็มีใช้ผู้ใดใครอื่นทำให้เป็นเรื่องที่ชาวพุทธผู้ไม่รู้ไม่เข้าใจ และไม่ปฏิบัติตามธรรมะทำขึ้นทั้งนั้น”

(พระบรมราชาวาท พระราชทานแก่ : การสัมมนาของสภายุวพุทธิกสมาคมแห่งชาติ ในโอกาส สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๒๕)

ตามรอยพ่อ

เรื่องเล่าจาก “ผู้ถวายนงาน”

ก้องเกียรติ นพแก้ว

ชีวิตของเราต้องก้าวดำเนินไป ทุกคนอาจเคยได้ยินคำนี้และบางคนใช้ความหมายของมัน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต แต่มาตั้งแต่วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙ ช่วงเวลาหนึ่งปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน เป็นช่วงเวลาที่ยึดมั่นหัวใจคนไทยเสียเหลือเกิน เพราะทุกคนไม่มีทางลี้มว่า ช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาแห่งการสูญเสีย เป็นช่วงเวลาแห่งการไว้ทุกข์ให้แก่บุคคลอันเป็นที่รักของเรา มองไปทางไหนก็มีแต่ผู้คนแต่งกายในชุดสีดำ ซึ่งก็ไม่เว้นารัณมย์นัก แต่ก็ต้องยอมรับว่านี่คือ “ความจริง” ความจริงในสิ่งที่ทุกคนต้องเจอ ความจริงในสิ่งที่ทุกคนไม่อาจหลุดพ้นไปได้ แม้จะเป็นมหาศาศดาเอก

ของโลก หรือมหาจักรพรรดิอันยิ่งใหญ่สักเพียงใดก็ตาม ถ้าจะกล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ก็คงมีเรื่องกล่าวได้มากมาย เพราะไม่มีที่ไหนที่พระองค์ไม่ได้ประทับฝ่าพระบาท ไม่มีสถานที่กัณดารที่ไหนที่ไม่มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับการเสด็จของพระองค์ จึงขอหยิบยกพระราชกรณียกิจของพระองค์มาสัก ๑ อย่าง ที่ถูกเรียกว่าเป็นโครงการชัยพัฒนาอย่างแท้จริง

เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๔ นายสวัสดิ์ วัฒนายากร องคมนตรีและอดีตอธิบดีกรมชลประทาน ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับ โครงการอุโมงค์ผันน้ำ

“ถ้าพะยังภูมิพัฒน์” อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีใจความว่า เมื่อราวเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๓๕ ครั้งนั้นพระองค์ได้เสด็จไปเยี่ยมราษฎรที่อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จติดตามไปด้วย เมื่อถึงที่หมาย เฮลิคอปเตอร์ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ ประทับลงจอดก่อนและพระองค์ก็เสด็จต่อไปในเมืองเพื่อเยี่ยมราษฎร แต่เฮลิคอปเตอร์ที่พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงประทับยังคงบินอยู่บนท้องฟ้า อีกสักพักใหญ่ๆ จึงลงจอด เจ้าหน้าที่ที่ต่างสงสัยและคุยกันว่า พระองค์ต้องทรงสำรวจอะไรสักอย่าง อยู่แน่นอน ซึ่งก็เป็นเช่นนั้นจริงๆ ระหว่างที่อยู่บนท้องฟ้า พระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นหน้าผาแห่งหนึ่ง ลึกประมาณ ๑๐ - ๑๕ เมตร พระองค์ทรงชี้จุดที่พบหน้าผานั้นในแผนที่ให้เจ้าหน้าที่ดู และตรัสว่า “พื้นที่หน้าผาตรงนี้น่าจะใช้ประโยชน์เป็นอ่างเก็บน้ำได้โดยไม่ต้องซื้อที่ดินเพิ่ม เมื่อเสร็จกิจในเมืองแล้วต้องการไปสำรวจพื้นที่ในส่วนนี้”

เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ฟังรับสั่งเช่นนี้ก็เกิดความกังวลใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะพื้นที่ตรงนั้นยังไม่เคยมีใครไปมาก่อน เกรงว่าจะนำทางพระองค์ไปไม่ถูก เมื่อเสร็จพระราชกรณียกิจในเมือง

ช่วงเวลาเย็นก็ออกเดินทางพร้อมกับเจ้าหน้าที่ด้วยรถยนต์ ๒ คัน คันแรกมีเจ้าหน้าที่ขับนำทางและคันที่สอง พระองค์ทรงขับรถเองตามมาทางที่ขับไปนั้นมีเส้นทางลูกรังตะปุ่มตะป่ำ สองข้างทางมีตสนิท ถ้าดับไฟหน้ารถก็มองไม่เห็นอะไรเลย

เมื่อเดินทางมาได้สักพักก็มาถึงทางแยกเจ้าหน้าที่ต่างสับสนว่าต้องเลี้ยวไปทางใด จึงตัดสินใจถามชาวบ้าน ชาวบ้านตอบว่าให้เลี้ยวซ้าย เจ้าหน้าที่ก็เลี้ยวซ้ายไปตามที่ชาวบ้านบอก แต่พอขับมาได้สักระยะก็เป็นทางตัน พระองค์เสด็จลงมาจากรถและตรัสกับเจ้าหน้าที่ว่า “ท่านพาฉันมาเที่ยว Disco หรือ” ท่านเปรียบการขับรถบนถนนลูกรังเหมือนการเต้น Disco ที่ผู้คนเต้นกันสุดเหวี่ยงจนหัวโยกหัวโคลน เมื่อเป็นทางตันขับรถไปไม่ได้ พระองค์ก็ไม่ทรงล้มเลิกความตั้งใจ ก็ตัดสินใจพระทัยว่าจะไปต่อด้วยการเดิน แม้สองข้างทางจะมีตสนิท ทางก็มีแต่หินและรกชันก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อพระองค์เลย เดินต่อไปอีกสักระยะก็พบกับรั้วลวดหนามที่ชาวบ้านกั้นไว้เพื่อป้องกันสัตว์ป่ามาทำลายพืชผักที่ปลูกเอาไว้ เจ้าหน้าที่เห็นเช่นนั้นก็จะเข้าไปตัดรั้วลวดหนามเพื่อให้พระองค์เสด็จได้โดยง่าย แต่พระองค์ทรงห้ามไว้ และตรัสว่า “อย่าไปตัดของเขา เรามุดไปได้” จากนั้น พระองค์ทรงมุดรั้วลวดหนามนั้นโดยมีเจ้าหน้าที่ช่วยถ่างให้เมื่อผ่านรั้วลวดหนามครบทุกคน ก่อนออกเดินทางต่อ พระองค์ยังทรงมีรับสั่งอีกว่า “ซ่อมรั้วให้เขาด้วยนะ” ท่านเป็นห่วงชาวบ้านเหล่านั้นว่ามีรายได้น้อยอยู่แล้ว ยังต้องมาซ่อมรั้วนั้นอีกโดยที่สาเหตุมาจากการเสด็จของพระองค์ จึงมีรับสั่งเช่นนั้น และเดินทางต่อ

เวลาผ่านไปชั่วคราวก็ถึงจุดหมาย พระองค์ทรงวางแผนที่และใช้ไฟฉายส่องลงดู และรับสั่งความตั้งใจของพระองค์ ให้สร้างอ่างเก็บน้ำตรงนั้น และทำท่อส่งน้ำผ่านภูเขามาให้ราษฎรได้ใช้ทำการเกษตร เวลาผ่านไป ๕ ปี อ่างเก็บน้ำที่นั่นสร้างเสร็จ พระองค์ได้กลับมาสำรวจพื้นที่ตรงนี้อีกครั้ง ถนนลูกรังที่ทรงเรียกว่า ถนนดิสโก้ ได้รับการพัฒนาดีขึ้นมาก หากแต่ผู้คนที่นี่ก็ยังเรียกกันว่า “ถนนดิสโก้” อยู่นั่นเอง พื้นที่การเกษตรของชาวบ้านเขียวขจีไปด้วยรวงข้าวเต็มเม็ด ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็นหลายเท่าตัว ชาวนาที่เคยพลัดถิ่นไปทำงานยังเมืองหลวงวันนี้กลับมามีงานที่บ้านเกิดเพราะมีน้ำเพียงพอ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และนี่เองเป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาที่แท้จริง เหมือนดังที่มีพระราชดำรัสไว้ว่า

“ถ้าพะยัง เป็นโครงการที่เป็นช่วยพัฒนาจริงๆ เพราะเริ่มทำตั้งแต่ไม่มีน้ำ ต้องใช้น้ำค้างทำการเกษตร ไม่ได้ผลผลิตเลย ข้าวเปลือกที่ชาวบ้านเก็บมาตากไม่มีเม็ดข้าวเลย ก็เริ่มพัฒนา ถ้าพะยังให้มีน้ำกักเก็บได้ จนปัจจุบันราษฎรมีอาชีพ มีฐานะ จึงถือว่าเป็น ช่วยพัฒนา”

เมื่อพระองค์ทอดพระเนตรเห็นสิ่งเหล่านี้แล้ว หันกลับมายิ้มกับท่านองคมนตรีและ

เจ้าหน้าที่คนอื่นๆ และตรัสว่า “ฉันมีความสุข” จะมีพระราชาก็พระองค์ในโลกที่ยอมลำบากตรากตรำเพื่อความเป็นอยู่ของราษฎรที่ดีขึ้น จะมีพระราชาก็พระองค์บนโลกใบนี้ที่เห็นความสุขของราษฎร คือความสุขของพระองค์เอง

แล้วความสุขของคุณล่ะคืออะไร ? ความสุขของคุณคือการได้รถคันใหม่ หรือโทรศัพท์เครื่องใหม่ หรือเปล่า ? หรือความสุขของคุณคือการได้อยู่กับคนที่รัก ? หรือความสุขของคุณคือการใช้ชีวิตอยู่ได้โดยไม่มีโรค ? หรือความสุขของคุณคือการเห็นคนอื่นมีความสุขเหมือนพระองค์ ? ก็ขอเชิญชวนทุกท่านกลับไปคิดพิจารณากันให้ละเอียดอีกสักครั้ง ว่าความสุข “ที่แท้จริง” ของคุณคืออะไร ?

และไม่ใช่ว่าเรื่องแปลกอะไรที่เรามีพระมหากษัตริย์ที่รักประชาชนมากมายเพียงนี้ แล้วเราจึงรักท่านตอบ เราสามารถจะเห็นสติเกอร์ติดตามที่ต่างๆ มากมายว่า “เรารักในหลวง” หรือเมื่อมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น ทุกคนก็พร้อมใจกันเปลี่ยนรูป Profile ในสื่อ Social media ต่างๆ ว่า “เรารักในหลวง” แต่จะมีสักกี่คนที่ปฏิบัติให้เห็นอย่างชัดเจนว่า “เรารักในหลวงจริงๆ”

เจ้าประคุณ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ได้เขียนไว้ในหนังสือ “ทำอะไร จะพูดได้เต็มปากว่าเรารักในหลวง” มีวิธีปฏิบัติเช่นไร ถ้าใครมีศรัทธาในพระองค์ท่านอย่างแท้จริง ก็ขอให้นำองค์ธรรมเหล่านั้นไปศึกษาให้เข้าใจ และนำสิ่งนั้นไปปฏิบัติอย่างยิ่งยวด เมื่อปฏิบัติได้เช่นนั้นแล้ว ก็สามารถพูดได้เต็มปากจริงๆ เสียทีว่า เรารักพระองค์ท่าน เรารักพระราชาวงศ์ของเรา ไม่น้อยไปกว่าที่พระองค์รักเรา.

กวีนิพนธ์

ลอยกระทงปีนี้ ไม่มีพ่อทอด

วันลอยกระทงของชาวพุทธเรา นอกจากจะเป็นการบูชารอยพระบาทที่พระพุทธองค์ทรงประทับไว้ที่ก้อนหินริมฝั่งแม่น้ำ 'นัมมทานที' ในคราวที่เสด็จเยือนเมืองสุนาปรินตะ เพื่อให้เหล่าพญานาคได้บูชากันแล้ว ยังเป็นวันที่พระธรรมเสนาบดีสารีบุตร ได้กลับไปเทศน์โปรดโยมมารดาในท้องที่ท่านเกิดจนโยมมารดาได้บรรลुเป็นโสดาบัน ทดแทนบุญคุณอันใหญ่หลวงของบุพการีแล้ว ท่านพระสารีบุตรก็ได้นิพนพานไปในวันลอยกระทงหรือวันเพ็ญเดือนสิบสองนี้ วันลอยกระทงจึงจัดเป็นวันกตัญญูไปด้วย สำหรับในปีนี้ ชาวไทยเราที่เพิ่งส่งเสด็จในหลวงกลับสู่สวรรคาลัยก็คงมีความเศร้าน้อยไม่น้อยไปกว่ากันเลย ในจำนวนคนที่เสียใจนั้น พระอาณนท์จัดว่าใกล้ชิดและคุ้นเคยกับพระสารีบุตรมากที่สุด จึงขอนำเอาเถรคาถาที่พระอาณนท์ได้ภาสิตไว้ ในคราวปรินิพนพานของพระธรรมเสนาบดีสารีบุตร มานำเสนอ ซึ่งมีความว่า :

“น ปกขนติ ทิสา สพพา
คเต กลยาณमितตมฺหิ

ธมฺมา น ปฏิกฺขนติ มํ.
อนฺธการํว ชาติ.

“อพทิตตสหายสฺส
นตฺถิ เอตาทิสํ มิตตํ

อดีตคตสตุถฺโน.
ยถา กายคตา สติ.

“เย ปุราณา อตีตา เต
สวชฺช เอโกว ฌายามิ

นเวหิ น สเมติ เม.
วสฺสุเปโตว ปกฺขิมา ฯ

อาณนทเถรคาถา ขุททกนิกาย

ทิศทุกทิศไม่ปรากฏ ธรรมทั้งหลายก็ไม่แจ่มแจ้งแก่เรา
เมื่อพระธรรมเสนาบดีซึ่งเป็นกัลยาณมิตร นิพนพานเสียแล้ว
โลกนี้ทั้งหมด ก็ปรากฏเหมือนกับว่า มีดมืด

สำหรับคนผู้สูญเสีย สหายรัก
หามิตรใด มาใกล้เรา นิรันดร
มิตรเก่า ก็ทยอยล่วงลับ
ขออยู่เดียว เข้าฌาน ผ่านไป

บุพการีที่พำนัก ครูผู้สอน
เท่าโคจร สติรู้ อยู่ในกาย
ความเศร้ากลับ ไม่ยอมรับ มิตรใหม่
รอหลังฝนใหม่ ดุจนกไพรเฝ้ารัง ฯ

ปปัญจา

สืบสานพระราชปณิธาน

พระครูประคุณสรกิจ (การุณย์ กุศลบุญโธ)

วันนี้ พวกเราได้ร่วมใจกัน บำเพ็ญกุศลเพื่ออุทิศถวายเป็นพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ของปวงชนชาวไทย เป็นเวลากว่า ๗๐ ปีแล้ว ที่พระองค์ทรงครองราชย์ครองใจไทยทั่วหล้า เป็นพระมหากษัตริย์ที่บันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ว่า ได้ทรงครองราชย์ยาวนานที่สุด กว่าพระมหากษัตริย์ทุกๆ พระองค์ ที่เคยมีมา พระองค์ไม่ได้เพียงแต่ครองราชย์ พระองค์ยังทรงทำกรณียกิจต่างๆ แก่ปวงชนชาวไทยเป็นเวลานาน คนที่อายุน้อยกว่า ๗๐ ปี เมื่อเกิดมาก็ต้องเห็นพระพักตร์ของพระองค์ ตามปฏิทินบ้าง ที่ติดตามฝาผนังบ้านบ้าง ตามข่าวต่างๆ ในหนังสือพิมพ์และทีวี ที่ผ่านมาก็คงได้รับทราบพระราชกรณียกิจมากมายของพระองค์ แต่ก็เพียงเพียงโดยย่อ เป็นเพียงโดยผิวเผิน ต่อมาเมื่อพระองค์ได้ทรงครองราชย์ถึง ๖๐ ปี มีการจัดงานยิ่งใหญ่เฉลิมพระเกียรติ ตอนนั้นมีการนำโครงการในพระราชดำริต่างๆ มาเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบโดยละเอียด ก็เป็นเรื่องธรรมดาที่เมื่อพระองค์เสด็จสวรรคต พวกเราก็ตกอยู่ในความเศร้าอยู่ในความอาลัย

ไม่ว่าเราเศร้ากันนานมากน้อยแค่ไหน แต่ว่าเราก็เตือนกัน ให้สติกันว่า เราจะมัวจมอยู่กับความเศร้าไม่ได้ เราจะต้องเข้มแข็ง จะต้องสานต่อพระราชปณิธานของพระองค์ท่านต่อไป

หลังจากที่พระองค์สวรรคตแล้ว พระราชพิธีบำเพ็ญกุศล และเตรียมการพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพก็ต้องทำกันอย่างสมพระเกียรติ ประชาชนก็ได้เข้ากราบพระบรมศพกัน ที่วัดก็คงมีญาติโยมหลายท่านมีโอกาสได้เข้าไปกราบพระบรมศพในพระบรมมหาราชวัง ไม่ทราบว่ายอมยังจำความรู้สึกเมื่อได้เข้าไปในพระบรมมหาราชวังได้ไหม อตมาระลึกถึงในความทรงจำไม่ลืมเลือน ความรู้สึกอาลัย ความรู้สึกสงบอย่างประหลาด เป็นบรรยากาศที่บอกไม่ถูกทีเดียว มีความขลัง มีความศักดิ์สิทธิ์ให้เราโน้มรำลึกถึงพระองค์ท่าน

การที่พระองค์ต้องเสด็จจากไปนั้น ก็เป็นธรรมดาของสังขาร แต่ว่าสิ่งที่พระองค์ทรงฝากเอาไว้ ทำเอาไว้ให้ดูเป็นตัวอย่าง เรียกว่าได้ทิ้งรอยแห่งความดีไว้มากมายทั่วแผ่นดินไทย พวกเราอาจจะไม่ค่อยมีโอกาสได้เฝ้ารับเสด็จใกล้ชิดท่านมากนัก เพราะเราอยู่ในเมือง

หลวง ผิดกับประชาชนที่อยู่ในที่ห่างไกล ในถิ่นทุรกันดาร หรือเรียกว่าเป็นคนชายขอบ เป็นคนที่คนทั่วไปไม่ค่อยได้นึกถึง ไปถึง พระองค์ก็ทรงเสด็จไปเยี่ยมเยียน ไปทำความรู้จัก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ อยากจะไปช่วยให้คนยากไร้เหล่านั้นมีความเข้มแข็ง สามารถอยู่ได้พึ่งตนเองได้ แล้วก็เปลี่ยนทุกข์ต่างๆ ให้พวกเขา จึงเป็นที่มาแห่งโครงการในพระราชดำริมากมายสีพันกว่าโครงการ ฉะนั้น ก็ไม่น่าแปลกใจเลยว่า คนไทยจะรักพระองค์ขนาดไหน ความรัก ความจงรักภักดีที่มีในพระองค์ ได้แสดงออกอยู่เสมอสม่ำเสมอ ทั้งที่พระองค์ท่านยังทรงพระชนม์อยู่ และเมื่อท่านได้สวรรคตแล้ว

ภาพของมหาชนจำนวนมากมาย ที่ออกมาแสดงความสำนึกในพระคุณ ได้จัดกิจกรรมในเชิงสัญลักษณ์ และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมในรูปแบบต่างๆ ตามความสามารถของแต่ละท่าน แต่ละชุมชน เป็นการบอกชาวโลกว่า เรายังรักพระองค์ท่าน พระองค์ท่านยัง

อยู่ในใจของเราเสมอ เป็นภาพที่ทั่วโลกเห็นแล้วประทับใจ บุคคลสำคัญต่างๆ เป็นผู้นำประเทศก็ยังคงกล่าวถึงพระองค์ด้วยความเคารพยกย่องสิ่งเหล่านี้พวกเราก็ได้เห็น ได้ผ่านตากันอยู่ แต่สิ่งสำคัญก็คือ ทำอย่างไรเราจึงจะสานต่อพระราชปณิธานของพระองค์ได้

การที่เราจะมากล่าวถึงพระองค์ท่านได้ เราต้องรู้จักท่านอย่างแท้จริง ซึ่งจะได้จากการศึกษาพระราชกรณียกิจของท่าน แล้วก็เป็นที่ที่ดี ที่เราจะได้เดินตามรอยพระราชดำริของพระองค์ท่าน ศึกษาผลงานของท่าน เพราะเราจะเห็นพระปรีชาญาณของท่านในงานทุกอย่าง

พระองค์ท่านชอบแก้ปัญหา แก้ทุกข์จากเรื่องใกล้ตัวด้วยวิธีการที่เรียบง่าย มีเหตุมีผล ท่านไม่เคยที่จะต้องใช้เงินจำนวนมากในการแก้ปัญหา และท่านก็ใช้หลักที่เราคงได้ยินกันเสมอคือ **เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา**

เข้าใจ ก็คือ เข้าใจความเป็นจริงตามธรรมชาติ เข้าใจความต้องการของคน เข้าใจความทุกข์ เข้าใจปัญหา ท่านจะเข้าใจสิ่งเหล่านี้ได้ ท่านก็ต้อง**เข้าถึง** พระองค์ท่านก็ต้องเสด็จไปเยี่ยมเยียน ไปสอบถาม ไปทำความเข้าใจ ทำความรู้จักพสกนิกรของพระองค์ เมื่อพระองค์ได้ทรงทราบแล้ว จึงมาคิดวิธีการที่จะเปลี่ยนทุกข์ แก้ปัญหา พัฒนาคนต่างๆ เรื่องของ**การพัฒนา** ก็เรียกว่า ได้ทำสิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นธรรมะให้ปรากฏมาเป็นรูปธรรมได้ ช่วยคนต่างๆ ได้จริงๆ อันนี้ก็เป็นเรื่องที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง

ระหว่างที่อาตมากำลังค้นหาข้อมูลนี้ ก็ได้มาพบความรู้อีกอย่าง ที่คิดไปแล้ว สมัยที่พระองค์ยังทรงดำรงพระชนม์ชีพอยู่ เราอาจจะไม่รู้ ไม่ได้รับทราบ ต่อเมื่อพระองค์เสด็จ

สวรรคตแล้ว เราจึงได้รับทราบข้อมูลนี้ ข้อมูลนี้ก็คือ พระจริยวัตรในการทรงงานของพระองค์ ที่ผู้ที่มีโอกาสได้ใกล้ชิด ได้เคยเข้าเฝ้า ได้เคยสนองพระราชดำริของพระองค์ นำมาบอกกล่าว จริยวัตรของพระองค์ในการทำงาน

เมื่ออ่านมาได้แล้วก็รู้สึกประทับใจว่า พระองค์ได้ทรงทำเป็นตัวอย่าง เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆ เรื่อง วันนี้จึงขอนำเรื่องที่ประทับใจ บางเรื่องมาเล่าให้ญาติโยมฟังบ้าง

เรื่องแรก เป็นเรื่องพระราชทานสัมภาระของสมเด็จพระเทพฯ ที่กล่าวถึงแผนที่ที่พระองค์ทรงใช้อยู่เสมอ ในการเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยียนพสกนิกรในที่ต่างๆ แผนที่ที่พระองค์ใช้ มีลักษณะได้อย่างไร ลองมาฟังกันดู

“แผนที่ส่วนพระองค์ที่ทรงใช้เป็นประจำ เป็นแผนที่ขนาดสัดส่วน ๑ ต่อ ๕๐,๐๐๐ ที่ทรงทำขึ้นโดยพระองค์เอง ทั้งยังทรงปรับแก้ และเพิ่มเติมข้อมูลใหม่ๆ เข้าไปอยู่เสมอ ทุกครั้งที่เสด็จทรงเยี่ยมราษฎร ซึ่งหากปีต่อๆ ไป ได้เสด็จกลับไปทีเดิมอีก ก็ทรงใช้แผนที่อันเดิมนั้นในการตรวจสอบ จึงทำให้ทรงห่วงแผนที่ของพระองค์ชุดนี้มาก หากแผนที่นั้นเนาเต็มทน คือโดนฝนโดนอะไรหลายปีหลายฤดูกาล ก็ทรงย้ายข้อมูลจากแผ่นเก่าไปสู่แผ่นใหม่ ซึ่งก็ต้องทรงทำเองอีกเหมือนกัน นอกจากนี้ในห้องทรงงานส่วนพระองค์ทุกๆ แห่ง จะมีแผนที่ขนาดใหญ่ติดอยู่ในห้องนั้นด้วยเสมอ เพื่อให้พระองค์ท่านทรงงานได้สะดวกนั่นเอง ประชาชนจะมีโอกาสเห็นอยู่เสมอว่า วิธีการที่ทรงปฏิบัติในการหาแหล่งน้ำ และการช่วยเหลือราษฎรในงานชลประทานนั้นทำอย่างไร จากข่าวในโทรทัศน์ แต่บางท่านอาจจะเข้าใจได้ยาก เพราะว่าภาพที่เห็นนั้น ไปที่ไหนๆ ก็ตาม

พระเจ้าอยู่หัวก็ต้องถือแผนที่ของท่านอยู่แผ่นหนึ่ง แผนที่ของท่านค่อนข้างจะกว้างกว่าแผนที่ที่ใครๆ เห็นกันทั่วไป เพราะท่านเอาหลายๆ ระวังมาปะติดกัน การปะแผนที่เข้าด้วยกันนั้น ท่านทำอย่างพิถีพิถัน และถือเป็นงานที่ใครจะมาจะต้องช่วยเหลือไม่ได้เลยทีเดียว ก่อนที่จะเสด็จไปไหน ท่านจัดเตรียมแผนที่และศึกษาแผนที่นั้นโดยละเอียด ท่านได้ตัดหัวแผนที่ออก แล้วส่วนที่ตัดออกนั้นจะทิ้งไม่ได้ ท่านจะค่อยๆ เอาความมาปะติดกัน

สำนักงานของท่านคือห้องกว้างๆ ไม่มีเก้าอี้ มีพื้นแล้วท่านก็ก้มพระองค์อยู่กับพื้น แล้วเอากาวติดแผนที่เข้าด้วยกัน หัวกระดาษต่างๆ ท่านก็ค่อยๆ ตัดแล้วปะเรียงกันเป็นหัวแผนที่ใหม่ เพื่อจะได้ทราบว่าแผนที่นั้นเป็นแผนที่ใหม่ อันใหญ่ของท่าน ท่านทำจากแผนที่ระวางไหนบ้าง แล้วเวลาเสด็จไปก็จะไปถามชาวบ้านว่า สถานที่นั้นอยู่ที่ไหน ทางเหนือมีอะไร ทางทิศใต้มีอะไร ท่านถามหลายๆ คน แล้วตรวจสอบกันไปมาระหว่างคนที่ถามนั้น ดูจากแผนที่อันนั้นว่า แผนที่อันนั้นถูกต้องดีหรือไม่ น้ำไหลจากไหนไปที่ไหน บางครั้งถ้าแผนที่ไม่ถูกต้อง ท่านจะตรวจสอบได้ และมีเจ้าหน้าที่กรมแผนที่ที่ติดตามเสด็จด้วย ก็เรียกมาชี้ให้ดูว่า ตรงนี้จะต้องแก้ไข แม้แต่ในการเสด็จพระราชดำเนินนั้น

ถ้าไปทางรถธรรมดา ท่านจะมีแผนที่ซึ่งท่านใช้อยู่ประจำ เป็นแผนที่ ๑ ต่อ ๕๐,๐๐๐ แต่ในบางท้องที่ ก็โปรดเกล้าให้ทำเป็นแผนที่ขนาด ๑ ต่อ ๒๕,๐๐๐ ซึ่งบางครั้งปรากฏว่า แผนที่ ๑ ต่อ ๕๐,๐๐๐ กลับถูกต้องกว่า

การพิจารณาในการวางโครงการของท่านนั้น ท่านจะพิจารณาเป็นกลุ่มๆ ไป ไม่ปะปนกัน เพราะบางครั้งชาวบ้านที่กราบบังคมทูล ก็จะกราบบังคมทูลไม่ถูกต้องก็มี ถูกต้องก็มี ก็ต้องใช้ความรู้หลายๆ ด้าน เพื่อที่จะพิจารณาว่า คนไหนให้ข้อมูลถูก คนไหนให้ข้อมูลผิด และสถานที่นั้นเป็นที่ไหน มีคนไหนกราบทูลว่าอย่างไร ก็จะทรงจดลงในแผนที่นั้น และเวลาเสด็จไปที่เดิมอีก ส่วนมากจะเป็นปีต่อไป ท่านก็ใช้แผนที่อันเดิมนั้นในการที่จะตรวจสอบ ทำให้ท่านหวงแผนที่ของท่านมาก อันเดิมนั้นต้องเก็บไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แผนที่ทางภาคใต้ นั้น โดนฝนมาก เพราะเวลาเสด็จไป ฝนมักจะตก ทำให้แผนที่ค่อนข้างจะเปียกชุ่ม แต่ก็ต้องถือไปด้วยความระมัดระวัง

เวลาท่านทรงใช้แผนที่ที่ท่านสอนแม้กระทั่งการพับแผนที่ เพราะว่าเวลาเรานั่งในรถ พื้นที่ก็แคบ กางแขนขาออกไปมากไม่ได้ เวลาเตรียมก่อนเดินทาง เราต้องพับแผนที่ให้ถูกทาง

ว่าตอนแรกไปถึงไหน และพอไปถึงอีกที่หนึ่งจะต้องคลี่ให้ได้พันท่วงที่ ต้องคลี่หน้าไหนแล้วต่อไปถึงหน้าไหน...”

(คัดบางตอนจาก พระตำรัสของสมเด็จพระเทพฯ ที่ได้พระราชทานแก่ คณะอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และตีพิมพ์ลงใน วิศวกรรมสาร ประจำเดือนธันวาคม ๒๕๒๗)

นี่ก็เรียกว่าเราได้เห็นวิธีการทรงงานของท่าน และอุปกรณ์ที่สำคัญที่สุดในการเยี่ยมชมประชาชนราษฎรของท่าน อันนี้ก็เป็นบทสัมภาษณ์อันหนึ่งที่ว่าแล้วก็ทำให้เห็นภาพพระองค์ท่านในการทรงงานได้ชัดเจน

และอีกท่านหนึ่งที่ต้องกล่าวถึงคือ เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ผู้นี้ก็นับได้ว่า เป็นผู้ที่ได้ใกล้ชิดกับพระองค์ท่านมาก ตามเสด็จในการทรงงานต่างๆ อยู่เสมอ ดร.สุเมธได้ออกมาพูดถึงพระองค์ท่าน เป็นเรื่องที่เราน่าจะลองฟังดู

ครั้งหนึ่ง ทรงรับสั่งให้ท่านได้มีกำลังใจในการทำงาน และเข้าใจถึงชีวิตได้เป็นอย่างดี ตอนนั้นดร.สุเมธ มีสุขภาพจิตที่แย่มาก ไม่มีกำลังใจจะทำอะไร ก็เกิดอาการท้อแท้กับงาน เนื่องจากทำงานชิ้นหนึ่งไม่สำเร็จ ในหลวงทรงเสด็จมาพบพอดี พระองค์ท่านได้เห็นสีหน้าของดร.สุเมธไม่สู้จะดี มีความทุกข์อยู่ จึงทรงดำเนิรมาหา แล้วรับสั่งว่า “ท่านสุเมธ ไปหาเศษเหล็กให้ฉันก้อนหนึ่งได้ไหม เศษเหล็กธรรมดา เหล็กอะไรก็ได้ ราคา ๒๐ - ๓๐ บาทก็ได้ รู้หรือไม่ว่าฉันอยากจะทำอะไร ถ้าได้มาฉันอยากจะทำเอาตีดาบ ซึ่งฉันต้องนำเหล็กไปเผา ถ้าตัวเราถูกทุบตีอย่างนั้น จะทรมานหรือไม่ เมื่อเผาแล้วนำมาทุบตี เราถูกทุบตีอย่างนั้นจะเจ็บปวดหรือไม่กว่าจะเป็นดาบ ถูกเผาก็ครั้ง ถูกทุบก็ครั้ง กว่า จะจบสิ้น ยาวนานมาก ทรมานอยู่อย่างนั้น แต่

ผลสุดท้าย ก็ได้เป็นดาบใช้หรือไม่ พอเป็นดาบแล้ว สวยงามหรือไม่ ใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ แต่ถ้าใช้ไม่ได้ ก็อาจตัดมือเราได้นะ ถ้าเราทำฝักให้สวยๆ ทำด้ามสวยๆ ราคา ๒๐ - ๓๐ บาท จะเหมือนเหล็กก้อนราคาเดิมอยู่หรือไม่ มันกลายเป็นดาบที่มีราคาสูงขึ้นมากมาย ขอให้จำไว้ อย่างหนึ่งว่า **ใครผู้ใดก็ตาม ในชีวิตไม่เคยถูกเผา ไม่เคยถูกทุบเหมือนเหล็กชิ้นนั้น ทำงานใหญ่ให้แผ่นดินไม่ได้”**

นี่คือพรวิเศษของพ่อ คนที่เข้าใจถึงธรรมชาติแห่งวงจรสุขและทุกข์ จะรู้สึกบวกไฉน เพราะต่อให้ต้องเจอสถานการณ์ร้ายในปริมาณที่เท่ากัน ก็จะสามารถยืนหยัด ยิ้มรับอย่างมีสติใจเย็น และจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้ เปลี่ยนทุกข์ให้เป็นสุขได้ หรือที่เรียกว่า เปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส นอกจากนี้ คนที่สามารถครองตน เข้าใจธรรมชาติ ก็จะสามารถฝึกตนให้มีสติ

มีพลัง เหนือปัญหาได้ ซึ่งหากได้เพิ่มพูนทักษะความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่องไม่หยุดย่ำอยู่กับที่แล้ว นอกจากจะสามารถรับมือกับปัญหาได้ดีขึ้นแล้ว ก็ยังอาจจะสามารถป้องกันปัญหาไม่ให้กลับมาเกิดขึ้นอีก **การที่คนจะเป็นยอดคนนั้น ไม่ได้มาจากโชคชะตา ฟ้าลิขิต ไม่ได้มาจากคนแต่งตั้ง แต่มาจากความเคียวกรำแห่งชีวิต ที่ต้องพบทั้งทุกข์และสุข**

คำว่าธรรมชาติ นั้น ยังมีความหมายส่งไปถึงเรื่องการดำเนินงาน และการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วย เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ก็ต้องใช้ธรรมชาติเป็นตัวแก้ จึงจะแก้ได้ถูกต้อง ดังตัวอย่างในโครงการพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร.๙ ได้ทรงทำการแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยวิธีทางธรรมชาติ ซึ่งดร.สุเมธ ได้เคยเล่าผ่านสื่อมวลชนว่า พระองค์ท่านทรงนำธรรมชาติเข้ามาแก้ไขปัญหารวมชาติ ทรงแก้ไขโดยใช้สิ่งที่มีอยู่แล้ว เห็นดินพังทลาย ก็เอาหญ้าแฝกมาปลูก ไม่ต้องใช้พลังงาน ไม่ต้องใช้เครื่องจักรกลใดๆ ทั้งสิ้น หญ้าแฝกที่หัวไร่ปลายนาที่ไหนก็มี และสามารถนำมาใช้แก้ไขการพังทลายของดินสำเร็จแล้วด้วย ทรงเห็นน้ำเน่า ก็ไม่ได้ใช้การแก้ไขโดยการสร้างโรงงานบำบัดน้ำเสีย ที่ต้องใช้เงินจำนวนมาก ทรงมีพระราชดำริใช้ฝักตบขวามากรอง หรือใช้ธูปฤๅษี มีพีชอะไรบ้างที่ใช้ได้ มีบ่อตกตะกอนในธรรมชาติ

โครงการในพระราชดำริ ที่แหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเวลานั้นได้ทดลองสำเร็จแล้วหลายท่านอาจจะงงได้เพราะไม่ได้มีคนทำงานในทีนั้นเลย แต่ใช้ธรรมชาติบำบัดกันเองทั้งหมด น้ำไหลก็ปล่อยให้ตกตะกอน ผ่านการกรองเป็นชั้นๆ ใช้สายลม ใช้แสงแดด เพิ่มออกซิเจน

ผ่านการกรองโดยพืช แล้วปล่อยออกที่ป่าชายเลน ผลปรากฏว่าวัดน้ำได้มาตรฐาน โดยใช้กระบวนการทางธรรมชาติทั้งหมด ลงทุนคนเดียวจบ นี่ก็เป็นประสบการณ์ที่นำมาเล่าให้ฟังนะ

มีอีกเรื่องหนึ่งที่สอดคล้องกับที่สมเด็จพระเทพฯ ได้ประทานสัมภาษณ์ไว้ รู้หรือไม่ว่าพระองค์ท่านประหยัดมาก คงจะเห็นหลอดสีพระทนต์ (ยาสีฟัน) คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เข้ากราบบังคมทูลขอมาใช้หรือไม่ เห็นไหมว่าพระเจ้าอยู่หัวท่านใช้ยาสีฟัน (พระทนต์) อย่างไร ใช้เกลี้ยงเลย แล้วพวกเราประหยัดอย่างนั้นไหม พระองค์ไม่เคยยึดติดถึงเรื่องวัตถุ คือก่อนหน้านั้นมหาดเล็กได้นำหลอดยาสีฟันอันใหม่ไปวางไว้ ทรงมีรับสั่งให้นำหลอดเก่ากลับมา แล้วรับสั่งกับทันตแพทย์ว่า “ที่เหลือนี่ ฉันใช้ได้อีก ๕ วัน”

ขอเล่าเรื่องการทรงงานของพระองค์ เวลาที่พระองค์ทรงงาน พระองค์จะไม่ได้ประทับที่โต๊ะ แต่พระองค์ประทับกับพื้นเพราะสะดวกดี มีอยู่ครั้งหนึ่ง ที่ผมเข้าไปเฝ้าตั้งแต่ ๑๕.๐๐ น. จนกระทั่ง ๒๑.๐๐ น. พอจะลุกขึ้นก็รับสั่งว่า

“ไปนะ เสร็จงานแล้ว” แต่ก็ไม่มีใครสามารถเดินไปส่งเสด็จที่รถได้สักคน ทุกคนนั่งหมอบอยู่ตรงนั้น ตายไปครึ่งตัวแล้ว สักพักจึงค่อยๆ ยืดขาลุกขึ้น นี่คือการเรียบง่ายของพระองค์ และสมาธิที่ทรงพลังของพระองค์ ซึ่งสมเด็จพระเทพฯ ทรงรับสั่งไว้ว่า “สำนักงานของพระองค์คือ ห้องกว้างๆ ไม่มีเก้าอี้ ไม่มีชั้น และท่านก็นั่งกับพื้น” นี่คือพระเจ้าอยู่หัว ตามปกติพระองค์จะประทับพับเพียบตรงกลาง แล้วพวกเราก็นั่งพับเพียบรอบๆ ส่วนสมเด็จพระเทพฯ ประทับพับเพียบข้างๆ พวกเราจะมีสองแถว ชาย - ขวา วันนั้นผมจับเวลาได้ ทำสถิติไว้นั่งพับเพียบตั้งแต่สี่โมงเย็น ออกมาตอนสามทุ่ม นั่งพับเพียบอยู่ ๕ ชั่วโมงรวด ท่านมีรับสั่งว่า เวลาทำงานอยู่กับพื้นสะดวกดี ถ้าเป็นโต๊ะ เวลาแกงแผนที่จะไม่สะดวก

เวลาถวายงานครึ่งชั่วโมงแรก เรานั่งพับเพียบตามกฎของราชสำนัก นั่งพับเพียบเรียบร้อยมากทีเดียว ตัวตรงพับเพียบขาขวาทับซ้าย ซ้ายทับขวา เก็บปลายเท้า มือประสานกันอยู่ที่ตัก พอผ่านไปครึ่งชั่วโมง ไม่ไหวเพราะตัวจะล้าทำเดี๋ยวพุดง่ายๆ ก็คือเมื่อย พอสัก ๒ - ๓ ชั่วโมงถัดไปนอนเฝ้ากันหมดทุกคนเลย เหยียดขาไปข้างหลัง ทำที่ว่าดูแผนที แล้วก็ค้างอยู่อย่างนั้น เป็นทำนอนเฝ้า

เวลานั่งพับเพียบเฝ้าต้องมีศิลปะ เวลาทรงมีรับสั่งกับทางซ้ายขวา ทางซ้ายก็จะรีบเปลี่ยนขาทันที คิดว่าไม่ทรงทอดพระเนตร เวลาพระองค์หันมาทางซ้ายขวา ทางขวาก็จะรีบพลิกขาทันที แต่พลิกไปแล้วพลิกอีกก็ไม่อยู่ ทำอย่างไรก็ทนไม่ไหวเหมือนกัน พอผ่านไปถึงชั่วโมงที่สี่ ทุกคนพับเพียบเรียบร้อยหมด ไม่เปลี่ยนท่าเลย เพราะตายกันไปครึ่งตัวแล้ว

ขยับไม่ได้แม้แต่ชนิดเดียว แต่ที่น่าแปลกก็คือ พระองค์ท่านทรงนั่งอยู่ท่าเดียว ไม่ทรงเปลี่ยนท่าเลย ทรงมีระเบียบวินัย ทรงควบคุมพระวรกายได้อย่างสิ้นเชิง ทรงงานในลักษณะนี้ตลอดเลยทีเดียว นี่คือพระเจ้าอยู่หัว นี่เรียกว่า เราเห็นท่านนั่งพระราชทานปริญญาบัตรก็อยู่ในท่าที่นิ่งสบาย เราจะนึกใหม่ว่า เวลาท่านทรงงานต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่างานพระราชทานปริญญาบัตรเลย พระองค์ต้องทรงนั่งพับเพียบอยู่กับพื้น นี่เป็นสิ่งที่ผู้ใกล้ชิดได้ถ่ายทอดออกมา อาตมาคิดว่า สิ่งที่ดีร.สุเมธเล่ามามีอะไรแฝงอยู่ ถ้าเราจะไปคิดว่า พระองค์ทำไมจึงทำสิ่งที่ยากอย่างนั้นได้

อาตมาอยากจะสรุปว่า สิ่งที่พระองค์ทรงทำได้เช่นนั้น อยู่ที่เราจะต้องหาความหมายของคำว่า **ประโยชน์สุข และเป็นความสุขร่วมกัน** ไม่ใช่เป็นความสุขแก่ใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นความสุขของคนทั้งแผ่นดิน ถ้าเราหาความหมายของคำว่า **ประโยชน์ และความสุข** ที่แท้จริงได้ เราจะเข้าใจว่าพระองค์ทรงงานได้อย่างไร ประโยชน์ที่แท้จริงนี้ ต้องเป็นประโยชน์ที่ยั่งยืนด้วย อยู่เหนือกาลเวลา ไม่ใช่เป็นประโยชน์เฉพาะหน้า พวกเราที่เป็นพสกนิกร ถ้าเราเข้าใจ เราจะรู้ว่าความสุขที่เกิดจากการสร้างสรรค์ทำขึ้นมาเอง มันมีความหมายและก็อยู่ยั่งยืนยาวนานกว่า และก็เป็นที่

ประโยชน์ที่เราทำให้กับผู้อื่นอีกด้วย การที่พระองค์เสด็จไปเยี่ยมพสกนิกรในที่ห่างไกล ในที่ยากลำบากนั้นแหละ พระองค์ไปเติมพลัง พระองค์ไปเห็นทุกข์ เห็นปัญหาของคนเหล่านั้น และพระองค์ก็เห็นใบหน้าที่ยิ้มด้วยความสุข ดีใจที่พระองค์เสด็จมาเยี่ยม สิ่งเหล่านี้เองเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ ที่ทำให้พระองค์สามารถทรงงานต่างๆ ได้ คนเราถ้าแสวงหาความสุขที่ฉาบฉวย เป็นความสุขจากการเสพ มันจะไม่มีความยั่งยืน แต่เมื่อไรความสุขที่เราสร้างขึ้นเอง ด้วยการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น เราเห็นใบหน้าของผู้ที่ได้รับความสุขจากประโยชน์ที่เราได้ให้ไป มันจะย้อนกลับมาเป็นพลังในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ นี่เป็นหัวใจสำคัญ ถ้าเราสามารถเข้าถึงความสุขที่เกิดจากการสร้างสรรค์ประโยชน์ได้ เราก็จะสามารถทำงานที่ยากลำบากได้ และเราก็สามารถที่จะสานต่อพระราชปณิธานของพระองค์ท่านได้ อันนี้เองที่ทำให้เราได้เข้าถึงได้รู้ซึ่งถึงพระคุณของท่านอย่างแท้จริง แล้วเมื่อไหร่ถ้าเราได้ทำความกตัญญูทดแทนพระคุณอันยิ่งใหญ่ของท่าน ตัวเราเอง ประเทศชาติ สังคม ก็จะอยู่กันอย่างมีความสุข ดังพระราชปณิธานความตั้งใจของท่านที่อยากเห็น

ประชาชนชาวไทยอยู่กันอย่างมีความสุข มีความเข้มแข็ง มีความรักความสามัคคีอย่างเป็นปึกแผ่น

สิ่งที่พระองค์ท่านทำมาตลอดระยะเวลาอันยาวนานนี้ ก็มีบางเรื่องที่พระองค์อยากจะขอจากพวกเรา การเสด็จออกมหาสมาคมครั้งสำคัญของประวัติศาสตร์ครั้งหนึ่งเมื่อพระองค์ได้ครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี พระองค์ได้เสด็จออกสืบทอดพระที่นั่งอนันตสมาคมพวกเราได้รวมใจกันใส่เสื้อเหลืองเต็มพื้นที่ถนนราชดำเนิน เป็นภาพประวัติศาสตร์ที่ทุกคนยังระลึกถึงอยู่ในวันนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า “จิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความปรารถนาดีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกคน ทุกฝ่าย ทำให้ข้าพเจ้าเห็นแล้วมีกำลังใจมากขึ้นนึกถึงคุณธรรมซึ่งเป็นที่ตั้งของความรัก ความสามัคคี ที่ทำให้คนไทยเราสามารถร่วมมือร่วมใจกัน รักษาและพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อกันไปได้ตลอดรอดฝั่ง

ประการแรก คือการที่ทุกคน คิด พูด และ ทำความดีด้วยความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน

ประการที่สอง คือการที่แต่ละคนต่าง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสัมฤทธิ์ผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และแก่ประเทศชาติ

ประการที่สาม คือการที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต อยู่ในกฎกติกา และในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมสมน้ำเสมอกัน

ประการที่สี่ คือการที่ต่างคนต่างพยายาม ทำความคิด ความเห็นของตนให้ถูกต้อง เทียงตรง และมั่นคงอยู่ในเหตุในผล ความคิด จิตใจ และการประพฤติปฏิบัติที่ลงรอยเดียวกันในทางที่ดีที่เจริญนี้ ยังมีพร้อมมูลในกายในใจของคนไทย ก็มั่นใจได้ว่า ประเทศชาติไทยจะดำรงมั่นคงอยู่ตลอดไปได้

จึงขอให้ท่านทั้งหลายในมหาสมาคมนี้ ทั้งประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า ได้รักษาจิตใจ และคุณธรรมนี้ไว้ให้เหนียวแน่น และถ่ายทอดความคิดจิตใจนี้กันต่อไปอย่าให้ขาดหาย เพื่อให้ประเทศชาติของเราดำรงยั่งยืนอยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ทั้งในปัจจุบัน และในภายภาคหน้า”

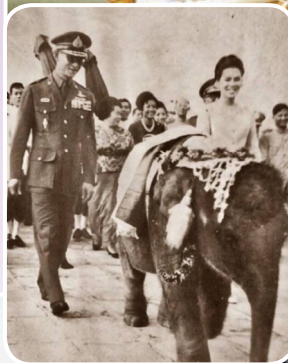
อาตมาคิดว่า นี่คือพระราชดำรัสที่ขอกับคนไทยทุกคน ให้รักษาคุณธรรมนี้เอาไว้ และประเทศชาติบ้านเมืองของเราจะร่มเย็นเป็นสุข อยู่กันอย่างมีความรักความสามัคคี

อาตมาได้แสดงธรรมมาพอสมควรแก่เวลา ขอจบลงไว้แต่เพียงนี้ ขอความสุขความเจริญจงมีแด่ญาติโยมทุกท่าน.

ที่มา : พิธีบำเพ็ญกุศลสวดพระอภิธรรม เพื่ออุทิศถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหิตลธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ในวาระครบรอบ ๑ ปี แห่งการสวรรคต วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐ ณ อุโบสถ วัดญาณเวศกวัน

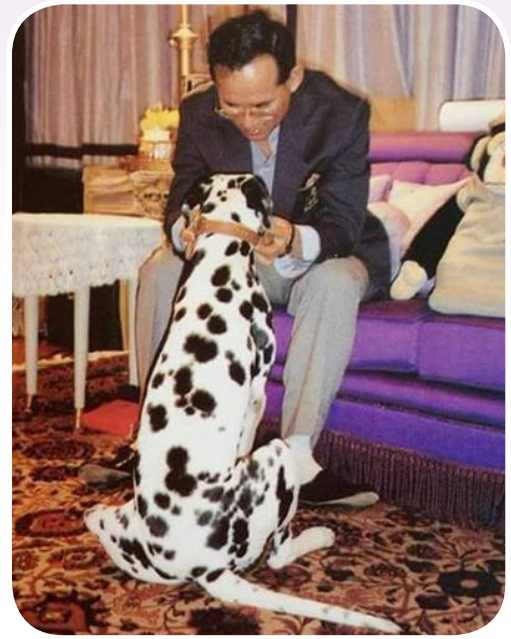
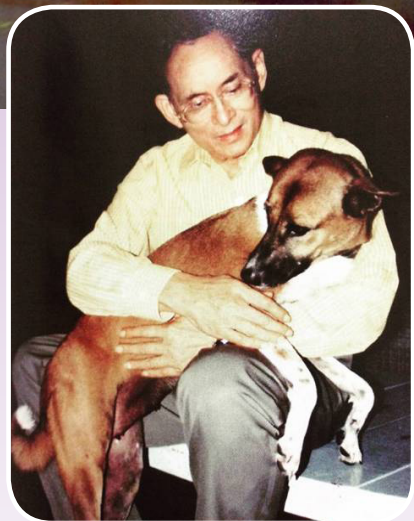
พระโพธิสัตว์
กับพระเมตตา
ต่อปวงสัตว์

เล่าด้วยภาพ :

infodivOHM infodivOHM infodivOHM infodivOHM

กวีนิพนธ์

ความรักของพระโพธิสัตว์เจ้า ๓ กิ่งพุทธกาล

พระทรงรัก	อาณา	พระราชาราชฎ
ทรงรักชาติ	ราชประชา	สมาลัย
ทรงรักศาสน์	อุบถัมภ	ค้ำชูไกล
ทรงห่วงใย	ความเป็นไป	ไทยลึมา
ทรงเผื่อแผ่	รักแม่	ต่างชาติศาสน์
ทรงเปรี๊องปราด	ธรรมพุก-	ธศาศนา
ทรงรักสัตว์	ปัดเป่าภัย	ชุกชีวา
ทรงเมตตา	สกลโลก	แผ่ผลงาน
ความรัก	ธ ยิ่งใหญ่	ไม่จำกัด
ช่วยเหลือ	ทุกภัย	ไปทุกสถาน
ทศพิธ-	ราชธรรม	สัมบูรณ์ญาณ
โพธิสัตว์	กิ่งกาลพุทธ	สุดแท้เลย ๐๓

บุญแก้วใส

รายชื่อหนังสือแจกแก่ผู้มีเกียรติ ในงานพระราชพิธีฯ พระบรมศพ ร.๙

เปิดรายชื่อหนังสือที่ระลึกที่จะมีการแจกให้กับแก่ผู้มีเกียรติในงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ รัชกาลที่ ๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ นั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกเพื่อแจกจ่ายให้กับแก่ผู้มีเกียรติทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่ได้รับบัตรเชิญเข้าร่วมงาน ซึ่งรัฐบาลได้ขอพระราชทานพระราชนุญาตจัดทำบัตรเชิญขึ้นทั้งหมด ๕,๐๐๐ ใบ

หนังสือที่ระลึกที่จะมีการแจกจ่ายมีดังนี้

หนังสือที่จัดพิมพ์โดยคณะสงฆ์ ๓ เล่ม

๑. มหานิบาตชาดก ทศชาติฉบับชินวร เล่ม ๑ - ๒

๒. ราชสุวีรานุสรณ์ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม จัดพิมพ์ถวายโดยเสด็จพระราชกุศล

๓. พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร คณะสงฆ์ธรรมยุตจัดพิมพ์ถวายโดยเสด็จพระราชกุศล

หนังสือจัดพิมพ์โดยหน่วยงานรัฐบาล ๗ เล่ม

๑. จดหมายเหตุงานพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหิตลธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทรสยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร โดยกรมศิลปากร

๒. พระเมรุมาศสมัยรัตนโกสินทร์

๓. พระเมรุมาศสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

๔. “นวมินทราธิราชวราษสตุดี” ร้อยกรองเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

๕. เครื่องประกอบพระราชอิสริยยศงานพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

๖. พระเสด็จสุเทพา ราชภรณ์ล้วนอาลัย จดหมายเหตุงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

๗. พระผู้สถิตในหทัยราชภรณ์ หนังสือที่ระลึกงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

๘. บทเพลงจากดวงใจแด่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ พระผู้สถิตในหทัยราชภรณ์ หนังสือที่ระลึกงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

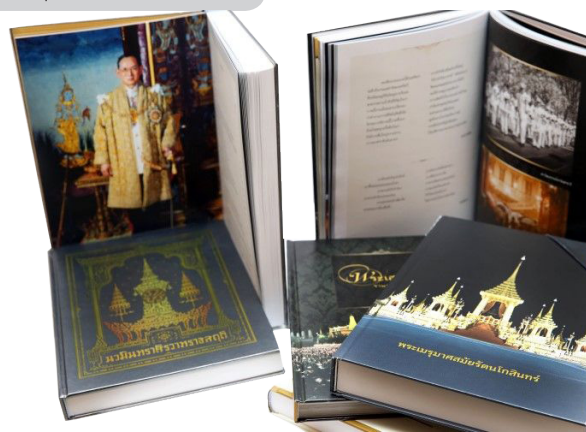
หนังสือที่ระลึกจัดพิมพ์โดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑. ชุดภาพพระราชกรณียกิจ ๘๙ พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสอันเป็นมงคลสูงสุด

๒. หนังสือ “ถนนทุกสายมุ่งสู่ประชาชน”

๓. หนังสือ “จากนภา ผ่านภูผา สู่มหานคร” ทั้งนี้กระทรวงวัฒนธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำหนังสือบางส่วนมาจัดทำเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์และเปิดให้ประชาชนดาวน์โหลดได้ผ่านเว็บไซต์ กระทรวงวัฒนธรรม

ที่มา : คอลัมน์สังคม นสพ.โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐

“...ดูก่อนเหวดตา ท่านก็เห็นผลแห่งกรรมประจักษ์แล้วมิใช่หรือ
คนอื่น ๆ จมลงในมหาสมุทรหมด เราคนเดียวยังว่ายข้ามอยู่
และได้เห็นท่านมาสถิตอยู่ใกล้ๆ เรา เรานั้นจักพยายามตามสติกำลัง
จักทำความเพียรที่บรูษควรทำ ไปให้ถึงฝั่งแห่งมหาสมุทร...”

พระมหาชนก

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

- ❖ วิสัยนารธรรม : ตามรอยศาสตร์พระราชา
- ❖ ปราบกธรรม : ธรรมของพระราชา
- ❖ พระธรรมเทศนา : ตูสิตาลยธรรม
- ❖ ปิณฺณวาทิตฺต : สวรรคัณนพพฺท
- ❖ กวีนิพนธ์ : พระสมการบารมีเป็นที่สุด

- ❖ ธรรมปริทัศน์ : ความรักของ ส.๙
- ❖ ตามรอยธรรม : พระธรรมเทศนา สมเด็จพระสังฆราชฯ
- ❖ ธรรมรำลึก : พระบรมราโชวาทเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา
- ❖ ตามรอยพ่อ : เรื่องเล่าจากผู้ถวายงาน
- ❖ ธรรมราชูทิศ : สืบสานพระราชปณิธาน

- ❖ เล่าด้วยภาพ : พระโพธิสัตว์กับพระเมตตาท่อปวงสัตว์
- ❖ กวีนิพนธ์ : ความรักของพระโพธิสัตว์เจ้า ๗ ที่งพฺทกาล
- ❖ ชวนรู้ : รายชื่อหนังสือแจกผู้มีเกียรติในงานพระราชพิธีฯ พระบรมศพ ส.๙

